

๕

ชุดโครงการวิจัย
ทางเลือกนโยบายการนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย:
การศึกษาข้อเท็จจริงจากกลุ่มผลประโยชน์ ข้อสำรวจทางกฎหมาย
และการวิเคราะห์ระบบการจัดการของรัฐ

การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศพม่า
จากผู้ลี้ภัยสู่แรงงานข้ามชาติ

โดย
พรสุข เกิดสว่าง
กฤตยา อาชวนิจกุล
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ดำเนินงานโดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

ชุดโครงการวิจัย
ทางเลือกนโยบายการนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย:
การศึกษาข้อเท็จจริงจากกลุ่มผลประโยชน์ ข้อเสนอแนะทางกฎหมาย
และการวิเคราะห์ระบบการจัดการของรัฐ

การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศพม่า
จากผู้ลี้ภัยสู่แรงงานข้ามชาติ

โดย
พรสุข เกิดสว่าง
กฤษฎา อาชนิจกุล
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ดำเนินงานโดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

แต่
ประชาชนพม่า
ผู้ต้องตกเป็นเหยื่อ
ของ
ความกลัวจากการสูญเสียอำนาจ

ในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลของชุดโครงการวิจัยเรื่อง 'ทางเลือกนโยบายการนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย' ผู้เขียนได้พบว่า เพียงแค่ประโยคคำชักถามถึงทุกข์สุขเพียงว่า 'ทำไมถึงอยากมาเมืองไทย' ก็นำมาซึ่งเรื่องราวชีวิตของประชาชนจากประเทศพม่า ซึ่งแม้จะอาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินบ้านใกล้เรือนเคียง ในยุคสมัยแห่งโลกาภิวัตน์เดียวกันกับชาวไทย ก็กลับแตกต่างกันราวกับอยู่แยกภพผิดโลก แรงงานจากพม่าจำนวนมากล้นแล้วแต่ต้องการระบายถ่ายทอดความทุกข์ยากในถิ่นบ้านเกิดให้แก่ผู้ที่ยินดีรับฟัง เรื่องราวเหล่านี้แม้มีรายละเอียดหลากหลาย แต่ก็กล่าวโดยสรุปได้ว่าเป็นเรื่องที่คล้ายคลึงกัน ประมวลความได้เป็นข้อเดียวกัน และมีที่มาจากเหตุเดียวกัน นั่นคือการถูกละเมิดสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์ หรือสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานทั้งสิ้น

รายงานฉบับนี้จึงได้ถือกำเนิดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของรายงานส่วนกลางของชุดโครงการวิจัยจากแนวทฤษฎีการย้ายถิ่นที่มีเหตุจากทั้งแรงผลักดันในถิ่นต้นทางและแรงดึงดูดในถิ่นปลายทาง กรณีแรงผลักดันจากประเทศพม่านั้นรุนแรงและชัดเจนจนน่าหือหยาบมาศึกษาให้ละเอียดลึกซึ้ง อันจะเป็นประโยชน์แก่รัฐบาลปลายทางผู้ต้องการแก้ไขปัญหาใดๆซึ่งเป็นผลจากการย้ายถิ่นข้ามชาติ และผู้เขียนได้รวบรวมข้อมูลภาวะความรุนแรงหรือการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่คนข้ามชาติได้ประสบในประเทศไทยด้วย ตามจุดยืนที่ว่า มนุษย์ทั่วโลกทุกชาติพันธุ์ วัฒนธรรมภาษา ล้วนแล้วแต่มีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน นโยบายหรือการต้อนรับที่ไม่ว่าจะเต็มใจหรือไม่ของถิ่นปลายทาง ย่อมสมควรยึดถือและเคารพสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์นี้เป็นสำคัญ

อีกข้อหนึ่งที่ต้องชี้แจงไว้แต่เบื้องต้นในที่นี้ก็คือ แม้จะมีการนิยามวลียาวเหยียดว่า 'ผู้หลบหนีจากการสู้รบในประเทศพม่า' แทนคำว่า 'ผู้ลี้ภัย' 'ผู้อพยพ' 'ผู้หนีภัยสงคราม' หรือถ้อยคำใดอันจะถ่ายทอดกลับเป็นภาษาอังกฤษได้ว่า "refugee" ซึ่งเป็นสถานะที่ประเทศไทยยังไม่ยอมรับให้แก่ประชาชนกลุ่มหนึ่งที่มาขอพึ่งพาอาศัยอยู่บริเวณชายแดน และมีความพยายามที่จะเข้มงวด ในการเรียกที่พำนักอาศัยของบุคคลกลุ่มนี้ว่า 'พื้นที่พักพิงชั่วคราวเพื่อรอการส่งกลับ' แทนคำว่า 'ศูนย์อพยพ' หรือ 'ค่าย' เช่นกันนั้น ในรายงานฉบับนี้ ผู้เขียนยังคงยืนยันที่จะใช้คำว่า 'ผู้ลี้ภัย' เมื่อเอ่ยถึงประชาชนจากพม่ากลุ่มดังกล่าวอยู่ ทั้งนี้ด้วยการพิจารณาตีความในแง่ของการใช้ภาษาไทย มิใช่ในด้านสถานภาพทางกฎหมายแต่อย่างใด โดยผู้เขียนได้ตัดสินใจใช้สื่อภาษาที่เห็นว่าสามารถอธิบายและถ่ายทอดความเป็นจริงได้ตรงไปตรงมามากที่สุด อีกทั้งประชาชนเหล่านี้บางกลุ่มก็ได้หลบหนีการสู้รบมาโดยตรง หากบางครั้งเป็นการอพยพลี้ภัยจากการกวาดล้างรังแก การกระทำทารุณ หรือการกวาดต้อนบังคับให้ต้องโยกย้ายออกจากบ้านเกิดของตนเอง แต่ในเชิงนโยบายที่ว่า รัฐบาลสมควรจะยอมรับให้สถานภาพผู้ลี้ภัย และให้สหประชาชาติเข้ามาดำเนินการช่วยเหลือหรือไม่นั้น รายงานฉบับนี้ได้เสนอข้อเท็จจริงและความคิดเห็นไว้บางประการ เพื่อให้ผู้อ่านแต่ละท่านได้ใช้เสรีภาพในการพิจารณาด้วยหลักเหตุผลของตนเอง

ผู้เขียนขอขอบพระคุณกัลยาณมิตรมากหน้าหลายตาที่ได้คอยช่วยเหลือ ให้ข้อมูล และข้อคิดเห็น ตลอดจนช่วยอำนวยความสะดวกให้เข้าถึงแหล่งข้อมูลได้เป็นอย่างดี ในการเตรียมงานพิมพ์ในร่างแรกที่ใช้ในการสัมมนานั้น ได้รับความเอื้ออาทรอย่างมีน้ำใจเต็มร้อยของคุณกุลภา วจนสาระ ที่อุตสาหะวาดและพิมพ์แผนที่ประกอบรายงานฉบับนี้ และผู้มีส่วนสำคัญที่สุดที่ทำให้รายงานนี้สมบูรณ์ในแง่ประสิทธิภาพตรงจากปากผู้อพยพลี้ภัยก็คือ ประชาชนข้ามชาติจากประเทศพม่าหลากหลายชาติพันธุ์ภาษาทุกผู้ทุกนาม ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลทำให้ผู้เขียนเกิดแรงบันดาลใจและกำลังใจในการเขียนรายงานฉบับนี้จนกระทั่งเสร็จสิ้น แม้จะยังไม่สมบูรณ์ดังใจปรารถนาด้วยอุปสรรคทางด้านการเก็บข้อมูลและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลาก็ตาม

พรสุข เกิดสว่าง
กฤตยา อาชวนิจกุล

	หน้า
บทที่หนึ่ง	
สภาพการเมืองและเศรษฐกิจในพม่า: รากเหง้าการไหลทะลักของ	
ผู้ลี้ภัยและแรงงานสู่ประเทศไทย.....	1
1.1 เปิดประเด็น	2
1.2 ถอดเกล็ดประเทศพม่า.....	3
1.3 สถานการณ์ปัจจุบันในปี 2540.....	12
บทที่สอง	
การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศพม่า.....	14
2.1 ประชาชนคือทาสของรัฐ.....	14
2.2 การบังคับโยกย้ายประชาชนโดยอำนาจรัฐ.....	22
2.3 วัฒนธรรมหันซ้ายหันขวาและการเลือกปฏิบัติทางศาสนา.....	26
2.4 การควบคุมบังคับและกดขี่ขูดรีดประชาชน.....	27
บทที่สาม	
คำให้การของแรงงานจากพม่าว่าด้วยความยากแค้นทารุณในบ้านเกิดตนเอง.....	32
3.1 มุมมองของประชาชนพม่า.....	32
3.2 แรงผลักดันจากบ้านเกิด : ความยากแค้นและความทารุณ.....	36
บทที่สี่	
ปลายทางประเทศไทย.....	40
4.1 ประเภทของแรงงานข้ามชาติจากพม่า.....	40
4.2 การต้อนรับของประเทศไทย.....	43
4.3 ความรุนแรงที่ปลายทาง.....	46
บทที่ห้า	
บทส่งท้าย.....	52
เอกสารอ้างอิง.....	56
ภาคผนวก.....	58

บทที่หนึ่ง

สภาพการเมืองและเศรษฐกิจในพม่า: รากเหง้าการไหลทะลักของผู้ลี้ภัยและแรงงานสู่ประเทศไทย

วัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่งของกรอบแนวคิดของชุดโครงการวิจัย ‘ทางเลือกนโยบายการนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย’ ก็คือการวิเคราะห์สถานการณ์ในประเทศต้นทางที่ส่งผู้ย้ายถิ่นแรงงานลักลอบเข้าเมืองมาทำงานว่า มีแรงผลักดันสำคัญอะไรบ้างที่ทำให้แรงงานข้ามชาติตัดสินใจเข้ามาทำงานในประเทศไทย¹ เพื่อให้เกิดความเข้าใจรอบด้านต่อสถานการณ์ที่มีแรงงานต่างชาติเข้ามาทำงานระดับล่างในประเทศนับตั้งแต่ประมาณปี 2532 เป็นต้นมา สถานการณ์ในประเทศต้นทางที่ถูกนำมาในรายงานนี้คือสถานการณ์ในประเทศพม่า เนื่องจากเป็นประเทศที่ส่งผู้อพยพทั้งเพื่อลี้ภัยและเพื่อมุ่งมาหางานทำจำนวนมากที่สุดเข้าสู่ประเทศไทย การเข้าเมืองของกลุ่มคนเหล่านี้เกือบทั้งหมดเป็นการเดินทางข้ามพรมแดนเข้ามาโดยปราศจากเอกสารการเดินทางที่ถูกต้อง

กรณีสถานการณ์ในประเทศพม่าจึงเป็นตัวอย่างที่จะตอบคำถามหลักในประเด็นเรื่องปัจจัยในถิ่นต้นทาง ที่ชุดโครงการวิจัยตั้งไว้ได้เป็นอย่างดี การศึกษาปัจจัยผลักดันที่ทำให้ประชาชนจากพม่าต้องไหลบ่ามาเป็นแรงงานในประเทศไทยพร้อมๆ กับเป็นผู้ลี้ภัยตามแนวชายแดนนี้ใช้แหล่งข้อมูล 2 ด้านคือ จากองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานเกี่ยวกับผู้ลี้ภัย องค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อสิทธิมนุษยชน องค์กรเพื่อประชาธิปไตยในประเทศพม่า และกลุ่มผู้นำชนกลุ่มน้อยจากประเทศพม่า ผู้เขียนตระหนักดีว่าข้อมูลที่ได้รับจากผู้ต่อต้านรัฐบาลพม่าแต่เพียงฝ่ายเดียว อาจทำให้รายงานชิ้นนี้ประกอบไปด้วยอคติสูง จึงได้ตรวจสอบข้อมูลกับผู้สังเกตการณ์ประเทศพม่า สื่อมวลชนด้วย ฐานข้อมูลอีกแหล่งหนึ่งมาจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ระดับลึกคนงานจากพม่าใน 15 จังหวัด รวมทั้งหญิงบริการในแถบพื้นที่ภาคกลางและผู้ลี้ภัยที่พักอาศัยอยู่บริเวณชายแดนด้วยตนเอง

การตระหนักถึงรากเหง้าปัญหาจากถิ่นต้นทางจะทำให้รัฐไทยสามารถปรับกระบวนการรองรับแรงงานข้ามชาติได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้น เมื่อทราบถึงความต้องการแรงงานของภาคธุรกิจไทย และหันมาพิจารณาวิเคราะห์แรงผลักดันจากถิ่นต้นทางซึ่งรุนแรงและหนักหน่วงแล้ว จะเห็นว่าความพยายามจذبระเบียบแรงงานเพื่อจำกัดจำนวนและหวังสกัดกั้นกลุ่มมาใหม่ย่อมไม่สามารถปรากฏผลสำเร็จได้ หากประเทศต้นทางไม่มีที่ท่าจะร่วมมือแก้ไขปัญหาด้วยการปกป้องดูแลประชาชนของตน ทั้งภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนของไทยคงจะต้องตกอยู่ในวังวนของการทำงานหนักกับประเด็นปัญหาความมั่นคง สาธารณสุข สังคม แรงงาน การละเมิดสิทธิมนุษยชน และความรุนแรงต่างๆ อย่างไม่รู้จบสิ้น

¹ รายละเอียดของแนวคิดและวิธีการดำเนินการวิจัยของชุดโครงการวิจัยมีเสนอในรายงานเรื่อง บทสังเคราะห์สถานการณ์คนข้ามชาติ และทางเลือกนโยบายการนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย. โดย กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ ซึ่งเป็น 1 ใน 14 รายงานของชุดโครงการวิจัยนี้.

1.1 เปิดประเด็น

ไม่ใช่เรื่องแปลกที่ประชาชนจากประเทศข้างเคียง จะข้ามพรมแดนมาติดต่อก้าขาย ทำงานทำ หรือทยอยโยกย้ายถิ่นด้วยความสัมพันธ์เครือญาติกับผู้คนที่อยู่อีกฝั่งเส้นข้ามเขตรัฐ หากในช่วงระยะเวลาเกือบ 10 ปีหลังมานี้ แรงงานข้ามชาติไร้ฝีมือได้ค่อยๆ ทยอย จนกระทั่งไหลบ่าเข้าสู่ภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทยอย่างทั่วถึง ปรากฏการณ์การไหลเทของชนข้ามชาตินี้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และอาจกล่าวได้ว่า ในปัจจุบันหากหันไปเห็นแรงงานไร้ฝีมือข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้านเมื่อใด ในการรับรู้ของคนไทยทั่วไปก็มักจะคาดเดาว่าคือ ‘คนพม่า’ ผลการสำรวจอย่างเป็นทางการขององค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสำนักงานความมั่นคงแห่งชาติ กรมการจัดหางาน ศูนย์ดำเนินงานเกี่ยวกับผู้อพยพ และ จากชุดโครงการวิจัยนี้เองต่างรายงานไว้ตรงกันว่าในจำนวนแรงงานข้ามชาติทั้งหมด ผู้คนจากพม่านั้นว่ามีสัดส่วนสูงที่สุด คือประมาณ 7 แสนคน

นำสังเกตที่อัตราการไหลบ่าสะสมของแรงงานจากพม่าที่เพิ่มทวีอย่างรวดเร็วนี้ ประสานสอดคล้องกันกับจำนวนผู้อพยพลี้ภัย² ตามแนวชายแดน ซึ่งปัจจุบันเพิ่มขึ้นจนเกินเรือนแสนและในเพียงต้นปี 2540 ก็ล้นไหลเข้ามาอีกหลายหมื่น แม้จะมีความพยายามผลักดันออกไปก็ตาม กรณีนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นสถานการณ์ที่แตกต่างจากประเทศเพื่อนบ้านทางตะวันออกอย่างลาว เขมร และเวียดนาม ซึ่งในขณะที่ยุติการรบเข้าสู่เมืองด้วยเหตุผลเศรษฐกิจทยอยเพิ่มจำนวนสูงขึ้น ตัวเลขผู้ลี้ภัยลดทอนลงเรื่อยๆ โดยไม่มีกลุ่มเพิ่มเข้ามาใหม่ เมื่อผนวกประเด็นดังกล่าวกับข้อเท็จจริงที่ว่าประชาชนจากประเทศพม่านั้นต่างพากันดันดันสู่เมืองไทยอย่างยากลำบาก บางคนเดินทางมาเป็นเวลาหลายวัน บางคนขายทรัพย์สินทั้งหมดรวมทั้งที่ดินและบ้านช่องเพื่อเป็นค่าเดินทาง พร้อมจะเผชิญกับสถานการณ์ทุกอย่าง ไม่ว่าเริ่มจากการยินยอมตกเป็นหนี้ผูกพันกับนายหน้าค้ามนุษย์ รับรู้ถึงเงื่อนไขความเสี่ยงกับภาวะลักลอบเข้าเมืองไทยอย่างผิดกฎหมาย อนาคตการทำงานที่ไม่แน่นอน การถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง หรือการถูกจับกุมคุมขังในต่างแดน ดังนั้นการมองสาเหตุแต่เพียงว่า ประเทศไทยเป็นเมืองสวรรค์ที่ประชาชนจากรัฐซึ่งด้อยทางเศรษฐกิจย่อมถูกดึงดูดมา และหรือสภาพยากจน ว่างาน มีแรงงานล้นเกินเพราะอัตราการเกิดสูงในประเทศพม่านั้นย่อมไม่อาจครอบคลุมเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นทั้งหมดได้

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล 15 จังหวัดที่มีการใช้แรงงานข้ามชาติหนาแน่น ผู้เขียนได้พบว่า ความมุ่งหมายไฝฝันของคนงานจากประเทศพม่า ไม่อาจนำมาเปรียบเสมือนกรณีคนไทยไปทำงานที่สิงคโปร์ ได้หวัน ญีปุ่น และประเทศอื่นๆ ได้ กลุ่มคนงานเหล่านี้ไม่ได้คิดที่จะมาเผชิญโชค หลากๆ คนก็ไม่ได้มีภาพฝันของการกอบโกยเงินทอง และส่วนใหญ่แม้จะไม่ได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นจากประเทศไทย ก็ไม่นึกหันหลังกลับไปง่ายๆ เมื่อมองถึงภาวะความยากลำบากที่แรงงานข้ามชาติจำต้องอดทนยอมรับแล้ว อาจตั้งข้อสันนิษฐานได้ว่า **ถิ่นดินทางของเขาเหล่านั้นย่อมมีแรงกดดันสูง สูงจนกระทั่งประชาชนหลายๆ คนไม่รู้ลี้กว่าสถานะของพวกเขาในประเทศไทยเป็นเรื่องที่ต้องอดทน หรือเป็นความยากแค้นจนเกินไปที่จะต้องทนไม่ได้**

² แม้ประเทศไทยจะไม่ได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาว่าด้วยสถานะภาพผู้ลี้ภัย 1951 และหน่วยงานราชการได้พยายามหลีกเลี่ยงใช้คำซึ่งจะแปลความหมายได้ตรงกับ ‘refugee’ เพื่อตัดปัญหาหลายประการ ผู้เขียนจะยังคงขอใช้คำว่า ‘ผู้อพยพลี้ภัย’ แทนประชาชนจากพม่าที่หลบหนีความไม่สงบมาอยู่ในค่ายพักพิงตามแนวชายแดน เนื่องจากพบว่าไม่มีคำอื่นใดจะแทนสถานะของบุคคลเหล่านี้ได้ตรงกับความจริงเทียบเท่า.

1.2 ถอดเกล็ดประเทศพม่า

(1) พม่าในสายตาชาวโลก

ปี 2530 สหประชาชาติจัดให้พม่าเป็นหนึ่งในประเทศด้อยพัฒนาที่สุดในโลก³ ข้อมูลจาก UNICEF ระบุว่า มีชาวพม่าถึง 35% ที่ไม่มีโอกาสได้เข้าโรงเรียน และอัตราการรู้หนังสือมีเพียง 19.4% เท่านั้น (NCGUB, Human Rights Yearbook 1995) มีรายงานถึงระบบสาธารณสุขที่อ่อนแอ อัตราการใช้ยาเสพติดในหมู่ประชากรตามเขต ชายแดนตอนเหนือค่อนข้างสูง องค์การอนามัยโลกได้คาดประมาณผู้ติดเชื้อ HIV ไว้ว่ามีประมาณ 5 แสนคน (Article 19, 1996) ภาพข้างต้นแสดงถึงความคล้ายคลึงกับสถานการณ์ในประเทศยากจนอื่นๆ แต่ที่ต่างออกไปคือ **พม่าถูกกล่าวหาว่าเป็นประเทศที่รัฐบาลได้ก่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อประชาชนตัวเองสูงสุดประเทศหนึ่งในโลก**

หลังจากที่สภาพฟื้นฟูความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือที่รู้จักกันทั่วไปในนาม 'สลอร์ค' (SLORC-State Law and Order Restoration Council) ขึ้นครองอำนาจเมื่อปี 2531 ก็มีรายงานถึงความรุนแรงที่ยืดเยื้อที่รัฐบาลสลอร์คกระทำต่อประชาชนของตนอย่างต่อเนื่อง สมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้ประณามการบังคับใช้แรงงานเพื่อสร้างเศรษฐกิจ และการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างแข็งกร้าว ชูตสหรัฐประจำสหประชาชาติก็กล่าวประณามในความโหดร้ายที่รัฐบาลสลอร์คก่อต่อประชาชน รวมทั้งการจำกัดสิทธิการแสดงออกและการมีส่วนร่วมทางการเมือง องค์การนิรโทษกรรมสากล (Amnesty International) รายงานว่า ในปี 2539 เป็นปีที่เลวร้ายที่สุดในทศวรรษสำหรับสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศพม่า (Amnesty International 1997)

ต่อเรื่องนี้สลอร์ครู้ตัวว่าเป็นเป้าของสายตาชาวโลกจึงพยายามทุกวิถีทางที่จะปิดบังสถานการณ์แท้จริง และปกป้องตนเองจากการตักเตือนและตรวจสอบของนานาชาติตลอดมา โดยการยินยอมลงนามในอนุสัญญาต่างๆ ที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน เช่น 1949 Geneva Convention, Forced Labour Convention, Children Convention เป็นต้น แต่ก็เป็นการกระทำเพื่อหวังการยอมรับจากต่างชาติโดยมิได้ปฏิบัติตามหรือเคารพในพันธสัญญาใดๆ ในปี 2533 United Nations Commission on Human Rights (UNCHR) ได้สั่งให้มีการตรวจสอบเรื่องนี้โดยส่งผู้รายงานพิเศษเข้าไปในพม่า ในปี 2539 ซึ่งเป็นปีที่สถานการณ์ละเมิดสิทธิมนุษยชนเลวร้ายรุนแรงและเกิดอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ ผู้รายงานคนใหม่ของ UNHCR ไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าประเทศอีกต่อไป และไม่มีการสัมภาษณ์คนอื่นใดที่ได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการให้เดินทางเข้าไปตรวจสอบอีกเลย

รัฐบาลโดยการนำของพลเอกตันฉ่วยนายกรัฐมนตรี และผู้ทรงอิทธิพลสูงสุดอีกคนหนึ่งคือ พลโทชินอู่น หัวหน้าหน่วยข่าวกรองและเลขาธิการสลอร์ค ยังคงหยัดเยียนตามแนวทางของตนและตอบโต้ข้อกล่าวหาของโลกตะวันตกอย่างรุนแรง ล่าสุดกลุ่มประเทศยุโรปตะวันตก (EU - European Union) ตัดสินใจตัดสิทธิพิเศษทางภาษีและศุลกากรของพม่าในการส่งออกสินค้าการเกษตรและอุตสาหกรรม ด้วยเหตุที่มีการบังคับใช้แรงงานทาส สหรัฐอเมริกาเองก็ประกาศคว่ำบาตรการลงทุนในพม่าภายใต้กฎหมายปี 2539 ซึ่งอนุมัติให้ใช้มาตรการนี้ในกรณีที่สถาน

³ Least Developed Country โดยการประกาศของสหประชาชาติ เป็นการระบุประเทศที่สมควรได้รับความช่วยเหลือและการกู้ยืมเงินจากชาติพัฒนา และองค์การการวิระหว่างประเทศมากขึ้น อย่างไรก็ตาม World Bank และ IMF (International Monetary Fund) ปฏิเสธให้ความช่วยเหลือดังกล่าวเนื่องจากสถานการณ์การเมืองในประเทศ.

การณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่ารุนแรงมากขึ้น⁴ แต่ในปี 2540 พม่าก็เข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม ASEAN ซึ่งมองว่าการดำเนินนโยบายทางการเมืองของพม่าเป็น 'ปัญหาภายใน' ที่ไม่ควรหยิบยกมาให้เกิดความสนใจในการแสวงหาประโยชน์ทางธุรกิจร่วมกันตามแนวทาง 'ความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์' (Constructive Engagement)

(2) ตัวตนของพม่า

พม่ามีประชากรราว 47 ล้านคน (NCGUB : Human Rights Yearbook 1995) มีกลุ่มชนที่แตกต่างกันถึง 67 กลุ่ม และจากการสำรวจของอังกฤษในยุคอาณานิคมพบว่ามีการใช้ภาษาแตกต่างกันถึง 242 ภาษา ประชากรมากกว่า 1 ใน 3 เป็นชนกลุ่มน้อย แบ่งเขตการปกครองเป็น 7 รัฐ (States) และ 7 ภาค (Divisions) แต่ละรัฐและภาคจะมีเมืองเอกของตน โดยกรุงย่างกุ้งเป็นเมืองหลวง ชนกลุ่มน้อยจะรวมตัวหนาแน่นอยู่ในเขตรัฐของตนแต่ก็อาจมีชุมชนอยู่ในรัฐและภาคอื่นเช่นเดียวกัน เช่น ในภาคตะนาวศรีมีชาวกะเหรี่ยงและมอญอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากน้อย ประชาชนเชื้อสายพม่า (Burman) ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาค (Division) และที่ราบตอนกลางประเทศ อย่างไรก็ตามรัฐบาลได้มีนโยบายให้ชาวพม่าขยายตัวไปตั้งถิ่นฐานในเขตแดนของชนกลุ่มน้อยมากขึ้นเรื่อยๆ

ตารางที่ 1: การแบ่งเขตการปกครองพม่าและเมืองหลัก

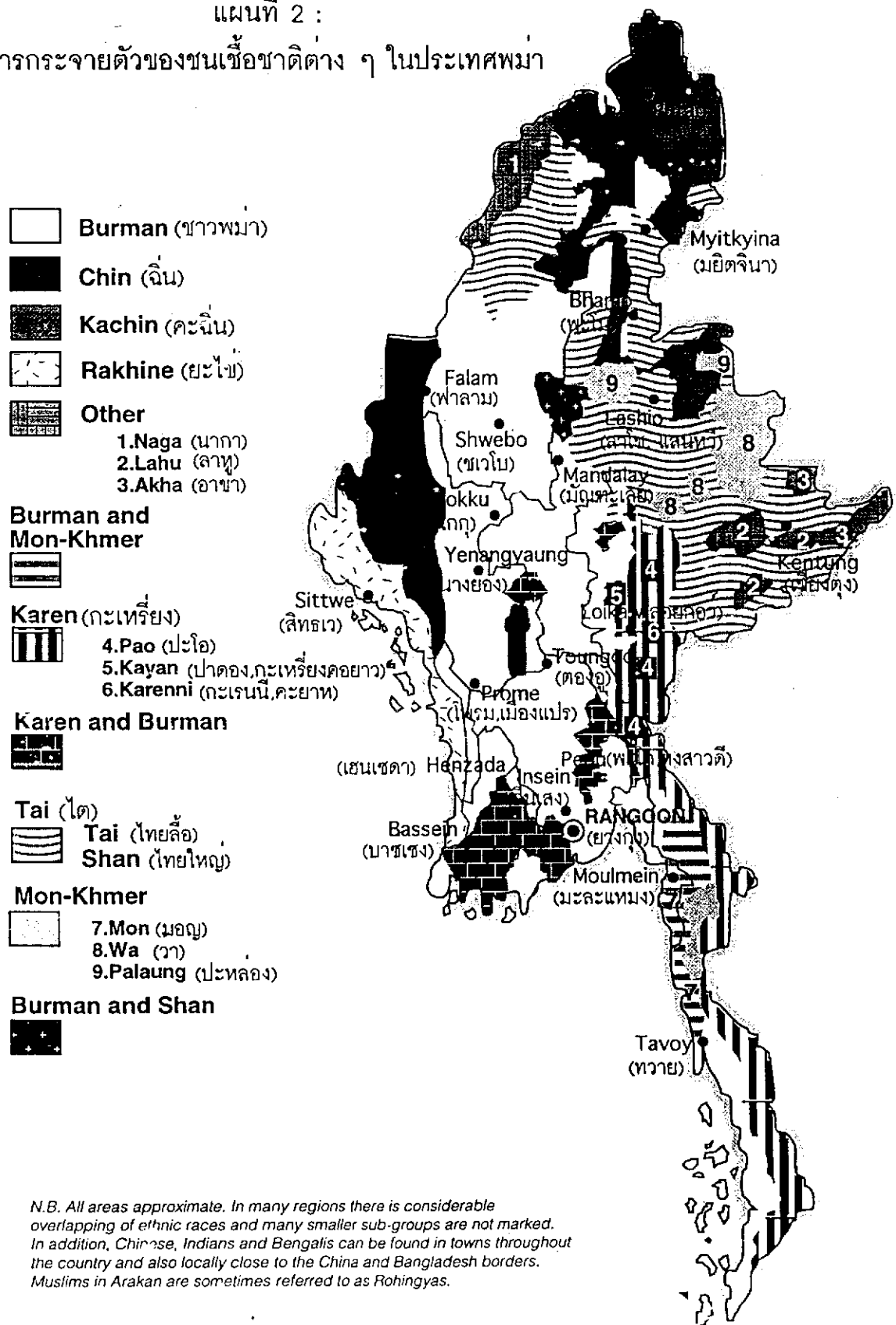
ภาคการปกครอง	เมืองหลัก	รัฐแบ่งตามชนชาติ	เมืองหลัก
1. ภาคย่างกุ้ง (Rangoon)	ย่างกุ้ง	1. รัฐคะฉิ่น (Kachin)	มยิดจินา
2. ภาคพะโค (Pegu)	พะโค	2. รัฐฉิ่น (Chin)	ฟาลาม
3. ภาคมัณฑะเลย์ (Mandalay)	มัณฑะเลย์	3. รัฐมอญ (Mon)	มะละแหม่ง
4. ภาคอิระวดี (Irrawady)	บาส์เซง	4. รัฐอาระกัน (Arakan)	สิททเว
5. ภาคซาเกียง (Sagiang)	ซาเกียง	5. รัฐกะเหรี่ยง (กอญเล-Karen)	พะอัน
6. ภาคตะนาวศรี (Tanassarim)	ทวาย	6. รัฐคะยาห์(กะเรนนิ Karenni)	ลอยกอว์
7. ภาคมากวิ (Magwe)	มากวิ	7. รัฐฉาน (Shan)	ตองจี

ดินแดนที่มีพรมแดนติดกับประเทศไทยได้แก่ รัฐมอญ รัฐกะเหรี่ยง รัฐคะยาห์ รัฐฉาน และภาคตะนาวศรี อย่างไรก็ดี ประชาชนจากภาคย่างกุ้ง พะโค มัณฑะเลย์ อิระวดี หรือตั้งแต่ส่วนกลางจรดฝั่งตะวันออกของพม่าก็มีการอพยพโยกย้ายมาเป็นผู้ลี้ภัยและแรงงานในเขตไทยด้วย ประชาชนเหล่านี้ได้แก่ชาวพม่า (Burman) ชาวพม่าอินเดียชน ชาวมลายู ชาวมุสลิม มอญ ไทยใหญ่ ไทยลื้อ กะเหรี่ยง กะเรนนิ (คะยาห์) และชาวชนกลุ่มอื่นๆ ที่กระจายอยู่ตามรัฐฉานและรัฐกะเหรี่ยง เช่น ปะโอ อาข่า ปะหล่อง ลีซอ เป็นต้น ส่วนดินแดนทางฟากตะวันตก เช่น รัฐคะฉิ่น ฉิ่น อาระกัน ภาคซาเกียง และมากวิ แรงงานและผู้ลี้ภัยจากพม่านี้จะอพยพเข้าสู่ประเทศอินเดียและบังคลาเทศมากกว่าประเทศไทย แต่ก็ได้พบชนกลุ่มน้อยและชาวพม่าจากแถบดังกล่าวเดินทางมาประเทศไทยบ้างเช่นกัน โดยเป็นการเคลื่อนย้ายจากถิ่นฐานแบบค่อยเป็นค่อยไปคือ ค่อยๆ เขียบใกล้เขตชายแดนไทยก่อนจะข้ามพรมแดนมา

⁴ สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีการลงทุนในพม่าสูงเป็นอันดับ 4 รองจากฝรั่งเศส สิงคโปร์ และไทย.

[illegible]

แผนที่ 2 :
การกระจายตัวของชนเชื้อชาติต่าง ๆ ในประเทศพม่า

Source : Adapted from Martin Smith, *Burma: Insurgency and the Politics of Ethnicity*, Zed Books, 1991

(3) ความระส่ำระสายทางการเมืองหลังยุคอาณานิคม

เมื่ออังกฤษเข้ายึดครองพม่าในปี 2409 ได้ผนวกรวมพม่าเข้ากับอินเดีย และได้แบ่งแยกการปกครองระหว่างพม่ากับชนกลุ่มน้อย โดยแบ่งเขตชนกลุ่มน้อยตามชาติพันธุ์และสงฆ์หลวงมาดูแล จัดระบบการศึกษา เผยแพร่คริสต์ศาสนาและส่งเสริมชนกลุ่มน้อยเข้ารับราชการ หลังสงครามโลกครั้งที่สองกลุ่มการเมืองของพม่าได้เคลื่อนไหวหนักหน่วงเพื่อเรียกร้องเอกราช จนกระทั่งในปี 2490 อังกฤษได้ตกลงยินยอมจะให้เอกราช โดยมีข้อแม้ว่าพม่าจะต้องมีรัฐธรรมนูญใช้เสียก่อน อองซาน ผู้นำการต่อสู้เรียกร้องเอกราชจากอังกฤษและพรรคการเมืองของเขา ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งชั่วคราวเพื่อร่างรัฐธรรมนูญ อองซานได้ลงนามในสนธิสัญญาปางหลวงกับผู้นำชนกลุ่มน้อยเกี่ยวกับการปกครองแบบสหภาพ และจะระบุในรัฐธรรมนูญให้สิทธิเท่าเทียมกันทุกชาติพันธุ์ โดยชนกลุ่มน้อยสามารถแยกตัวไปได้ในเวลา 10 ปีภายใต้ข้อกำหนดชัดเจนแน่นอนของแต่ละรัฐ แต่ยังไม่ทันที่รัฐ-ธรรมนูญจะเสร็จสมบูรณ์ อองซานพร้อมทั้งคณะอีก 6 คนก็ได้ถูกบุกเข้าสังหารด้วยอาวุธปืนอย่างอุกอาจในที่ประชุม เป็นการพลิกโฉมประวัติศาสตร์ตอนต่อไปของประเทศพม่า ส่งผลให้ดินแดนแห่งนี้ยังคงร้อนเป็นไฟมาจนปัจจุบัน

พม่าได้รับเอกราชในปี 2491 และปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีนูอูอยู่ราว 13 ปี รัฐบาลประสบปัญหาการต่อต้านจากพรรคคอมมิวนิสต์ และการพยายามแยกตัวของชนกลุ่มน้อยซึ่งสูญเสียความหวังหลังจากการเสียชีวิตของอองซาน กระทั่งปี 2505 นายพล เนวินได้ทำการปฏิวัติยึดอำนาจ และดำเนินแนวทางการปกครองประเทศ 'สังคมนิยมแบบพม่า' โดยปิดประเทศ โดดเดี่ยวตนเอง และเริ่มกวาดล้างจับกุมผู้นำชนกลุ่มน้อยอย่างต่อเนื่องมาตลอด 26 ปี ผลก็คือประเทศพม่ายากจนลงเรื่อยๆ และชนกลุ่มน้อยก็ได้แตกตัวตั้งเป็นกองกำลังขึ้นมามากมาย

ประชาชนชาวพม่าได้อพยพอยู่เบื้องหลังกำแพงเผด็จการมาตลอดระยะเวลายาวนาน แม้มีการประท้วงต่อต้านบ้างก็เป็นแต่เพียงประปราย และไม่สามารถรวมพลังประชาชนอันยิ่งใหญ่ได้ กระทั่งปี 2531 การเรียกร้องประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เดือนมีนาคม ได้เริ่มต้นขึ้นจากกลุ่มนักศึกษาและขยายตัวสู่ประชาชน เด็ก ผู้หญิง คนชรา รวมทั้งภิกษุสงฆ์ ส่งผลให้เกิดการกวาดล้างอย่างเหี้ยมโหด ซึ่งยิ่งเป็นการเพิ่มพลังประชาชนให้โกรธแค้น และกระจายการประท้วงลุกลามทั่วประเทศ ผลก็คือ เนวินลาออกจากตำแหน่ง โดยตั้งผู้สืบทอดอำนาจเพื่อปราบปรามประชาชนต่อมา และในที่สุดสลอร์คซึ่งคือกลุ่มทหารของนายพลเนวิน ก็ได้เข้ายึดอำนาจพร้อมทั้งกวาดล้างประชาชนครั้งใหญ่ในเดือนกันยายนปีเดียวกัน นักศึกษา ปัญญาชน และประชาชนหลบหนีเข้าสู่ชายแดนอย่างต่อเนื่องนับหมื่นคน สลอร์คได้ประกาศให้มีการเลือกตั้งในปี 2533 อองซาน ซู จี บุตรสาวของอองซานวิบุรุษของพม่า ซึ่งก้าวเข้ามามีบทบาทตั้งแต่เกิดการประท้วงครั้งใหญ่นั้นได้ร่วมกับสมาชิกจัดตั้งพรรค National League for Democracy (NLD) ขึ้น และได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งอย่างขาวสะอาด แต่ว่าเธอและพรรคพวกกลับถูกจับกุมด้วยข้อหาเป็นภัยต่อชาติตั้งแต่กรกฎาคม 2532 ก่อนการเลือกตั้ง และสลอร์คไม่ยินยอมให้มีการจัดตั้งรัฐบาลพลเรือนหลังการเลือกตั้ง โดยอองซาน ซู จีต้องถูกคุมขังอยู่ในบ้านพักของตนเองมาตลอด 6 ปี จนกระทั่งปี 2538 ผลจากการกดดันของนานาชาติ อองซาน ซู จี จึงได้รับการปลดปล่อยให้ติดต่อกับสังคมภายนอกได้ ปัจจุบันเธอคือสัญลักษณ์แห่งประชาธิปไตยและความหวังของประชาชนผู้รักเสรีภาพในพม่าและทั่วโลก

(4) บาดแผลของชนกลุ่มน้อยและปัญหาความขัดแย้งที่ยังค้างคาอยู่

ความขัดแย้งระหว่างพม่าและชนกลุ่มน้อยนั้นมีมาเนิ่นนานแต่ก่อนยุคอาณานิคมแล้ว กล่าวได้ว่าดินแดนอันเป็นประเทศพม่าปัจจุบันนั้นไม่เคยอยู่รวมกันอย่างมีเอกภาพมาก่อน แต่หลังจากที่พม่าได้รับเอกราช ชนกลุ่มน้อยก็เริ่มต่อสู้เพื่ออิสรภาพของตนอย่างเข้มแข็งขึ้น กลุ่มกะเหริน (คะยาห์) ถือว่าตนไม่เคยอยู่ภายใต้การปกครองของพม่า จึงไม่มีความต้องการแม้แต่จะเข้าร่วมเป็นสหภาพ ส่วนกลุ่มกะเหรี่ยงและมอญนั้นถือว่าอังกฤษเป็นมิตรที่ดีกว่า หรืออีกนัยหนึ่งเป็นผู้ปกป้องตนเองให้รอดพ้นจากการกดขี่ของพม่า การประกาศเอกราชของพม่าจึงกลายเป็นความหวาดหวั่นแทนที่จะชื่นชมยินดี โดยเฉพาะเมื่อองซานซึ่งเป็นความหวังของชนกลุ่มน้อยได้ถูกลอบสังหารดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น

ในปี 2532-2533 สลอร์คได้ดำเนินการกดดันที่จะเจรจาสันติภาพอีกครั้งหลังจากว่างเว้นมาเกือบ 30 ปี แท้จริงแล้วรัฐบาลทุกสมัยของพมานับแต่ประกาศเอกราชก็ได้มีความพยายามที่จะเจรจาสงบศึกมาหลายครั้ง กลุ่มฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลเองก็มีการสลับเปลี่ยนข้างไปมาตลอดเวลา เช่น พรรคคอมมิวนิสต์พม่า (CPB - Communist Party of Burma) ซึ่งสลายกำลังไปแล้วเมื่อ 2532 คือกลุ่มทหารแตกแถวจากเนวิน แต่ต่อมาได้รวบรวมชนกลุ่มน้อยหลายพวกเข้าด้วยกัน นายอนุชาญกรัฐมนตรีของพม่าก็เคยหันมาเข้าร่วมกับ KNU (Karen National Union) ซึ่งเคยเป็นศัตรูตัวฉกาจของตน

กองกำลังชนกลุ่มน้อยและกลุ่มต่อต้านรัฐบาลหลายสิบกลุ่ม มีการแตกตัวเพิ่ม ยุบสลายและรวมตัวกันใหม่อยู่ตลอดเวลา บางครั้งรัฐบาลก็สามารถดึงชนกลุ่มน้อยบางพวกมาร่วมเป็นกำลังพลของตนได้ด้วย ดังเช่นกรณีกลุ่มกะเหรี่ยงพุทธ (DKBA - Democratic Karen Buddhist Organization) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการล้มล้างกองกำลังกะเหรี่ยง KNU ของนายพลโบเมียะ⁵ เป็นต้น และปัจจุบัน เมื่อสลอร์คสามารถเจรจาลงนามระบับการยิงต่อสู้ได้กับ 15 กลุ่มหลัก⁶ โดยมีกองทัพ MTA (Mong Tai Army) ของชนสายอมวางอาวูเมื่อต้นปี 2539 นั้นก็ยังมีกลุ่มย่อยแตกตัวออกไปตั้งกองกำลังใหม่อีก ดังเช่น Shan United Revolution Army (SURA) ซึ่งปฏิเสธการยอมมอบตัวของชนสา หรือ The Mon Army ซึ่งถือว่าตนไม่ได้ร่วมในข้อตกลงระหว่างรัฐกับพรรคมอญใหม่ (NMSP - New Mon State Party) เป็นต้น

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา โดยเฉพาะหลังจากที่สลอร์คขึ้นปกครองประเทศ ชนกลุ่มน้อยต้องประสบกับความรุนแรงและการกดขี่จากรัฐบาลกลางอย่างหนัก การละเมิดสิทธิมนุษยชนในเขตของชนกลุ่มน้อยเป็นไปอย่างรุนแรงกว่าเขตอื่น ชาวจีนต่างพากันหลบหนีการเกณฑ์ลูกหาบและแรงงานทาสเข้าสู่บังคลาเทศและอินเดีย ชาวพุทธราไคไนรัฐอารกันพากันข้ามแดนสู่บังคลาเทศ ชาวมุสลิมโรฮิงยาในรัฐเดียวกันซึ่งถูกปฏิเสธสัญชาติด้วยกฎหมายสัญชาติ 2525 ของพม่าและกลายเป็นบุคคลไร้สัญชาติ⁷ ถูกขับไล่ออกนอกประเทศไปกว่า 3 แสนคน แต่

⁵ DKBA คือกลุ่มกะเหรี่ยงพุทธซึ่งแตกตัวจาก KNU ซึ่งผู้นำเป็นคริสเตียน โดยการสนับสนุนจากสลอร์คในการรวมตัวรวมทั้งกำลังอาวุธและเสบียง ในขณะที่อยู่ในขั้นตอนการเจรจาสันติภาพกับ KNU รัฐบาลได้ใช้ DKBA เป็นกำลังสำคัญในการโจมตีมาเนอว์เปลอร์ ศูนย์บัญชาการ KNU จนสำเร็จ.

⁶ ดูภาคผนวก.

⁷ รัฐบาลพม่าประกาศว่า กรณีของชาวมุสลิมโรฮิงยาเป็นเพียงเรื่องของ 'ผู้หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมาย' เท่านั้น ทั้งที่ในความเป็นจริง ชาวโรฮิงยาได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่ยุคอาณานิคมโดยการสนับสนุนของอังกฤษ.

แล้วกลุ่มคนพวกนี้กลับถูกผลักดันคืนสู่ประเทศพม่าโดยรัฐบาลบังคลาเทศกับ UNHCR แม้ว่าทุกคนจะยังคงหวาดกลัวต่อความโหดร้ายทารุณสลอร์คก็ตาม

พื้นที่ของประเทศพม่านั้น ถูกมองแยกออกเป็นดินแดนสีขาว (White Area) ที่รัฐสามารถควบคุมสถานการณ์ได้เด็ดขาด ดินแดนสีดำ (Black Area) ซึ่งปัจจุบันเหลืออยู่เพียงขอบชายแดนจะอยู่ภายใต้อิทธิพลของกำลังชนกลุ่มน้อย โดยรัฐบาลจะพยายามเจาะเข้ากวาดล้าง หรืออย่างน้อยก็ลบออกให้เป็นดินแดนสีน้ำตาล (Brown Area) ซึ่งทั้งฝ่ายรัฐบาลและชนกลุ่มน้อยสามารถเข้าถึง เป็นส่วนที่ประชาชนต้องรับผลกระทบของความขัดแย้งมากที่สุด โดยสลอร์คจะกดดันและปฏิบัติอย่างรุนแรงทุกวิถีทางต่อชาวบ้านเพื่อไม่ให้เป็นขุมกำลังของกองกำลังติดอาวุธต่อไป ในบางครั้งทหารอาจบุกเข้าหมู่บ้านเพื่อหาตัวผู้สนับสนุนฝ่ายตรงข้ามรัฐบาล และหากได้ทราบว่ามีทหารชนกลุ่มน้อยผ่านทาง พักอาศัย หรือได้รับอาหารหรือน้ำจากหมู่บ้านแถบนั้น ประชาชนก็จะต้องรับเคราะห์ถูกลงโทษอย่างหนัก ตั้งแต่ยุคแรกเริ่มของเนวินเป็นต้นมารัฐบาลได้ดำเนิน **นโยบายตัดขาดสี่ประการ (Four Cuts)** นั่นคือตัดกำลังเสบียงอาหาร ทุน การข่าวและกำลังพล จากแรงสนับสนุนของประชาชนต่อกองกำลังชาติพันธุ์เดียวกับตน และนโยบายนี้เองก็เป็นส่วนหนึ่งของที่มาแห่งการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายกาจในประเทศพม่า

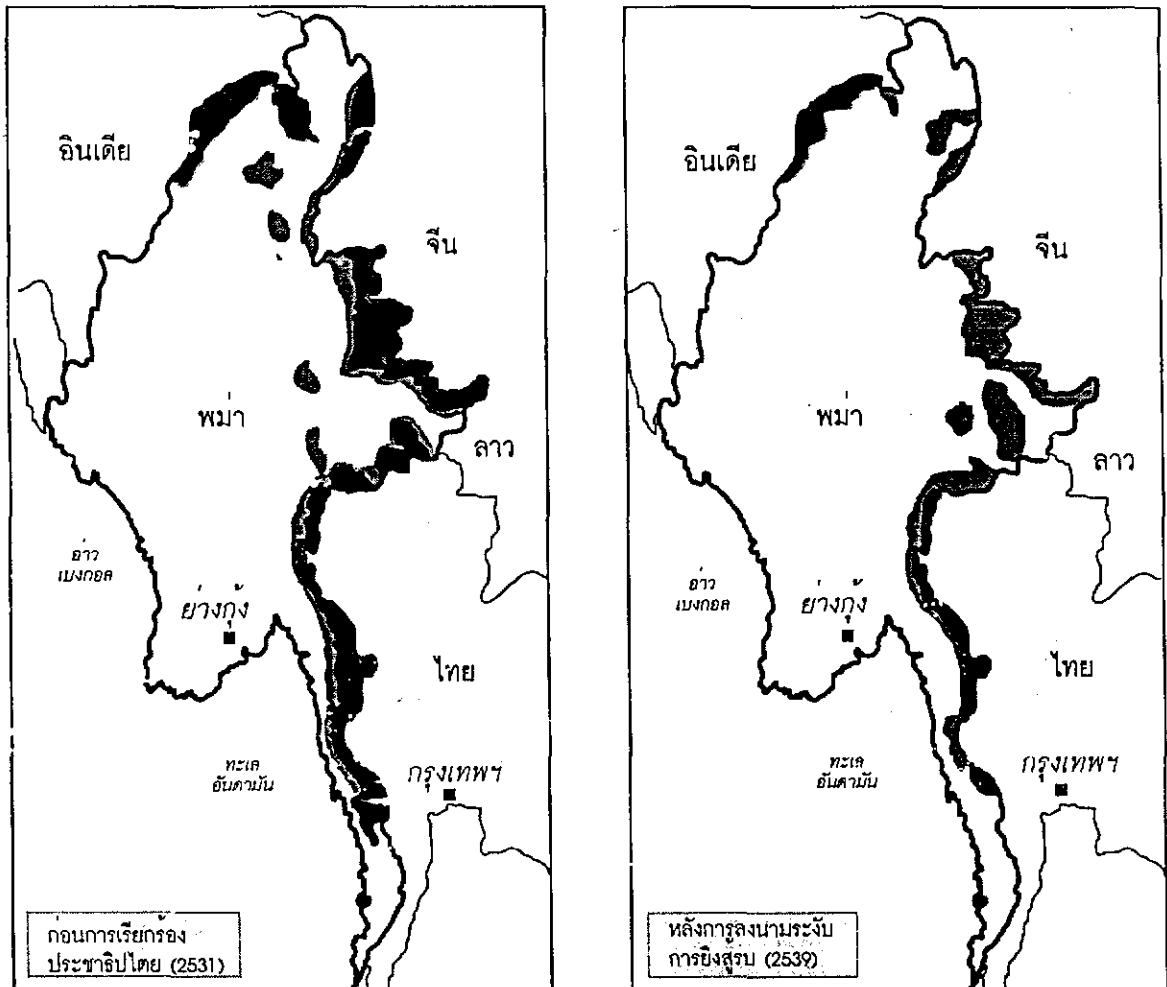
จะด้วยความจงใจหรือไม่แยแสก็แล้วแต่ โครงการพัฒนาต่างๆ ของรัฐล้วนส่งผลกระทบในด้านลบต่อชนกลุ่มน้อย เช่น การวางท่อก๊าซจากยาดานาผ่านผืนป่าในเขตมอญ หรือโครงการเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ ซึ่งหากดำเนินการสร้างจริงแล้วจะทำให้รัฐยะไข่และรัฐกะเหรี่ยงถูกน้ำท่วมและแบ่งออกเป็น 2 ส่วน เมื่อฝ่ายชนกลุ่มน้อยเริ่มเหนื่อยล้าต่อสงคราม อีกทั้งมองว่าพลเรือนของตนต้องทุกข์ยากสาหัส สูญเสียชีวิตทรัพย์สิน ตลอดจนวิถีความเป็นอยู่อันสงบกับการต่อสู้ที่ไม่รู้จบสิ้น⁸ การเจรจายุติการสู้รบก็ค่อยๆ เกิดขึ้นและด้วยแรงกดดันจากรัฐบาลไทยด้วยในบางครั้ง ดังเช่น ในกรณีของกลุ่มมอญเมื่อปี 2538 โดยที่การเจรจาดังกล่าวเป็นเพียงการเจรจาทางทหารที่ได้ครอบคลุมไปถึงข้อตกลงทางการเมืองแต่อย่างใด กลุ่มที่ปลุกและค้าฝิ่นอย่างว่าแดงก็ยังคงได้รับอนุญาตให้หาผลประโยชน์ของตนได้ตามสะดวก และชนกลุ่มน้อยก็ยังได้รับอนุญาตให้ถืออาวุธต่อไปจนกว่ารัฐธรรมนุญจะวางเสร็จ ที่สำคัญคือสลอร์คยังไม่ได้ยุติการเข้าแทรกแซงกิจการชนกลุ่มน้อย ยังคงมีการละเมิดสิทธิมนุษยชน และใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบดังเดิม ในรัฐคะฉิ่นมีรายงานถึงความโหดร้ายของทหารและการบีบให้อพยพผู้คนออกจากถิ่นฐานเข้าสู่เขตควบคุม ในส่วนของมอญก็ยังคงมีการเกณฑ์แรงงานทาสและลูกหาบ รวมถึงการขูดรีดภาษี และค่าธรรมเนียมต่างๆ เช่นกัน

การลงนามระบับการยิงต่อสู้ระหว่างสลอร์คกับกลุ่มกะเหรี่ยง KNPP (Karen National Progressive Party) ดำรงอยู่ได้เพียง 3 เดือนก็เกิดการละเมิดขึ้น เนื่องจากฝ่ายรัฐยังคงดำเนินการละเมิดสิทธิชาวกะเหรี่ยงอย่างต่อเนื่องด้วยการเกณฑ์แรงงานทาสและขึ้นค่าภาษีธรรมเนียมประเภทต่างๆ (ดูบทที่ 3) สลอร์คได้ปฏิบัติกวาดล้างรุนแรงจนกองกำลังกะเหรี่ยงต้องสูญเสียที่มั่นเมื่อต้นปี 2539 แต่ก็ยังคงย่ำฐานที่ตั้งเพื่อดำเนินการรบบแบบกองโจรต่อไป ทั้งนี้รัฐจึงได้ดำเนินการโยกย้ายประชาชนออกจากถิ่นฐานสู่พื้นที่ควบคุมเพื่อตัดกำลังชนกลุ่มน้อยตามนโยบายตัดขาดสี่ประการดังกล่าว ซึ่งส่งผลให้ผู้ลี้ภัยกะเหรี่ยงไหลบ่าเข้าสู่ประเทศไทยนับหมื่นคน

⁸ ฝ่ายต่อต้านรัฐบาลคาดประมาณว่ามีผู้เสียชีวิตจากการสู้รบ รวมทั้งพลเรือนที่ได้รับผลกระทบด้วยประมาณ 10,000 คนต่อปี (Article 19, 1996)

แผนที่ 3 : พื้นที่สีดำ (Black Area) และสีน้ำตาล (Brown Area) ที่เป็นเขตอิทธิพลของกองกำลังชนกลุ่มน้อยในพม่า

เปรียบเทียบพื้นที่สีดำ (Black Area) พื้นที่สีน้ำตาล (Brown Area) และพื้นที่สีขาว (White Area) ในประเทศพม่า
ช่วงก่อนการเรียกร้องประชาธิปไตยและปกครองของรัฐบาลสโลว์ด์ปี 2531 และหลังจากการลงนามระงับการยิงสู้รบ
ระหว่างรัฐบาลกับชนกลุ่มน้อย 15 กลุ่มหลัก โดยมีกองทัพ MTA ของชนเผ่าเข้ามอบตัวเมื่อมกราคม 2539

- พื้นที่สีดำ (Black Area) : ดินแดนในเขตปกครองของชนกลุ่มน้อย นับได้ว่าเป็น Free Fire Zone ซึ่งรัฐบาลมีความพยายามจะกวาดล้างให้หมดไป
- พื้นที่สีน้ำตาล (Brown Area) : ดินแดนที่ทั้งกองกำลังรัฐบาลและชนกลุ่มน้อยสามารถเข้าถึง และบางครั้งมีการสู้รบชิงชิงเกิดขึ้น
- พื้นที่สีขาว (White Area) : ดินแดนที่ทางรัฐบาลสามารถควบคุมสถานการณ์ได้แล้ว ไม่มีกองกำลังชนกลุ่มน้อยถืออาวุธ

ในปัจจุบัน พื้นที่สีดำได้ลดน้อยลงไปมากเนื่องจากการลงนามระงับการยิงสู้รบระหว่างรัฐบาลกับกองกำลังชนกลุ่มน้อยหลายกลุ่ม อย่างไรก็ตาม ส่วนหนึ่งยังคงถืออาวุธและมีการจัดการภายในที่เข้มแข็งพอสมควร และอาจกล่าวได้ว่าพื้นที่ที่ควบคุมอยู่นั้นเป็นพื้นที่สีน้ำตาล บางกลุ่มย้ายจากที่มั่นไปอยู่บริเวณชายแดน และบางกลุ่มก็วางอาวุธและสลายตัว โดยมีสมาชิกจำนวนหนึ่งแยกตัวไปเข้ากับกองกำลังต่อต้านรัฐบาลที่ยังเหลือ

แม้รัฐบาลพม่าจะประกาศว่าดินแดนบางแห่งได้กลายเป็นพื้นที่สีขาวไปแล้วโดยสมบูรณ์ แต่ข้อเท็จจริงก็คือนักสู้ยังมีการสู้รบในพื้นที่อยู่ตลอดเวลา ดังเช่นในเขตรัฐฉานด้านตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีการปะทะระหว่างกองกำลังสโลว์ด์กับ SURA หรือกลุ่มไทยใหญ่ที่แยกตัวจากชนเผ่าหลังการเข้าสวามิภักดิ์ต่อรัฐ เป็นต้น การสู้รบนี้อย่างคงดำเนินอยู่ และส่งผลให้ประชาชนจากพื้นที่ดังกล่าวหวั่นหวาดหลังไหลมายังประเทศไทย

ปัจจุบันนี้ (2540) รัฐบาลทหารพม่ากำลังมุ่งเป้าหมายไปยังกองกำลังกะเหรี่ยง KNU ซึ่ง เคยเป็นฝ่ายชนกลุ่มน้อยที่มีกำลังพลแข็งแกร่งที่สุดกลุ่มหนึ่ง KNU ได้เสียที่มั่นของตนไปเมื่อปี 2538 แล้วครั้งหนึ่ง และมีการรื้อกำลังย้ายฐานใหม่ นับตั้งแต่กุมภาพันธ์ 2540 เป็นต้นมา ศูนย์บัญชาการและค่ายหลายแห่งถูกตีแตกหรือกำลังใกล้เคียงพลีชีพแล้ว นำสังเกตว่าสลอร์คุ่มกวาดล้างกองกำลังกะเหรี่ยง รวมทั้งค่ายของกลุ่มมุสลิมและนักศึกษาทางใต้ประเทศเพราะต้องการเปิดทางให้แก่โครงการวางท่อก๊าซจากยาดานา การสร้างถนน และโครงการต่างๆ ที่ร่วมลงทุนทางเศรษฐกิจกับบริษัทของไทย มีรายงานการละเมิดสิทธิมนุษยชนทุกรูปแบบในปฏิบัติการครั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ลูกหาบทาส การจับกุม ฆาตกรรม ฆ่าข่มขืน เผาทำลายหมู่บ้าน ฯลฯ ส่งผลให้ผู้ลี้ภัยชาวกะเหรี่ยงอีกหลายหมื่นกำลังเดินทางเข้ามาตามชายแดนไทยบริเวณอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก อำเภอเมือง อำเภอไทรโยค อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี และอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

(5) เศรษฐกิจของพม่า

ตั้งแต่สลอร์คขึ้นครองอำนาจในปี 2531 รัฐบาลได้พยายามปฏิรูปการค้าหรือเปิดตลาดสู่แนวทาง 'ทุนนิยมแบบพม่า' แทน 'สังคมนิยมแบบพม่า' ในยุคของเนวิน มีการชักนำการลงทุนจากต่างประเทศและสนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามประชาชนยังคงอดอยากและมีความเป็นอยู่แร้นแค้นมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลจากรูปแบบการบริหารเศรษฐกิจของรัฐ ระบบเผด็จการซึ่งเอื้ออำนวยให้เกิดการคอร์รัปชันและหาผลประโยชน์ใส่ตนของกลุ่มผู้นำทหาร การต่อสู้ทางการเมืองและกำลังอาวุธระหว่างรัฐบาล ชนกลุ่มน้อย และกลุ่มประชาธิปไตย รวมทั้งการละเมิดสิทธิมนุษยชนซึ่งส่งผลกระทบต่อภาวะความเป็นอยู่ของประชาชน

สิ่งที่พัฒนาก้าวหน้าเห็นได้ชัดในระบบเศรษฐกิจกลับเป็นการค้าในตลาดมืด สินค้ามีราคาสูงแต่ก็ยังเป็นที่ต้องการของประชาชน เกษตรกรซึ่งต้องเร่งผลผลิตให้ได้ตามกำหนดของรัฐ ต้องซื้อปุ๋ยและยาฆ่าแมลงในตลาดมืดเพราะไม่สามารถหาได้เพียงพอจากตลาดเปิดทั่วไป พ่อค้ารายย่อยรับซื้อผลผลิตในราคาสูงกว่ารัฐเพื่อนำไปขายในราคาแพงกว่าเช่นกัน อัตราการแลกเปลี่ยนเงินในตลาดมืดกับอัตราราชการเขยิบต่างกันมากขึ้นเรื่อยๆ หลายเท่าตัว ในขณะที่ทางการประกาศราคาหนึ่งดอลลาร์สหรัฐเท่ากับ 6 จั๊ต ล่าสุดในตลาดมืดบางแห่งกลับอาจแลก 1 ดอลลาร์ได้ถึง 170 จั๊ต ข้าราชการยังได้ตั้งศูนย์แลกเปลี่ยนเงินราชการอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อให้สามารถซื้อขายดอลลาร์อเมริกันได้ตามอัตราตลาดมืดดังกล่าว (Simrin Singh, 1997) และมีการประกาศลงโทษหนักแก่ผู้ทำการค้าเงินตราผิดกฎหมาย (กรุงเทพธุรกิจ, 16 มกราคม 2540) ซึ่งก็ไม่ได้ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงใดๆ

ธนาคารการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank) คาดประมาณว่า อัตราการเติบโตผลผลิตมวลรวมประชาชาติ (GDP- Gross Domestic Product) จริงของประเทศพม่าในปี 2536 น่าจะเป็นประมาณ 1.2% เท่านั้น ในขณะที่รัฐประกาศถึง 9.3% มีผู้คาดประมาณอัตราเงินเฟ้อว่าสูงถึง 60% (Mya Maung 1996; Human Rights Year Book 1995) ซึ่งเป็นสองเท่าของที่รัฐรายงานไว้ รายงานเศรษฐกิจของรัฐบาลมักขัดแย้งกับความเป็นจริงที่ประชาชน นักธุรกิจต่างชาติ และทูตต่างประเทศประเมินเสมอ รายงานจากสถานทูตอเมริกันในกรุงย่างกุ้งกล่าวว่า ตัวเลขต่างๆ ของรัฐจะคิดคำนวณจากอัตราการแลกเปลี่ยนเงินทางการ ซึ่งไม่เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ราคาสินค้าจำเป็นถีบตัวสูงขึ้นมากในช่วงระยะเวลาไม่กี่ปีที่ผ่านมา กล่าวกันว่าราคายาวนั้นถีบสูงถึง 800% ใน

ช่วงปี 2531-2538 เมื่อรัฐต้องการเร่งตัวเลขส่งออกข้าวเพื่อนำเงินต่างประเทศเข้า ชาวนาก็ถูกบังคับให้เพิ่มโควตาข้าวที่ต้องขายแก่รัฐในราคาถูกที่ต่ำกว่าตลาดถึง 50% และเกิดปัญหาขาดแคลนข้าวในบางท้องถิ่นของประเทศ สลอร์ดพยายามปรับเงินเดือนข้าราชการแต่ก็ไม่สามารถไต่ระดับตามราคาสินค้าได้ เงินเดือนข้าราชการทั่วไปตกราว 1,000 จั๊ต ค่าแรงของแรงงานไร้ฝีมือประมาณ 150-200 จั๊ตต่อวัน (เขตภาคตะนาวศรี, ERI and SAIN 1996) ราคาข้าว 1.5 กิโลกรัมกลับเพิ่มสูงเท่ากับ 100 จั๊ต UNICEF ประมาณว่าครอบครัวที่มีสมาชิก 5 คนจะต้องใช้เงินถึง 2,000 จั๊ต เพื่อซื้อข้าวในแต่ละเดือน ข้าราชการทุกระดับจึงพยายามคอร์รัปชันเพื่อความอยู่รอด เช่น ยักยอกนำข้าวและผลิตผลการเกษตรที่รัฐรับซื้อมาขายในตลาดมืด ซึ่งยิ่งส่งผลให้ประชาชนทั่วไปต้องเดือดร้อนตามมาเป็นลูกโซ่

ปัจจุบันรัฐบาลพม่าหวังจะพัฒนาเศรษฐกิจด้วยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยตั้งเป้าว่าจะมีนักท่องเที่ยวถึง 5 แสนคนในปี 2539 ต่อมาเป้าหมายนี้ได้ลดต่ำลงเหลือเพียง 2 แสนและเลื่อนกำหนดการเริ่มต้นปีการท่องเที่ยวหรือ Visit Myanmar Year จากต้นปีไปเป็นพฤศจิกายนแทน ด้วยเหตุผลของการเตรียมหน้าตาประเทศให้สวยงามสำหรับผู้มาเยือน ซึ่งการตกแต่งรูปโฉมนี้เองกลับมาเป็นส่วนหนึ่งของการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง (ดูบทที่ 3) และดูเหมือนความพยายามของสลอร์ดจะไม่เป็นผลนัก อาจเนื่องจากนักท่องเที่ยวได้รับข่าวสารความไม่พร้อม รวมถึงข่าวการละเมิดสิทธิมนุษยชน และความรุนแรงล่าสุดที่เกิดต่อกลุ่มนักศึกษาที่ประท้วงรัฐบาลในปลายปี 2539 หรือการเรียกร้องของออง ซาน ซู จี ธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจโรงแรมและการคมนาคมซึ่งอยู่ในมือของนักลงทุนต่างชาติและกลุ่มผู้นำทางทหารของพม่า จึงไม่สามารถทำเงินได้ดังหวัง

กล่าวได้ว่าโครงการยักษ์ใหญ่ทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นเพื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว หรือการลงทุนจากต่างชาติอื่น เช่น การวางท่อก๊าซจากยาดานามายังประเทศไทย⁹ ไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไป ผู้ที่มีโอกาสได้เป็นลูกจ้างบริษัทต่างชาติมักเป็นบุคคลภายใน หรือต้องจ่ายค่า 'น้ำชา' ให้กับการคัดเลือกตัว ในขณะที่แรงงานไร้ฝีมือล้วนแล้วแต่เป็นแรงงานทาส ผลกระทบแท้จริงก็คือประชาชนพม่าในหลายท้องถิ่นต้องประสบกับความเดือดร้อนมากขึ้น บางคนหมดสิ้นทั้งทรัพย์สินและถิ่นอาศัย จนกระทั่งต้องอพยพโยกย้ายมาถึงชายแดนไทย

1.3 สถานการณ์ปัจจุบันในปี 2540

ในสายตาของรัฐบาลทหารพม่าปัจจุบัน ชนกลุ่มน้อยคือผู้ก่อการร้าย อองซาน ซู จีคือกบฏและทาสรับใช้ตะวันตก แต่ชนสำนักค้ายาเสพติดคนสำคัญของโลกได้รับการต้อนรับอย่างดีในกรุงย่างกุ้ง สลอร์ดกำลังร่างรัฐธรรมนูญโดยสภาแห่งชาติโดยตัวแทนส่วนใหญ่ถูกคัดเลือกจากรัฐบาล เนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวนั้นไม่อาจสร้างความหวังถึงความเสมอภาคและสันติสุขในประเทศพม่าได้ พรรค NLD จึงได้ถอนตัวไปเมื่อปี 2538 และประกาศจะร่างรัฐธรรมนูญของตนเอง ในขณะที่กลุ่ม DAB (Democratic Alliance of Burma) ก็ประกาศจะร่างรัฐธรรมนูญฉบับสหภาพเช่นกัน หลังจากทีอองซาน ซู จี ได้รับการปลดปล่อยให้ติดต่อกับสังคมโลกภายนอกได้เมื่อปี 2538 เธอได้เดินทางกิจกรรมทางการเมืองกับพรรค NLD อีกครั้งและสามารถดึงฝูงชนให้มาชุมนุมหน้าบ้านของตนใน

⁹ โครงการนี้เป็นความร่วมมือระหว่างบริษัท Unocal สหรัฐอเมริกา บริษัท Total ฝรั่งเศส Myanmar Oil and Gas Enterprise (MOGE) และการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ซึ่งจะรับซื้อก๊าซธรรมชาติจากบ่ออ่าวมะตะบันตลอด 30 ปี ล่าสุดศาลสหรัฐได้รับฟ้องจากกลุ่มชาวพม่าพลัดถิ่น 14 กลุ่มต่อบริษัท Total และ Unocal ในข้อหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน.

การประท้วงทุกสัปดาห์ หากตั้งแต่ตุลาคม 2539 กิจกรรมดังกล่าวถูกระงับลงเมื่อสลอร์คได้ปิดกั้นถนนสู่หน้าบ้านของเธอ ความรุนแรงเริ่มก่อตัวเมื่อมีกลุ่มจากการหนุนหลังของรัฐบาลพยายามโจมตีรถยนต์ขององซาน ซู จี ขณะออกไปพบกับสมาชิกพรรค และมีข่าวลือของการลอบสังหารแพร่กระจายออกไป นักศึกษาประชาชนที่ประท้วงรัฐบาลเมื่อเดือนธันวาคม 2539 ที่ผ่านมาก็ถูกปราบปรามและจับกุมคุมขัง ความขัดแย้งระหว่างมุสลิมและพระสงฆ์ถูกดึงขึ้นมาเป็นปัญหาการเมือง

นานาชาติให้ความสนใจกับการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยของพรรค NLD และ องซาน ซู จี มากจนชนกลุ่มน้อยบางกลุ่มรู้สึกว่ามันถูกกลืน แม้ว่าจะไม่ได้ต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยโดยตรง พวกเขาก็คือผู้สนับสนุนพรรค NLD และเป็นกลุ่มที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ถูกเข่นฆ่า ปราบปราม และเผชิญกับความรุนแรงทุกรูปแบบ ชนกลุ่มน้อยบางกลุ่มยังคงสงวนท่าทีรอคอยอง ซาน ซู จี อยู่เฉยๆ อย่างไม่กลัมนั่นใจเต็มเปี่ยม เนื่องจากไม่เคยพบเห็นรัฐบาลทหารใหม่ที่ปฏิบัติต่อพวกเขาอย่างเสมอภาคมาก่อน สถานการณ์ในประเทศไทยจึงยังคงเต็มไปด้วยความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน สลอร์คยังไม่มีที่ท่าว่าจะก้าวลงจากอำนาจอันมั่นคงของตน โดยยังคงจำกัดสิทธิประชาชนและปราบปรามต่อต้านหรือกองกำลังชนกลุ่มน้อยที่เริ่มอ่อนล้า ในขณะที่ฝ่ายประชาธิปไตยยังคงต่อสู้ และมีความหวังจากการสนับสนุนจากนานาชาติ ผู้อพยพจากประเทศพม่าทั้งในรูปแบบผู้ลี้ภัยกว่าแสน และแรงงานอีกหลายแสนยังไหลเข้าสู่ประเทศไทยไม่ขาดสาย รัฐบาลและกองทัพไทยซึ่งมีความสัมพันธ์อันดีกับรัฐบาลทหารพม่าก็ดูเหมือนว่า จะให้ความสำคัญกับการเจรจาเรื่องการเปิดสะพานข้ามแม่น้ำเมยที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มากกว่าปัญหาแรงงาน และมีแนวโน้มที่จะผลักดันผู้ลี้ภัยทั้งหมดกลับโดยเร็วที่สุด

บทที่สอง การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศพม่า

ในประเทศพม่านั้นยังคงมีการทุบตีทรมาน การเช่นฆ่าสังหารตามอำเภอใจ การข่มขืน และการกระทำทารุณอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อชนกลุ่มน้อย ผู้หญิง ชาวไร่ชาวนา และประชาชนผู้รักสงบซึ่งมิได้มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะจัดการกับการขูดรีดได้ (นายโยโซ โยโกด้า ผู้รายงานพิเศษสหประชาชาติ ในรายงานเสนอต่อสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2538)

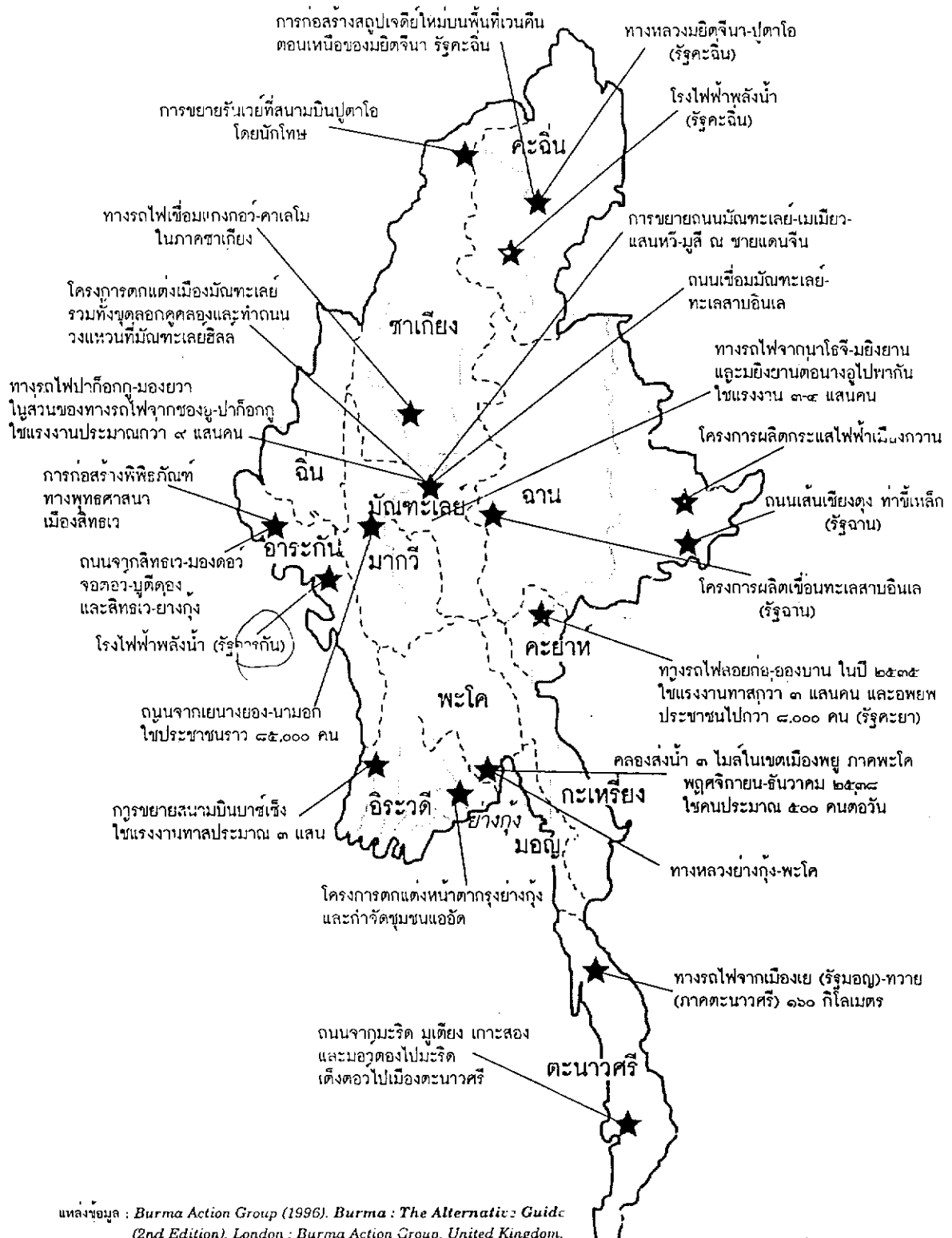
แม้จะกล่าวได้ว่า การละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่าส่วนหนึ่งเป็นผลพวงมาจากความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกลางกับชนกลุ่มน้อย ดังเมื่อมองว่าพื้นที่สีน้ำตาล (Brown Area) เป็นดินแดนที่ประชาชนได้รับความทุกข์ทรมานมากที่สุด มีคำกล่าวหาว่า นโยบายปกครองของอังกฤษในยุคนาณานิคมมีผลทำให้เกิดรอยแตกแยกมากขึ้นระหว่างชาวพม่ากับชนชาติพันธุ์อื่น แต่ปัญหาแท้จริงกลับอยู่ที่ตัวตนของรัฐบาลเผด็จการซึ่งได้ดำเนินนโยบายกดขี่ ขูดรีด และไม่เคารพต่อสิทธิความเป็นมนุษย์ของประชาชนตลอดมา ไม่ว่าจะเป็นเชื้อสายพม่าหรือชาติพันธุ์ใด การต่อต้านแม้ด้วยการเรียกร้องอย่างสงบกลับได้รับการตอบโต้อย่างรุนแรงเสมอ นำมาสู่ข้อสรุปได้ว่า **ภาวะทางการเมืองและตัวตนของรัฐบาลสโลว์คือ รากเหง้าสำคัญที่กระตุ้นความขัดแย้งและความไม่สงบซึ่งนำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างไม่รู้จบ**

รูปแบบความรุนแรงที่รัฐก่อขึ้นส่งผลกระทบให้ประชาชนของตนต้องย้ายถิ่นฐาน ไม่ว่าจะเป็นการพลัดถิ่นภายในประเทศ หรือข้ามชาติมายังรัฐใกล้เคียง จนกระทั่งถูกขับส่งไปค้าแรงงานยังดินแดนห่างไกลออกไป ในรายงานฉบับนี้จะละเว้นไม่กล่าวละเอียดเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิการแสดงออกทางการเมือง และการชุมนุมอย่างสงบ หรือเรื่องราวความโหดร้ายต่อนักโทษในสถานที่คุมขัง ซึ่งแน่นอนว่าได้ส่งผลให้ประชาชนจำนวนหนึ่งต้องหลบหนีออกนอกประเทศเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากผู้เขียนต้องการเสนอภาพที่ประชาชนโดยทั่วไป ทุกถิ่น ทุกเพศทุกวัย และทุกชาติพันธุ์ต้องประสบ จนเกิดความพยายามดิ้นรนสู่วิถีที่ดีกว่า

2.1 ประชาชนคือทาสของรัฐ

รัฐมนตรีต่างประเทศของพม่าได้กล่าวในการประชุมสมัยที่ 50 ของสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ ว่าแรงงานเกณฑ์ของพม่านั้น จะได้รับค่าจ้างพร้อมค่าเดินทางตั้งแต่วันที่ออกจากบ้านจนกระทั่งถึงวันกลับ กองทหารที่รับผิดชอบจะจัดที่พัก อาหาร และยารักษาโรคให้ คนงานหรือลูกทาสในกองทัพจะไม่เดินทางสู่สนามรบร่วมกับทหารหรือเสี่ยงภัยอันตรายใดๆ ทั้งสิ้น ซึ่งหากมีเหตุสุดวิสัยเกิดขึ้นอันจะทำให้บาดเจ็บหรือเสียชีวิตแล้ว ครอบครัวก็จะได้รับค่าชดเชยอย่างเหมาะสม

แผนที่ 4 : โครงการหลักของรัฐบาลสโลว์คที่มีการบังคับเกณฑ์แรงงานทาส

แต่จากรายงานของหลายฝ่ายจากหลายพื้นที่ได้ข้อมูลตรงกันว่า คำประกาศข้างต้นนี้ไม่ได้เกิดขึ้นจริงในประเทศพม่า เมื่อกลางปี 2539 ที่ผ่านมา International Labour Organization (ILO) ได้กล่าวถึงกรณีที่พม่าละเมิดอนุสัญญาเกี่ยวกับการใช้แรงงานทาสโดยแจ้งว่า รัฐบาลไม่ได้แสดงถึงความพยายามใดๆ ที่จะปฏิบัติตามข้อสัญญา และไม่ยอมให้เจ้าหน้าที่จาก ILO เข้าไปตรวจสอบด้วย ซึ่งฝ่ายรัฐบาลสโลว์คก็มักจะตอบโต้ว่านานาชาติเสมอว่า แรงงานเกณฑ์นี้เป็นอาสาสมัครที่เต็มใจช่วยเหลืองานของรัฐตามวิถีวัฒนธรรมของสังคมพม่าซึ่งโลกตะวันตกไม่อาจมาตัดสินถูกผิดได้ อย่างไรก็ตาม พมามีชื่อเสียงในเรื่องการใช้แรงงานทาสมานานแล้ว โดยรัฐจะเกณฑ์ผู้คนมาเป็นแรงงานไร้ฝีมือในโครงการก่อสร้างสาธารณูปโภคต่างๆ เช่น ถนน ทางรถไฟ ฝ่ายกั้นน้ำ หรืองานก่อสร้างให้หน่วยงานราชการและกองทัพ เช่น การปรับปรุงซ่อมแซมอาคารรัฐ การสร้างค่ายพักหรือบ้านพักรับรองให้แก่ทหาร การสร้างลานจอดเฮลิคอปเตอร์ เป็นต้น ในการโจมตีศูนย์บัญชาการกองกำลังกะเหรี่ยง KNU เมื่อต้นปี 2540 นี้ สโลว์คได้ใช้ประชาชนจากหลายกว่าพันคนก่อสร้างถนนซึ่งมุ่งสู่สถานที่ดังกล่าวร่วมกับประชาชนจากเขตอื่นๆ นับพันเช่นกัน

Human Rights Watch/Asia รายงานว่า ตั้งแต่ปี 2535 เป็นต้นมา สโลว์คได้ใช้แรงงานทาสราว 2 ล้านคนเพื่อเตรียมตกแต่งประเทศให้หน้าตาสวยงามรับกับปีการท่องเที่ยว 2539 ประชาชนจำนวนมากต้องทำงานภาคเกษตรของตนมาขุดลอกคูคลอง ขยายถนน ซ่อมแซมบูรณะโบราณสถาน ทำความสะอาดเมือง และทาสีอาคารราชการ ฯลฯ โดยผลงานของประชาชนเหล่านี้ล้วนแต่มีจุดประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว นักลงทุนต่างชาติ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือทหารเท่านั้น บางครั้งประชาชนเองกลับถูกห้ามไม่ให้ใช้ถนนที่ตนสร้าง และโรงไฟฟ้าพลังน้ำก็ได้ผลิตไฟฟ้าเพื่อป้อนเมืองใกล้เคียง แต่กลับส่งไปยังพื้นที่ที่ได้รับการคัดเลือก หรือโรงแรมใหญ่ที่มีผู้นำทางทหารร่วมลงทุน

(1) แรงงานทาสไร้ฝีมือ

การเกณฑ์แรงงานทาสจะเกิดขึ้นในทุกรัฐทุกภาคของประเทศ โดยมีกฎเกณฑ์ ความเข้มงวด ความรุนแรง ตลอดจนความโหดร้ายต่างกันไปแล้วแต่ลักษณะงาน ความเร่งด่วน หรือกองทหารที่คุมงานนั้นๆ ตามปกติแล้วประชาชนจะมีหน้าที่ต้องเสีย 'ค่าธรรมเนียมแรงงาน' (Labour Fees) ตามที่เจ้าหน้าที่ประจำท้องถิ่นนั้นกำหนดอยู่แล้ว แต่เมื่อรัฐต้องการคนจำนวนมากขึ้น ผู้ที่เสียค่าธรรมเนียมดังกล่าวก็จำต้องไปเป็นแรงงานอยู่หนึ่งเอง เว้นแต่จะมีเงินมาเสีย 'ค่าไถ่' เป็นราคาสูงขึ้นไปอีก บางครั้งการเกณฑ์แรงงานทาสจะเกิดขึ้นหลังการบังคับอพยพประชาชนสู่พื้นที่รองรับของรัฐ ซึ่งแท้จริงแล้วก็คือ ที่พักคนงานในอีกรูปแบบหนึ่ง

การสร้างถนนสักหนึ่งสายอาจเกณฑ์ผู้คนหมื่นมามากกว่าหมื่น เจ้าหน้าที่ทหารอาจให้ประชาชนทำงานเป็นผลัด เช่น ผลัดละ 15 วัน และจะกลับไปทำงานหาเลี้ยงตัวเองได้ก็ต่อเมื่อมีกลุ่มใหม่มาทดแทน ประชาชนอาจถูกสั่งให้เอาเครื่องมือที่ใช้ในการเกษตร เช่น จอบ เสียม ฯลฯ มาเอง และต้องออกค่าเดินทาง เตรียมเสบียงอาหารหรือซื้อหาเอง สร้างเพิงพักเอง และหาทางเยียวยารักษาตนเองเมื่อเกิดการเจ็บป่วยขึ้น บางครั้งคำสั่งให้เตรียมอาหารมานั้นหมายถึงว่า กองทัพจะรับเอาเสบียงเหล่านั้นไปทั้งหมด และแจกจ่ายคืนให้ประชาชนเพียงน้อยนิดไม่เพียงพอต่อการบริโภคแต่ละวัน บางแห่งอาจยกหน้าที่การจัดหาอาหารแก่คนงานให้เป็นภาระของชาวบ้านแถบใกล้เคียง หมู่บ้านที่ต้องถูกเกณฑ์แรงงาน จ่ายค่าธรรมเนียม จึงอาจต้องเจียดอาหารของตนให้แก่เพื่อนร่วมชะตากรรม รวม

ทั้งให้กองทหารที่ควบคุมอยู่ด้วย การใช้แรงงานทาสนี้มักต้องมีทหารถือปืน 'รักษาความปลอดภัย' หรือเพื่อมิให้มีการหลบหนี ในโครงการก่อสร้างใหญ่ๆ อย่างการสร้างทางรถไฟสายเย-ทวายนั้น ต้องใช้ทหารมาควบคุมหลายกองด้วยกันทีเดียว โดยประชาชนจะต้องจ่าย 'ค่ารักษาความปลอดภัย' (Security Fees) ให้แก่กองทหารนั้นด้วย

ตัวอย่างประกาศเกณฑ์แรงงานทาส

13 กุมภาพันธ์ 2539

ถึง....

ด้วยเหตุที่ถึงรอบของท่านที่จะต้องมาทำงานในการก่อสร้างทางรถไฟนี้ ขอให้ท่านนำเสบียงส่วนตัวเพียงพอสำหรับระยะทาง 15 วันมาด้วย โดยให้มาพร้อมกันที่หน้าสถานีพุกกะเวียแห่งหมู่บ้านในเวลา 7.00 น. ในวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2539 ท่านจะต้องนำขวานและพลั่วของท่านมาด้วย

ผู้บังคับบัญชาสูงสุด

หน่วยหมู่บ้าน กันบวก

(Burma Debate, July/August 1996)

โควตาการเกณฑ์แรงงานอาจกำหนดเป็นครอบครัวละ 1 คน หรือหมู่บ้านละ 10-15 คน แล้วแต่ความต้องการแรงงาน หากต้องการมากอาจประกาศให้ชายอายุเกิน 16 ปีและหญิงวัยเกิน 18 ปี มารายงานตัว เป็นต้น แต่บางครั้งรัฐอาจใช้วิธีตั้งกำหนดเสร็จงานโดยเร่งด่วนและยกให้เป็นความรับผิดชอบของชาวบ้านกลุ่มดังกล่าว ซึ่งหมายความว่าแต่ละครอบครัวจะต้องพยายามระดมสมาชิกมาเพื่อแรงงานให้เสร็จตามเป้า มิฉะนั้นอาจถูกลงโทษด้วยวิธีต่างๆ เช่น ปรบ ทำร้ายร่างกาย ทรมาณ คุมขัง หรือส่งไปเป็นลูกหาบในกองทัพที่ห่างไกล การระดมแรงงานทาสนี้ จึงรวมเด็ก ผู้หญิงและคนชราเข้าด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งบางครั้งผู้หญิงและเด็กจะเต็มใจมาทำงานเองเพื่อให้ผู้ชายในครอบครัวรับผิดชอบเก็บเกี่ยวไร่นา เนื่องจากมีความกดดันว่าต้องได้ผลผลิตมาให้เพียงพอแก่การยังชีพและแบ่งขายให้กับรัฐได้ตามโควตา บางครอบครัวอาจให้ผู้ชายซึ่งมีโอกาสได้ค่าแรงสูงกว่าออกไปรับจ้างต่างถิ่นหรือข้ามชาติเพื่อส่งเงินมาเลี้ยงครอบครัวหรือเพื่อสะสมไว้จ่าย 'ค่าธรรมเนียม' ต่างๆ นั้น

ประชาชนในเขตเมืองที่โชคดีไม่ต้องถูกเกณฑ์แรงงาน ก็ต้องจ่าย 'ค่าธรรมเนียมแรงงาน' นี่เป็นจำนวนไม่น้อย แต่ประชาชนที่ต้องถูกเกณฑ์ก็อาจยังถูกบังคับให้จ่ายค่าธรรมเนียมซึ่งดูเหมือนจะมีจุดประสงค์ตามหลักการให้เป็นค่าจ้างแรงงานทุกเดือนเช่นกัน แต่แรงงานทาสจะไม่ได้ถือเงินจำนวนดังกล่าวนี้เลย แม้การก่อสร้างโดยทุนเอกชนต่างชาติจะอนุมัติค่าแรงให้ หน่วยทหารที่ควบคุมอยู่ก็มักเป็นผู้ได้ผลประโยชน์แทน นอกจากนี้แรงงานอาจยังต้องถูกบังคับให้ 'บริจาค' ค่าใช้จ่ายบางอย่างในการก่อสร้าง เช่น ค่าจ้างรถขนดิน เป็นต้น

ความรุนแรงทั้งหลายที่เกิดขึ้นในการบังคับใช้แรงงานทาส อาจมีตั้งแต่การดุด่า ทุบตี ทรมาณ ไม่ให้อาหารเพียงพอแก่ความต้องการ บังคับให้ทำงานโดยไม่หยุดพัก หากผู้ใดป่วยหรือพักตามใจชอบจะถูกทำร้ายร่างกายหรือต้องจ่ายค่าปรับตามแต่ทหารที่คุมจะกำหนด ผู้หญิงอาจถูกละเมิดทางเพศได้ง่าย โดยเฉพาะเมื่อเป็นการเกณฑ์ให้แรงงานมาพักอยู่ในบริเวณก่อสร้างนั้น สิ่งก่อสร้างโดยฝีมือแรงงานทาสนี้มักมีคุณภาพต่ำ เนื่องจากทุกคนต้องการ

เร่งให้พ้นความทุกข์ยากไปโดยเร็ว ซึ่งหากมีความเสียหายเกิดขึ้น ประชาชนเหล่านี้ก็ต้องรับผิดชอบสร้างใหม่อีก บางครั้งรัฐจะประกาศการผูกพันต่อเนื่องไว้ เช่น เมื่อก่อสร้างทางรถไฟเสร็จแล้ว ชาวบ้านจะต้องมาสร้างเพิงพัก ใกล้เคียง และผลัดเวรมาอยู่ยาม โดยมีทหารคอยเฝ้าเวียนมาตรวจการปฏิบัติหน้าที่ของประชาชนอีกทอดหนึ่ง

ทางรถไฟสายมรณะเย-ทวายถูกสร้างขึ้นด้วยประชากรราว 1,500,000 คน เพื่อให้ทหารสามารถควบคุมความปลอดภัยในโครงการวางท่อก๊าซธรรมชาติจากยาดานามายังประเทศไทย ในระยะหลังมีการแรงงานอย่างหนัก คนงานต้องทำงานตั้งแต่เช้าตรู่จนเย็นย่ำ และทำทั้งที่ฝนตกหนัก หลายคนเจ็บป่วยล้มตายทั้งด้วยความทุกข์ทรมานจากการใช้งานเกินกำลัง ความอดอยาก ขาดอาหาร และน้ำ ด้วยเป็นไข้มาเลเรีย หรืออุบัติเหตุดินถล่ม รวมทั้งการถูกทุบตีทำร้ายและทรมาน จนถึงการสังหารเพื่อเป็นการลงโทษที่ไม่สามารถทำงานได้ หลบหนี หรือขัดคำสั่ง มีผู้อยู่ในเหตุการณ์ให้ปากคำว่ามีทั้งประชาชน นักโทษ เด็ก คนชรา ผู้หญิง และหญิงมีครรภ์รวมอยู่ด้วย (Human Rights Watch/Asia 1996)

มีคนจำนวนหนึ่งจะพยายามหลบหนีการเกณฑ์แรงงาน โดยไปพักอาศัยอยู่หมู่บ้านอื่นชั่วคราว ผลที่อาจเกิดขึ้นก็คือ กองทหารจะรีบเอาทรัพย์สิน ทำลายไร่ นา หรือยึดครองที่ดินตามใจชอบ และบุคคลเหล่านั้นก็จำต้องพลัดถิ่นไปอย่างถาวร การถูกเกณฑ์แรงงานทาส หมายความว่าประชาชนจะไม่สามารถทำงานในไร่ในนา หรืองานประจำอื่นๆ ของตนได้ตามปกติ ความเป็นอยู่ที่ยากเข็ญอยู่แล้วจึงยิ่งถูกกดดันให้แร้นแค้นขึ้นอีก ผลผลิตที่ได้ อาจไม่เพียงพอต่อการขายให้รัฐตามโควตาเนื่องจากไม่มีแรงงานภาคเกษตรเพียงพอ ชาวบ้านอาจพยายามหาซื้อพืชผลจากแหล่งอื่นเพื่อขายให้รัฐเพราะกลัวความผิดหรือหากไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ก็อาจถูกจับกุมคุมขังหรือลงโทษด้วยวิธีอื่น ซึ่งขึ้นกับการตัดสินใจของหน่วยทหารนั้น

ตัวอย่างคำประกาศเกณฑ์แรงงานทาส

25 ธันวาคม 2537

ถึง ประธานสภาพื้นฟูภาวะเบียดเบียนหมู่บ้าน ...

เรื่อง แรงงานอาสาสมัครสำหรับทางรถไฟเย-ทวาย

หมู่บ้านของท่านจะต้องรับผิดชอบในการจัดหา 30 หลุมสำหรับทางรถไฟเย-ทวาย แต่ละหลุมราคา 380 จัต หันที่ที่ได้รับจดหมายนี้ ท่านจะต้องมาที่สภาพร้อมกับเงินสำหรับ 30 หลุมดังกล่าว หากไม่สามารถจ่ายได้ท่านจะต้องส่งอาสาสมัครจากหมู่บ้านมา 7 คนพร้อมทั้งเสบียงอาหารของตัวเองสำหรับระยะเวลา 1 เดือน พวกเขาจะต้องมาถึงค่ายพักในวันที่ 28 ธ.ค.2537 นี้ หากไม่สามารถปฏิบัติได้ ท่านจะต้องรับผิดชอบ

..... ผู้บังคับบัญชาค่าย ...

กองทหารราบเบาที่ 408

(Human Rights Yearbook 1995)

(2) แรงงานทาสในการเกษตร

กองทหารที่เดินทางไปไกลจะต้องการเลี้ยงกรัง ซึ่งหาได้ง่ายโดยการเรียกร้อง หรือรีบมาจากหมู่บ้านทางผ่านตามอำเภอใจ แต่หากต้องมีการปักค่ายอย่างถาวร หน่วยนั้นจะเตรียมพื้นที่เพาะปลูกของตน ซึ่งมักเลือกได้จากพื้นที่ของประชาชนแถบใกล้เคียง ซึ่งประชาชนจะต้องมีหน้าที่เพาะปลูกและเก็บเกี่ยวให้ โดยถือเป็นภาระสำคัญกว่างานในไร่นาของตน สำหรับพื้นที่ริมฝั่งทะเลอาจมีการเรียกร้องให้ใช้แรงงานประมงเพื่อกองพลนั้นด้วย สภาพความรุนแรงของการบังคับแรงงานจะแล้วแต่หน่วยทหารนั้นๆว่า ถูกปล่อยให้แสดงความโหดร้ายได้มากน้อยเพียงไร

(3) แรงงานลูกหาบในกองทัพ

...ทหารทางนั้นมันไม่เหมือนใคร ไปบังคับเอาชาวบ้านชาวช่องมาเป็นลูกหาบ แล้วที่ไหนที่ไหนเขาก็ให้ลูกหาบเดินตามหลังทหาร พม่ามันให้ลูกหาบเดินนำหน้าก่อน ตายก่อนทหาร ลูกหาบหนีได้ก็หนีเข้ามากับกะเหรี่ยงนี้แหละ บางทีก็โดนกับระเบิดส่งมาฝั่งเรา ตายอยู่ฝั่งโน้นเท่าไรไม่รู้ ได้ข่าวมาว่าผู้หญิงก็มี...

(ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงบริเวณชายแดน ผู้ให้ความช่วยเหลือผู้ลี้ภัยจากประเทศพม่า ต้นปี 2540)

หลังจากสลอร์คขึ้นปกครองประเทศ ก็ได้เพิ่มกำลังทหารเพื่อปราบปรามชนกลุ่มน้อยและกลุ่มต่อต้านรัฐบาล ซึ่งย่อมหมายถึงการเพิ่มจำนวนลูกหาบในกองทัพด้วย โดยเฉพาะช่วงฤดูแล้งซึ่งถือเป็นฤดูแห่งการกวาดล้างประชาชนจะถูกกวาดต้อนไปเป็นจำนวนมาก กองทัพรัฐจะต้องขนส่งเสบียงและอาวุธมาตามหนทางป่าเขาและดอยสูงต่างกับกองกำลังชนกลุ่มน้อยที่จะได้รับการสนับสนุนจากชาวบ้านในพื้นที่ มีรายงานการใช้ลูกหาบของชนกลุ่มน้อยเช่นกัน แต่มักเป็นการเดินทางสั้นๆ หมู่บ้านต่อหมู่บ้านและจะได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่ามาก เหตุผลที่พิสูจน์ได้ก็คือกองกำลังชนกลุ่มน้อยจะต้องอาศัยพลังสนับสนุนจากประชาชนของตนเป็นสำคัญ แต่มีรายงานว่ากองกำลังของขุนส่าก็ได้ใช้แรงงานลูกหาบอย่างโหดเหี้ยมเช่นกัน

การเกณฑ์ลูกหาบเป็นหนึ่งใน 'นโยบายตัดขาดสี่ประการ' (Four Cuts) เมื่อชาวบ้านจะต้องเป็นลูกหาบแล้วก็ยากที่จะทำมาหาเลี้ยงครอบครัวได้ตามปกติ และยากที่จะสนับสนุนชนกลุ่มน้อยพวกเดียวกันอีก การเกณฑ์อาจทำพร้อมๆ กับการบุกเข้าก่อวินาศกรรมหรือทำลายหมู่บ้านชนกลุ่มน้อยบริเวณพื้นที่สีน้ำตาล (Brown Area) ส่วนใหญ่ทหารจะต้องการชายฉกรรจ์วัย 18-40 ปี แต่เมื่อต้องการคนจำนวนมาก ก็อาจใช้ผู้สูงอายุ เด็ก และผู้หญิงด้วย แม้ผู้หญิงอาจถูกบังคับให้แบกน้ำหนักเบากว่าซึ่งหมายความว่าเต็มกำลังของเธอแล้ว ก็ต้องเสี่ยงแก่การถูกข่มขืนได้ง่ายๆ มีรายงานการข่มขืนหมู่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในกลุ่มลูกหาบหญิง ผู้เคยมีประสบการณ์เป็นลูกหาบกล่าวว่าทหารของรัฐต่างมองว่าประชาชน โดยเฉพาะชนกลุ่มน้อยเป็นแรงงานที่มีใช้มนุษย์ พวกเขาถูกระทำการรุนแรง شکنตี และบังคับให้แบกน้ำหนักขึ้นทางสูงชันโดยไม่ได้รับอนุญาตให้หยุดพัก ลูกหาบมักไม่ได้รับอาหาร และน้ำที่เพียงพอด้วยคำอ้างว่าจะทำให้หนักท้อง หลายๆ คนเสียชีวิตเพราะความทรมาณและการถูก شکنตี ผู้ที่

เจ็บป่วยจะไม่ได้รับการรักษาและอาจถูกทิ้งไว้กลางป่าหรือยิงทิ้งมิให้เป็นเยี่ยงอย่าง นอกจากนี้ลูกหาบที่ต้องเดินทางไปสนามรบแนวหน้าจะต้องเสี่ยงชีวิตโดยปราศจากอาวุธป้องกันตัว บางครั้งอาจถูกสั่งให้คอยล่าเหยื่ง กระสุนไปด่านหน้าขณะมีการยิงสู้รบอยู่ หรือต้องเป็นโล่กันกระสุนให้ทหาร หรือสับเปลี่ยนเสื้อผ้ากับทหารเพื่อให้ฝ่ายตรงข้ามเข้าใจผิด นอกจากนี้สโลว์ยังมีชื่อเสียงในเรื่องการใช้ให้ประชาชนเดินนำหน้ากองทหารเพื่อตรวจกับระเบิดของฝ่ายตรงข้ามก่อน หากผู้ใดไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งก็จะถูกยิงทิ้งเสียแต่เบื้องแรก

ประชาชนทุกคนรอบครัวในทุกท้องถิ่นจะต้องจ่าย 'ค่าธรรมเนียมลูกหาบ' (Porter Fees) ทุกเดือน หรือหลายๆ ครั้งในแต่ละเดือน โดยรัฐจะคำนวณจากรายได้หากไม่มีเงินจำนวนนี้ก็ต้องไปเป็นลูกหาบในกองทัพ ซึ่งก็เช่นกันกับการเกณฑ์แรงงานก่อสร้างคือเมื่อกองพลนั้นต้องการกำลังคนจำนวนมาก ผู้ที่จ่ายค่าธรรมเนียมแล้วก็อาจยังถูกเกณฑ์ด้วยรูปแบบพลิกแพลงต่างๆ เว้นแต่จะมีค่าไถ่ตัวเป็นราคาหลายพันจัต บางครั้งกองพลได้ใช้การจ่ายค่าไถ่เป็นเครื่องมือหาประโยชน์โดยจะกวาดผู้คนมาเกินจำนวนที่ต้องการไว้หลายๆ เพื่อจะได้ปล่อยตัวผู้มีเงินออกไปก่อน และค่าไถ่อาจไถ่ขึ้นสูงได้อีก หากจำนวนประชาชนที่เหลืออยู่ลดลงใกล้จำนวนที่ต้องการแล้ว

● รูปแบบของการเกณฑ์ลูกหาบ ได้แก่

1. **ลูกหาบประจำกองพล** เป็นการเกณฑ์ประชาชนโดยคำนวณตามจำนวนประชากรในหมู่บ้านไม่ว่าจะมีสงครามหรือไม่ก็ตาม เช่น หมู่บ้าน 50 หลังคาเรือนอาจเกณฑ์มา 10 คน เป็นต้น ประชาชนเหล่านี้จะต้องไปทำงานที่ค่ายทหารใกล้เคียงเป็นระยะเวลาประมาณ 5-10 วัน โดยนำเสบียงและอุปกรณ์การนอนไปเอง โดยจะกลับได้ก็ต่อเมื่อมีชาวบ้านในหมู่บ้านของตนมาผลัดเปลี่ยน ลูกหาบกลุ่มนี้อาจได้รับการปฏิบัติดีกว่ากลุ่มอื่น เนื่องจากไม่ต้องเดินทางไปแนวหน้า และได้รับอาหารอิ่มท้องเพราะเตรียมมาเอง จึงสามารถทำงานได้เต็มที่ ประชาชนที่ถูกเกณฑ์มามากจะเต็มใจไม่หลบหนี เนื่องจากทราบว่าชาวบ้านครอบครัวหรือผู้นำหมู่บ้านจะต้องรับเคราะห์แทนตน
2. **ลูกหาบในการปฏิบัติการทางทหาร** คือกลุ่มที่มีรายงานว่าถูกปฏิบัติอย่างโหดร้ายมากที่สุดดังที่ได้กล่าวไว้ตอนต้น กองทหารจะบุกเข้าหมู่บ้านชนกลุ่มน้อยและกวาดต้อนผู้คนมาตามใจชอบ อาจมีการตรวจค้นยามดึกตื่นหรือดักต้อนตามสถานที่ชุมชน เช่น สถานีรถไฟ โรงชมวิดีโอ หรือกระทั่งงานแต่งงาน ลูกหาบเหล่านี้มักถูกคัดเลือกจากท้องที่ห่างไกลจากสนามปฏิบัติงาน บางครั้งอาจเพราะกองพลไม่สามารถหาคนท้องถิ่นได้ แต่เหตุผลสำคัญก็คือประชาชนเหล่านี้มักจะเกิดความหวาดกลัว ไม่กล้าหลบหนีในดินแดนที่ไม่รู้จัก โดยเฉพาะเมื่อไม่ใช่เขตชนชาติพันธุ์เดียวกันกับตน ในการกวาดล้างชุมชนกำลังกะเหรี่ยง (KNU) เมื่อปี 2537-2538 ลูกหาบจำนวนมากมาจากรัฐมอญ ภาคย่างกุ้ง หรือกระทั่งตอนเหนือของรัฐฉาน พวกเขาต้องทำงานจนกว่าการสู้รบนั้นจะเสร็จสิ้น และเมื่อมีผู้ล้มป่วย เสียชีวิต หรือหลบหนี กองพลก็จะต้องไปกวาดต้อนกลุ่มใหม่มา หรือดึงตัวมาจากลูกหาบประจำกองพล
3. **ลูกหาบตามสะดวก** อาจเป็นการคว้าตัวชาวบ้านจากริมทาง เพื่อบังคับให้ขนข้าวหรืออาวุธ เป็นเวลาไม่กี่ชั่วโมง แต่บางครั้งก็อาจลักพาตัวไว้ใช้ในปฏิบัติการทางทหารหรือสนามรบ โดยข้ออ้างของการคุมตัวไว้ที่ง่ายที่สุดก็คือการกล่าวหาว่า เป็นผู้สนับสนุนฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลนั่นเอง นอกจากนี้ชาวบ้านที่ไม่สามารถปฏิบัติตามคำสั่ง

ของรัฐ เช่น ไม่สามารถจ่ายค่าธรรมเนียมต่างๆ ได้ พยายามหลบหนีการเป็นแรงงาน ไม่สามารถขายผลผลิตให้รัฐได้ตามโควตา ฯลฯ อาจถูกทำโทษด้วยการให้มาเป็นลูกหาบ ซึ่งบางครั้งข้อกล่าวหาทั้งหลายนี้ก็เป็นเพียงคำอ้างที่มีได้เป็นความจริงเมื่อกองทัพต้องการกำลังคนนั่นเอง

4. **ลูกหาบที่ได้รับค่าจ้าง** ทั้งนี้ไม่ได้หมายถึงค่าจ้างจากรัฐแต่อย่างใด แต่เป็นค่าจ้างจากประชาชนที่สามารถหาเงินมาจ้างให้ผู้อื่นไปแทน ลูกหาบเหล่านี้มักเป็นชาวต่างชาติหรือแรงงานข้ามชาติในพม่าโดยเฉพาะชาวอินเดียอพยพอยู่อย่างไรก็ตามเมื่อได้ทราบว่างานที่แท้จริงนั้นโหดร้ายเพียงใด พวกเขาก็จะพยายามหลบหนี และหลายคนก็ดันดันมาถึงฝั่งประเทศไทย

แม้เรื่องราวของการเกณฑ์ลูกหาบจะฟังดูโหดร้ายเกินจริง ประเทศไทยก็ได้มีโอกาสเป็นพยานรู้เห็นเหตุการณ์เสมอมา ตัวอย่างเช่น ในกลางปี 2538 ขณะที่สลอร์คกำลังดำเนินการกวาดล้างกลุ่มกะเหรี่ยง (KNPP) อยู่เขตตรงข้ามจังหวัดแม่ฮ่องสอน ลูกหาบที่บาดเจ็บสาหัสจากการถูกบังคับให้เดินนำหน้ากองทหารเพื่อสำรวจกับระเบิดจำนวน 7 คน ได้ถูกส่งตัวมายังโรงพยาบาลในเขตไทยอย่างเร่งด่วน (Article 19, 1996) ผู้หลบหนีเข้าอาศัยในพื้นที่พักพิงตามแนวชายแดนหลายคนล้วนเคยมีประสบการณ์เป็นลูกหาบ และได้ให้ปากคำตรงกันถึงการปฏิบัติของทหารสลอร์ค ในการโจมตีกองกำลังกะเหรี่ยง KNU ตั้งแต่กุมภาพันธ์ 2540 เป็นต้นมา ลูกหาบหลายร้อยคนพยายามจะหลบหนีเข้าประเทศไทยทางด้านอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก พร้อมกับผู้อพยพชาวกะเหรี่ยง และยังมีรายงานถึงพฤติกรรมการลี้ภัยในเขตมะริด-ทวาย (ตรงข้ามกาญจนบุรี) ว่า กองทัพรัฐบาลได้ใช้ลูกหาบนักโทษ 300 คนและพลเรือนอีกนับพันซึ่งส่วนหนึ่งถูกเกณฑ์มาจากทวาย และอีกส่วนหนึ่งก็คือประชาชนจากหมู่บ้านกะเหรี่ยงหลายสิบแห่งที่ถูกเผาทำลายในระหว่างเคลื่อนทัพนั่นเอง

(4) การบังคับเกณฑ์ทหารและทหารเด็ก

ตั้งแต่ปี 2531 สลอร์คได้ตั้งเป้าจะขยายกำลังทหารจากจำนวนประมาณ 180,000 เป็น 400,000 คนในปี 2538 ทำให้เกิดความรีบเร่งขยายจำนวนทหารเกณฑ์ โดยอนุมัติให้เกณฑ์เด็กชายอายุ 14 ปีขึ้นไปด้วย แต่ในบางกองพลก็เกณฑ์เอาผู้มีอายุต่ำกว่า 14 ปีไว้เช่นกัน กรณีตัวอย่างในภาคตะนาวศรี มีคำสั่งให้ทุกหมู่บ้านใน 10 เมืองส่งตัวแทนมา 2 คน และใช้การจับฉลากคัดเลือก หรือคำสั่งอาจต่างออกไป เช่น ให้แต่ละครอบครัวส่งชายอายุ 16-30 ปีออกมาเป็นเข้าแถวเรียงกัน และให้นายทหารคัดเลือกผู้ที่สุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ไว้ ซึ่งแม้ว่าผู้เหล่านั้นจะยังคงเป็นนักศึกษาอยู่และไม่ต้องการเป็นทหารก็จะมีทางเลือกเพียงใดๆ นอกจากต้องหาเงินมาจ่ายทดแทนหลายหมื่นจัต

...ชาวบ้านไม่มีเงินทองให้เขาก็เอาลูกชายไปเป็นทหาร เป็นทหารนะเธอ เงินเดือนไม่พอเลี้ยงตัวเองละมั้ง อย่าว่าแต่จะส่งมาบ้านเลย หนูส่งเงินทุกบาททุกสตางค์ไปให้น้องชายได้เรียน เขาคงไม่เอาคนเรียนหนังสือไปเป็นทหารหรอก หนูกลัวว่าเขาจะเอาน้องไปอยู่ชายแดน แล้วก็ถูกยิงตายเหมือนคนอื่นๆ ...

(แรงงานหญิงไทยลี้ภัยจากรัฐฉาน หมอนวดแผนโบราณ)

แม้กฎหมายระหว่างประเทศจะห้ามการเกณฑ์ทหารอายุต่ำกว่า 15 ปี การใช้ทหารเด็กก็เป็นเรื่องสามัญในพม่า กองทัพของรัฐมีทหารเด็กวัยราว 12 ปีอยู่ด้วยจำนวนไม่น้อย และมีรายงานพบเด็กชายอายุ 10 ปีซึ่งกำลังจะได้รับการส่งตัวไปแนวหน้าในอีก 1 ปีต่อมา (Human Rights Watch/Asia 1997) เยาวชนเหล่านี้จะถูกฝึกร่วมกันให้จงรักภักดีต่อรัฐทำงานด้านการข่าว รับใช้ในกองทัพ เป็นลูกหาบ หรือออกรบแนวหน้า เด็กๆ ต้องเป็นที่รองรับอารมณ์ของรุ่นพี่ รับรู้สภาพความโหดร้ายในการสู้รบ และเป็นพยานหรือบางครั้งก็ถูกลักพาตัวร่วมมือในการปฏิบัติป่าเถื่อนของทหารต่อประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการซ้อม ทรมาน ช่มชืด และแม้มีเยาวชนจำนวนหนึ่งที่ยินยอมเข้ากองทัพเนื่องจากต้องการหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว แต่เบียดเบียนที่ได้รับก็ต่ำมาก และส่วนใหญ่จะไม่ได้เลย

เด็กๆ จำนวนมากถูกกวาดต้อน บังคับ หรือล่อลวงมาจากครอบครัว บางคนเป็นเด็กข้างถนน หรือเป็นเด็กกำพร้าชนกลุ่มน้อยที่ถูกเก็บจากหมู่บ้านที่ถูกกวาดล้างทำลาย มีกรณีลักพาตัวเยาวชนมาเป็นทหารเมื่อมีการประกาศให้รางวัลแก่ผู้หาทหารเกณฑ์ได้ และมีรายงานว่าเด็กนักเรียนจำนวนหนึ่งถูกลักพาตัวขณะเดินทางกลับบ้าน โดยผู้ปกครองจะสามารถนำบุตรหลานของตนกลับได้ก็ต่อเมื่อต้องจ่ายค่าไถ่ตัวราคาสูง มิฉะนั้นจะไม่ได้รับอนุญาตให้แม่แต่เข้าเยี่ยม ยังคงมีเหตุเกิดในรัฐฉานและภาคชาเกียง เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐสัญญาว่าจะนำนักเรียนจำนวนหนึ่งไปรับการศึกษาในเขตอย่างกว้าง แต่พวกเขากลับถูกนำตัวเข้าค่ายฝึกทหาร

กองทัพชนกลุ่มน้อยบางกลุ่ม เช่น MTA ของชนกลุ่มน้อยที่มีชื่อเสียงในการบังคับเกณฑ์ทหาร รวมทั้งทหารเด็กเช่นกัน และสถานการณ์ความขัดแย้งรุนแรงในประเทศ บีบให้เด็กชนกลุ่มน้อยจำนวนหนึ่งเต็มใจเข้าร่วมกับกองกำลังของชาติพันธุ์ตน บางคนตัดสินใจเนื่องจากเป็นกำพร้าเพราะสงครามภายใน บางคนต้องการแก้แค้นหรือปกป้องพวกพ้อง มีรายงานว่าพวกเขาได้รับการปฏิบัติดีกว่าในกองทัพรัฐบาล อย่างไรก็ตามไม่มีเยาวชนคนใดที่สมควรจะได้รับประสบการณ์และเสียงภัยจากการเป็นทหารทั้งสิ้น ทหารจากกองทัพสโลว์ค ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ที่มีได้เต็มใจก้าวสู่สนามรบจำนวนไม่น้อยหนีทัพมายังชายแดนประเทศไทย และพวกเขาก็อาจโชคร้ายถูกกองกำลังฝ่ายตรงข้ามจับกุมสอบสวนอย่างโหดร้ายได้เช่นกัน

2.2 การบังคับโยกย้ายประชาชนโดยอำนาจรัฐ

แม้จะไม่มีการสู้รบ การบังคับกวาดต้อนให้อพยพออกจากชุมชนของตนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในประเทศพม่ามาตั้งแต่ต้นการปกครองโดยรัฐบาลเนวินแล้ว มีการคาดประมาณในรายงานที่ไม่ได้ตีพิมพ์ของศูนย์การตั้งถิ่นฐานของสหประชาชาติ (Habitat) ปี 2533 ว่าประชาชนราว 1.5 ล้านคน หรือร้อยละ 4 ของประชากรทั้งหมดของพม่าต้องกลายเป็นผู้พลัดถิ่น (Article 19, 1996) ในช่วงระหว่างปี 2531-2538 นี้มีผู้คนที่ต้องอพยพย้ายถิ่นภายในประเทศถึง 2 ล้านคน (NCGUB 1996: Human Rights Yearbook 1995) การกวาดต้อนผู้คนมักดำเนินไปด้วยความรุนแรงอื่นๆ เช่นการข่มขู่ ทำร้ายร่างกาย จับกุม ช่มชืด และประหารชีวิตเมื่อขัดคำสั่ง รัฐมักใช้เวลาเพียง 3-7 วันสำหรับการเก็บข้าวของออกจากพื้นที่ ซึ่งชาวบ้านจำนวนมากต้องทิ้งพืชผลในไร่ที่ขังไม่ได้เก็บเกี่ยว สัตว์เลี้ยง และสมบัติของตนไว้ที่หมู่บ้าน เนื่องจากเก็บรวบรวมได้ไม่ทันและไม่สามารถขนไปได้หมด บางครั้งประชาชนอาจได้รับคำอนุญาตให้กลับมาเอาเสบียงที่เหลือได้ แต่หลายครั้งหมู่บ้านนั้นก็ถูกเผาทำลายสิ้นซาก

พื้นที่ที่รองรับที่รัฐจัดให้อาจเป็นผืนดินว่างเปล่า ไม่มีสาธารณูปโภค ไม่มีแหล่งน้ำ ไม่มีพื้นที่เพื่อการเกษตร และแม้ว่าจะมีผืนดินว่างอยู่ ประชาชนก็อาจเพาะปลูกได้ทันก่อนที่เสบียงที่ขังมาจะหมด ในบางแห่งทหารอาจนำอาหาร

ที่รับได้จากหมู่บ้านต่างๆ มาขายให้ในราคาถูกยิ่ง ประชาชนที่เคยดำรงชีพจากอาหารป่าหรือล่าน้ำ มักไม่สามารถปรับตัวได้ในสถานที่ซึ่งขาดความอุดมสมบูรณ์ มีรายงานผู้เสียชีวิตในพื้นที่รองรับของรัฐเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะเด็กเล็ก ซึ่งไม่สามารถอดทนต่อความอดอยากและป่วยไข้ได้ การบังคับโยกย้ายชนกลุ่มน้อยเข้าเขตควบคุมของรัฐดูไม่ต่างกับการย้ายเข้าสู่ค่ายกักกันนัก เพราะประชาชนจะขาดอิสระและต้องตกเป็นเป้าของการเกณฑ์แรงงานหรือลูกหาบ พวกเขาจะต้องปลูกที่พักริมใหม่ของตนโดยไม่มีอุปกรณ์ความช่วยเหลือใดๆ หรืออาจต้องเดินทางไปเป็นระยะไกลเพื่อตัดไม้ไฟหรือเก็บใบตองตึงมางหลังคา การโยกย้ายประชาชนมักไม่มีค่าทดแทนใดๆ ให้ หรือมีแต่เพียงน้อยนิด ประชาชนไม่มีสิทธิต่อรองหรือเรียกร้อง และบางกลุ่มยังพบว่าตนเองต้องออกเงินซื้อที่ดินใหม่ในพื้นที่รองรับอีกด้วย ซึ่งหากไม่มีเงินเพียงพอก็ต้องเดินทางไปไกลกว่าเดิมเพื่อหาที่ราคาถูกกว่า รัฐได้บังคับกวาดต้อนผู้คนออกจากชุมชนของตนสู่พื้นที่รองรับด้วยสาเหตุหลายประการ คือ

(1) การบังคับโยกย้ายประชาชนออกจากพื้นที่การก่อสร้างสาธารณูปโภคและ 'โครงการพัฒนา' อื่นๆ

ผู้คนที่ถูกย้ายออกจากพื้นที่สร้างทางรถไฟ เขื่อน ฝาย ถนน มักถูกต้อนให้ไปอยู่รวมกันเสมือนเป็นค่ายพักแรงงานก่อน คือเป็นการเกณฑ์แรงงานทาสไปในเวลาเดียวกัน ดังเช่นประชาชนชาวกะเหรี่ยงและมอญจำนวนมากถูกอพยพออกเพื่อการสร้างทางรถไฟสายเย-ทวาย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการอพยพผู้คนออกจากเขตเมือง เมื่อรัฐต้องการที่ดินนั้นปลูกสร้างอาคารราชการหรือโรงแรม หรือเพื่อการลงทุนอื่นๆ ด้วย เมื่อไม่นานมานี้ชาวนาแถบนอกกรุงย่างกุ้งได้ถูกสั่งย้ายออกไปเขตห่างไกล เนื่องจากจะมีการสร้างนิคมอุตสาหกรรมที่บริเวณนั้น และในที่สุดเมื่อประชาชนไม่สามารถเพาะปลูกได้บนผืนดินใหม่ ก็ต้องมาเป็นแรงงานให้กับโรงงานอุตสาหกรรม ดังกล่าวนั่นเอง วิถีชีวิตอันเรียบง่ายตามแบบเกษตรกรจึงถูกเปลี่ยนแปลงกระชันทันทีโดยที่พวกเขาไม่มีสิทธิเลือก (BJ Lee 1997; The Nation, January 17, 1997)

(2) การบังคับประชาชนยากจนให้อพยพออกจากแหล่งท่องเที่ยว

เมื่อมีการประกาศนโยบายการท่องเที่ยว ก็มีการเร่งดำเนินการตกแต่งสถานที่ประวัติศาสตร์หรือสถานที่ท่องเที่ยวรวมทั้งเมืองใหญ่หลายแห่งให้ดูสวยงามงดงาม ส่วนหนึ่งของการปรับปรุงรูปแบบเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติก็คือนำปราสาทจากบ้านเรือนชอมซ้อ ประชาชนยากจนจึงถูกบังคับให้โยกย้ายออกจากเขตเมืองที่เคยอยู่ไปยังเมืองบริวารอื่นๆ บางครั้งรัฐใช้วิธีออกคำสั่งให้ตกแต่งบ้านเรือนของตนให้ดูโอ้อ่า หรือปรับปรุงให้ 'สวยงามตามแบบพม่า' ซึ่งหากผู้ใดไม่มีกำลังทรัพย์พอจะทำได้ก็ต้องย้ายออกไป โดยรัฐจะรับซื้อที่ดินในราคาถูก แต่ในหลายกรณีสลอร์ดได้อ้างว่า ประชาชนเหล่านั้นบุกรุกที่สาธารณะเอง ทั้งที่พวกเขาได้ครอบครองผืนแผ่นดินดังกล่าวมาหลายชั่วอายุคนแล้ว ทั้งนี้ในพื้นที่ที่ประชาชนถูกอพยพออก ผู้นำทางทหารอาจสร้างบ้านใหม่ไว้แทนหลายๆ บ้าน โดยจะใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของตน หรือให้ชาวต่างชาติเช่าต่อนั่นเอง

(3) การบังคับให้ประชาชนอพยพเพื่อตัดกำลังสนับสนุนชนกลุ่มน้อย

เฉพาะปี 2539 มีชนกลุ่มน้อยกว่า 2 แสนถูกกวาดต้อนออกจากถิ่นฐาน (Human Rights Watch/Asia Report 1997) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายตัดขาด 4 ประการ (Four Cuts) ของรัฐบาลอันมีมาช้านานแล้ว ตัวอย่างเช่นในปี 2534 รัฐบาลได้อพยพชาวปะหล่องจากรัฐฉานกว่า 80,000 คน ซึ่งส่งผลให้ชนดังกล่าวส่วนหนึ่งต้องหนีมาตั้งถิ่นฐานบริเวณชายแดนจังหวัดเชียงใหม่ หรือในปี 2535 ก็มีการอพยพชาวกะเหรี่ยงกว่า 20,000 คนทางด้านตรงข้ามชายแดนตะวันตกของไทยเช่นกัน หมู่บ้านเดิมของชนกลุ่มน้อยนี้มักถูกเผาทำลาย และบางแห่งมีการวางกับระเบิดไว้เพื่อไม่ให้กลับไปอีก ไร่นา พืชผล และสัตว์เลี้ยงถูกปล้นสะดมโดยทหาร หรือจะเผาทิ้งเพื่อป้องกันมิให้เป็นประโยชน์ต่อกองกำลังติดอาวุธอีกต่อไป หลังจากพ้นกำหนดเส้นตายของการอพยพแล้ว เขตหมู่บ้านนั้นจะถูกประกาศเป็น Free Fire Zone ซึ่งหมายความว่า หากพบเห็นผู้ใดก็ตามในเขตนี้ ทหารมีสิทธิยิงได้ทันทีโดยไม่ต้องมีการสอบสวน

ในการกวาดล้างชนกลุ่มน้อยในช่วง 1-2 ปีที่ผ่านมา กลุ่มกะเหรี่ยง กะเรนนี่ ไทยใหญ่และชนกลุ่มน้อยอื่นในรัฐฉาน ต่างตกเป็นเป้าหมายของการโยกย้ายตามนโยบายตัดขาด 4 ประการดังกล่าว และเมื่อผู้ลี้ภัยชาวกะเหรี่ยงมุ่งตรงมายังเขตชายแดนไทย สลอร์ดก็ได้ประกาศจัดตั้งหมู่บ้านตัวอย่างอันน่าอยู่เพื่อประชาสัมพันธ์การย้ายถิ่น หากแท้จริงแล้วพื้นที่ดังกล่าวถูกจัดขึ้นเพื่อรองรับผู้ที่ยินดีเข้าร่วมกับกองกำลังกะเหรี่ยงพุทธ (DKBA) ฝ่ายรัฐบาลเท่านั้น

ตัวอย่างคำสั่งอพยพผู้คนเข้าสู่พื้นที่ควบคุม

จากกองทหารราบเบา 337 แนวหน้า

30 พฤษภาคม 2539

ถึง ผู้ใหญ่บ้าน ดอร์บูเอ ซาดอว์ไต

เรื่อง ตั้งหมู่บ้านควบคุมที่ตัวเมืองสำหรับทุกหมู่บ้านในเมืองซาดอว์

1. ในเรื่องนี้ หมู่บ้านทุกแห่งในเขตระหว่างแม่น้ำปอนและสาละวินในเมืองซาดอว์จะต้องไปอยู่ในหมู่บ้านควบคุมในตัวเมือง เพื่อจุดประสงค์แห่งสันติภาพและการฟื้นฟูภาวะเบียดเบียนของรัฐ ดังนั้นทุกหมู่บ้านในระหว่างตอนใต้และเหนือจะต้องย้ายไปตั้งในเมืองไม่ช้ากว่าวันที่ 7 มิถุนายน 2539 หากท่านไม่สามารถอพยพได้ภายในกำหนด ผู้ที่ถูกพบในหมู่บ้านเหล่านี้จะถูกถือว่าเป็นกบฏและจะถูกยิงสังหารตามคำสั่งจากกองทหารราบเบาที่ 337 ณ แนวหน้า

2. ด้วยเหตุนี้หมู่บ้านของท่านต้องย้ายไปตั้งในเขตเมืองซาดอว์ไม่ช้ากว่า 7 มิถุนายน 2539

3. หมู่บ้านที่ย้ายไปยังพื้นที่รองรับจะได้รับแบ่งที่ดินจากสภาพพื้นที่ฟูกระเบียบแห่งเมือง.....

ประธานสภาฟื้นฟูภาวะเบียดเบียนแห่งเมืองซาดอว์

(Green November 32, 1996. 'Exodus')

ในปี 2539 สลอร์ดได้กวาดต้อนโยกย้ายประชาชนรัฐกะเรนนี่ในเขตป่าระหว่างแม่น้ำปอนและสาละวินอย่างต่อเนื่อง หลังจากได้ประสบความสำเร็จในการโจมตีฐานที่มั่นของกะเรนนี่ ขณะเดียวกันหลังจากการมอบตัว

ของชุมชนและเกิดกองกำลังไทยใหญ่ SURA ซึ่งแยกออกไปตั้งมั่นทางตอนเหนือ เพียงช่วงระหว่างเดือนมีนาคม-สิงหาคม 2539 สลอร์คก็ได้ดำเนินการอพยพผู้คนกว่าแสนในรัฐฉานจาก 600 หมู่บ้านสู่พื้นที่รองรับ 45 จุดอย่างเร่งด่วน (SHRF 1996) โดยกล่าวหาว่าชาวบ้านเหล่านี้ได้ให้การสนับสนุนกองกำลังติดอาวุธขณะเดินทัพผ่านทาง ประชาชนบางกลุ่มยินยอมเดินทางไปยังสถานที่ควบคุม แต่ก็พบว่านอกจากจะไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้แล้ว ยังอาจถูกเกณฑ์ไปใช้แรงงานหรือเป็นทหารอีกด้วย ฝ่ายกะเหรี่ยงเองกล่าวว่าประชาชนของตน 80,000 คนจากทั้งหมดราว 2-3 แสน ได้ถูกบังคับให้โยกย้ายออกจากพื้นที่ และในจำนวนนี้น้อยกว่า 10,000 คนได้หลบหนีมายังประเทศไทย ในขณะที่ฝ่ายไทยใหญ่ก็คาดว่าในช่วง 6 เดือนของปี 2539 ที่ผ่านมา ประชาชนรัฐฉานราว 20,000 คน ก็ได้เดินทางมายังชายแดนไทยเช่นกัน ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวที่มิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในหลายจังหวัดทางภาคเหนือ และได้พบชาวไทยใหญ่จำนวนมากเดินทางมาจากเขตที่มีการบังคับย้ายถิ่นดังกล่าว

(4) ประชาชนที่ต้องอพยพพลัดถิ่นเพราะความหวาดกลัวทหารสลอร์ค

แม้จะไม่มีคำสั่งโดยตรงให้ออกจากพื้นที่ ประชาชนกลุ่มหนึ่งก็ต้องพลัดถิ่นอยู่ในประเทศหรืออพยพข้ามเส้นพรมแดนไทยมา ทางองค์กร KIO (Kachin Independence Organization) ได้คำนวณว่า นอกจากชาวรัฐคะฉิ่น 60,000 คนที่ถูกโยกย้ายเข้าพื้นที่รองรับของรัฐแล้ว ยังคงมีผู้พลัดถิ่นภายในด้วยแรงกดดันอื่นๆ อีกในจำนวนเกือบเท่ากัน (Article 19, 1996) ประชาชนจะพากันหลบหนี เมื่อทหารรัฐบาลเข้าก่อวินาศกรรม ริดไถหรือเผาทำลายไร่ นาพืชผล บางแห่งก็อพยพเพื่อหนีการเกณฑ์แรงงานหรือลูกหาบ บางแห่งกองทหารรัฐอาจยังไม่ถึงประชาชนที่รู้ล่วงหน้าก็จะเก็บข้าวของหนีไปก่อนด้วยความหวาดกลัว ซึ่งในที่สุดแล้วทหารก็อาจเผาทำลายหมู่บ้านหรือยึดครองเป็นที่พักชั่วคราวได้โดยเจ้าของที่แท้จริงไม่มีสิทธิทางดิน ดังเช่นกลุ่มผู้ลี้ภัยชาวกะเหรี่ยงนับหมื่น ซึ่งทยอยหลังไหลเข้ามายังกาญจนบุรี ราชบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ตั้งแต่ต้นปี 2540 นั้นเอง

2.3 วัฒนธรรมหันซ้ายหันขวาและการเลือกปฏิบัติทางศาสนา

รัฐบาลพม่าถือว่าวัฒนธรรมพม่าเป็นวัฒนธรรมชาติ แม้จะยังนิยมหยิบยกเอกลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยมาเป็นจุดขายเพื่อการท่องเที่ยวอยู่ก็ตามที่ จึงมีนโยบายที่จะครอบงำทางวัฒนธรรมต่อชนกลุ่มน้อยหลายรูปแบบ โดยลดทอนวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ของชนกลุ่มน้อย เช่น อนุญาตให้โรงเรียนสอนแต่ภาษาพม่า ห้ามสิ่งตีพิมพ์ภาษาชนกลุ่มน้อย เป็นต้น บัตรประจำตัวประชาชนของพม่าจะต้องแสดงกลุ่มชาติพันธุ์และศาสนาด้วย และจากการตรวจบัตรจะสามารถทราบว่าคุณคณดังกล่าวเป็นพลเมืองเต็มขั้น (full citizen) หรือพลเมืองชั้นสอง (associate citizen)¹⁰ ประชาชนที่ไม่สามารถพูดภาษาพม่าได้จะขาดสิทธิหลายประการ และอาจตกที่นั่งลำบากหาก

¹⁰ full citizen คือผู้ที่มีหลักฐานการเกิดในประเทศและเชื้อชาติของบรรพบุรุษก่อนการยึดครองของอังกฤษในปี 2366 นอกจากชาวพม่าแล้วจะอนุมัติให้แกชนกลุ่มน้อยตามชาติพันธุ์ที่กำหนด และกลุ่มที่ตั้งรกรากอยู่ในเขตของรัฐก่อนปีดังกล่าวเท่านั้น หากพบว่าบรรพบุรุษคนใดเป็นพลเมืองของรัฐอื่นหลังปี 2366 บุคคลนั้นจะได้รับเพียงสถานะ associate citizen ซึ่งจะถูกเพิกถอนสัญชาติได้ง่ายและขาดสิทธิหลายประการ เช่น สิทธิการถือครองที่ดิน สิทธิการประกอบอาชีพแพทย์ วิศวกร ครูเอกชน สิทธิในการทำงานกับบริษัทและองค์กรต่างชาติ ฯลฯ ชาวโรฮิงยาซึ่งบรรพบุรุษส่วนใหญ่จะอพยพเข้ามาหลังปี 2366 ได้กลายเป็นบุคคลไร้สัญชาติหลังการประกาศใช้กฎหมายสัญชาติ ปี 2525

ถูกสอบสวนโดยทหารพม่าซึ่งบางครั้งจะตั้งข้อกล่าวหาว่าเป็นฝ่ายตรงข้ามรัฐบาล ชนกลุ่มน้อยในพื้นที่ห่างไกลหรือเขต Black Area จะถูกกดดันให้ไม่สามารถทำบัตรประชาชนได้ ซึ่งหมายความว่าพวกเขาจะขาดแม้แต่สิทธิ ในการซื้อ ตั๋วรถโดยสารหรือขออนุญาตพักบ้านผู้อื่นนอกเขตตน มีรายงานถึงการตรวจวัดเกณฑ์ทหารหนุ่มชาวพม่าผู้แต่งงาน กับหญิงชนกลุ่มน้อย เช่น ไทยใหญ่ หรือจีน ประชาชนอาจถูกต้อนให้เข้าร่วมงานพิธีต่างๆ ซึ่งเป็นหน้าเป็นตาของ รัฐ เช่น งานประเพณี งานกีฬาการศึกษา ซึ่งนักศึกษาจะต้องเข้าร่วมคัดตัวนักกีฬาและนางงามประจำงาน หากหลบ เลี่ยงก็จะถูกตัดสิทธิสอบและรับโทษพร้อมกับผู้ปกครองด้วย เป็นต้น บางครั้งสลอร์คจะเกณฑ์ผู้คนให้ชุมนุม ประท้วงฝ่ายตรงข้ามรัฐบาล ดังเหตุการณ์ที่สนามบินลอยกอว์ที่ชาวกะเรนีนถูกสั่งให้ไปชุมนุมประท้วงพรรค NLD และ อองซาน ซู จี

ในดินแดนคริสเตียนเต็มขั้นอย่างรัฐฉิ่น สลอร์คมีคำสั่งให้สร้างสถูปแบบพุทธหลังจากปลดทางเขนติด โบสถ์ทิ้ง แนวทางการบังคับให้รับศาสนาพุทธนี้ดำเนินอย่างเข้มข้นมาตั้งแต่ปี 2534 ในบางท้องที่มีการก่อวินหรือ ปฏิบัติรุนแรงต่อผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์เป็นพิเศษ โดยพุทธศาสนิกชนอาจได้รับการยกเว้นไม่ต้องไปเป็นลูกหาบ หรือใช้แรงงานทาส และได้สิทธิซื้อข้าวได้ในราคาถูกกว่า มีรายงานถึงชาวคริสเตียนในรัฐฉิ่นจำนวนไม่น้อยที่ถูกจับ ตัวไปเป็นลูกหาบทันทีที่ก้าวออกจากโบสถ์ในวันอาทิตย์ ชาวนากซึ่งเป็นคริสเตียนในภาคชาเกียงก็ถูกบังคับให้ เปลี่ยนศาสนาเช่นกัน มีการทำลายโบสถ์คริสต์และสร้างเจดีย์แบบพุทธขึ้นแทนที่ ชาวกะเรนีนซึ่งเป็นคาทอลิกถูกบังคับ ให้สร้างสถูปพุทธขึ้นในหมู่บ้านที่ไม่มีใครนับถือศาสนาพุทธเลย สลอร์คได้ทำลายโบสถ์หลายแห่งในรัฐคะยาห์ (กะเรนีน) และใช้เป็นพื้นที่ตั้งกองทหาร ความรุนแรงของการบังคับนี้จะต่างกันไปแล้วแต่กองทหารที่ควบคุมพื้นที่อยู่ อาจ เป็นเพียงการบังคับบริจาคเงินแก่ศาสนา ใช้แรงงานทาส หรือล่องเลยไปถึงการกดดันอย่างโหดเหี้ยมก็ได้

2.4 การควบคุมบังคับและกดขี่ขูดรีดประชาชน

ตัวอย่างคำสั่งพิเศษ
12 พฤศจิกายน 2537 ถึง ประธานสภาพื้นฟูภาวะเยียบแห่งหมู่บ้าน เรื่อง คำสั่งสำหรับท้องถิ่น - ชาวบ้านในพื้นที่นี้จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งดังต่อไปนี้ ● พวกเขาจะต้องไม่หนีหากได้พบทหารของรัฐ และต้องยืนอยู่ ณ จุดที่พบ มิฉะนั้นจะถูกยิงและ จับกุม ● ชาวบ้านที่ถูกค้นพบว่าให้ข่าวแก่กองกำลังฝ่ายตรงข้ามจะต้องถูกลงโทษอย่างร้ายแรงที่สุด ● พวกเขาจะต้องไม่เดินทางจากหมู่บ้านหนึ่งไปอีกแห่งหนึ่งในยามค่ำคืน ● พวกเขาต้องไม่เก็บเสบียงไว้ในไร่มากกว่าปริมาณพอบริโภค 1 มื้อ หากพบเห็นจะถูกทำลาย ● อนุญาตให้อยู่เฝ้าไร่กลางคืนได้ 1 คนเท่านั้น มิฉะนั้น จะถือว่าเป็นฝ่ายตรงข้ามและดำเนินคดี ● ชาวบ้านที่อยู่ในไร่กลางคืนจะต้องก่อไฟไว้ทั้งคืน - ผู้ใหญ่บ้านจะต้องแจ้งรายละเอียดเหล่านี้แก่ชาวบ้าน และต้องแน่ใจว่าทุกคนจะปฏิบัติตาม - กองทัพบูรมาจะปฏิบัติต่อผู้ละเมิดคำสั่งนี้อย่างรุนแรงและเด็ดขาด ผู้บังคับบัญชา กองทหารราบเบาที่ 410 (Human Rights Yearbook 1995)

กฎเกณฑ์อันเข้มงวดที่รัฐตั้งขึ้นเพื่อควบคุมประชาชนนั้นหลากหลายแต่ละพื้นที่ ในเขตรัฐคะยาห์ (กะเหรี่ยง) บางแห่งจะห้ามไม่ให้ชาวนาชนชาวดั้งในเส้นทางแถบนั้นเด็ดขาดโดยอ้างว่าอาจเป็นการสนับสนุนกองกำลังติดอาวุธ แม้ชาวบ้านที่มีลูกหลานเรียนหนังสือในตัวเมืองก็ห้ามส่งข้าวหรืออาหารให้ แต่ต้องนำเงินสดไปแทน ทั้งนี้ได้สร้างความลำบากให้แก่ประชาชนกะเหรี่ยงที่มีพืชผลเป็นทรัพย์สินแทนตัวเงินมาก ผู้คนในเมืองหลายแห่งจะต้องเสียเงินถ้ายูโรปครอบครองขนาดใหญ่ เพื่อติดไว้หน้าบ้านโดยระบุชื่อและลงทะเบียนทุกครั้งที่มีแขกมาพัก หากมีบุคคลต้องสงสัยเข้าไปในหมู่บ้านจะต้องรายงานทันที โดยทหารของรัฐมีสิทธิเข้าออกหมู่บ้านได้ตามสะดวกเสมอ หญิงชาวไทยใหญ่และชนกลุ่มน้อยในรัฐฉานก็มักกล่าวถึงทหารพม่าที่สามารถเรียกหาข้าว หมู ไก่ ตามได้อำเภอใจ และบางครั้งก็รวมไปถึง ‘ลูกสาว’ ด้วย

(1) โควต้าผลผลิต

เกษตรกรในพม่าจะต้องแบ่งโควต้าผลผลิตเพื่อขายให้รัฐในราคาถูก และในขณะที่ราคานี้กดต่ำลงได้ตามสะดวก รัฐก็มักจะเพิ่มโควต้าที่ต้องส่งมอบให้มากขึ้นได้อีก โควตานี้อาจเป็นพืชผลเช่นข้าว ข้าวโพด หรือ สัตว์น้ำ ฯลฯ ท้องถิ่นที่ประสบความกดดันมากที่สุดน่าจะเป็นที่ราบภาคกลางซึ่งปลูกข้าว เนื่องจากรัฐได้กำหนดเพิ่มโควต้าเพื่อตัวเลขการส่งออก โดยหวังจะนำเงินตราต่างประเทศ

รัฐบาลจะให้ทุนแก่ชาวนาเมื่อเริ่มการเพาะปลูก และคำนวณเงินจำนวนนี้เป็นผลผลิต โดยตั้งราคาต่อหน่วยผลผลิตไว้ต่ำมาก หลังฤดูเก็บเกี่ยวชาวนาจะต้องจำนำข้าวคืนรัฐเป็นปริมาณข้าวตามโควตานั้น ด้วยวิธีการนี้รัฐจะกำหนดราคาข้าวได้ตามใจชอบล่วงหน้า การเพิ่มโควต้าไม่ได้หมายความว่าชาวนาจะได้ทุนการผลิตเพิ่มเป็นจำนวนมาก แต่พวกเขาจะต้องทำงานหนักขึ้นโดยลงข้าวปีละ 2 ครั้งแม้พื้นที่แห่งนั้นจะไม่อำนวยก็ตาม ปัจจุบันชาวนาจำนวนมากประสบปัญหาไม่สามารถส่งมอบข้าวตามโควต้าได้ บางคนต้องไปซื้อข้าวจากแหล่งอื่นมาแทนเพราะกลัวความผิด บางคนถึงกับหลบหนีเพราะกลัวจะถูกลงโทษด้วยการเกณฑ์ลูกหาบ รัฐจะไม่มีการรื้อมือส่วยให้แม้ว่าจะเกิดภัยธรรมชาติหรือฝนฟ้าไม่ตกตามฤดูกาลก็ตาม

ตัวอย่างคำสั่งเรื่องสัญญาข้าว

ถึง ประธาน/เลขาธิการสภาพื้นฟูกฎระเบียบแห่งหมู่บ้าน

หมู่บ้าน

เรื่อง เตรียมสัญญาข้าว

เราจะเตรียมสัญญาสำหรับปี 2537-2538 เพื่อจะซื้อข้าวจากชาวนาทุกคนรอบครัวในหมู่บ้าน

เมืองยี่ผั่ว ให้ชาวนาทุกคนนำบัตรประชาชนและใบอนุญาตปลูกข้าว มายังสภาพื้นฟูกฎระเบียบฯ

ในวันที่ 30 กันยายน 2537 ให้แจ้งแก่ชาวนาด้วยว่าห้ามบิดพลิ้วเด็ดขาด

.....กลุ่มเตรียมการสัญญาข้าวที่ 5 เขต เมืองยี่ผั่ว

* ใบอนุญาตปลูกข้าวนี้จะจำหน่ายโดยสล็อตก่อนที่ชาวนาจะได้รับอนุญาตให้ลงข้าว สัญญาที่เตรียมจะครอบคลุมเรื่องโควต้าประจำปีที่ต้องส่งมอบแก่รัฐหรือถูกกว่าราคาท้องตลาดราว 1 ใน 4

(Human Rights Yearbook 1995)

(2) ภาษี ค่าธรรมเนียม เงินบริจาค

สลอร์คได้ตั้งหน่วยงาน Union Solidarity Development Association (USDA)¹¹ เพื่อให้สมาชิกบริการแก่ชุมชน และมีหน้าที่เรียกเก็บค่าธรรมเนียมรวมถึงสวดสองความเคลื่อนไหวต่างๆ ในพื้นที่ด้วย โดยรัฐจะตั้งหัวหน้ารับผิดชอบการเก็บเงินเหล่านี้ส่งแก่หน่วยงานใหญ่ซึ่งมักคือกองทหารต่อไป นอกจากประชาชนจะต้องจ่ายภาษี (Tax) หลายอย่าง เช่น ภาษีที่ดิน ภาษีไฟฟ้า ภาษีรายได้ตาม ปกติเป็นรายปีแล้ว รัฐยังมีวิธีการเก็บค่าธรรมเนียมต่างๆ (Fees) ได้หลากหลายเป็นรายเดือน หรือรายสัปดาห์ คือเดือนละหลายๆ ครั้งตามใจชอบด้วย โดยค่าธรรมเนียมเหล่านี้จะกำหนดไม่คงที่แน่นอนแล้วแต่กองทหารที่ควบคุมพื้นที่ สถานการณ์หรือช่วงเวลาเก็บ การเรียกเก็บมักคำนวณตามสถานะครอบครัว เช่น ครอบครัวที่มีวัวควาย มีไร่นาเป็นของตนเอง มีเกวียนหรือมีธุรกิจส่วนตัว หรืออาจเป็นการคำนวณจากจำนวนคนในครอบครัวก็ได้ หากประชาชนไม่สามารถจ่ายภาษีหรือค่าธรรมเนียมเหล่านี้ ก็จะต้องโทษอันรุนแรงต่างกันไปแล้วแต่การตัดสินใจของเจ้าหน้าที่

นอกจาก 'ค่าธรรมเนียมแรงงาน' (Labour Fees) และ 'ค่าธรรมเนียมลูกหาบ' (Porter Fees) ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ยังอาจมี 'ค่ารักษาความปลอดภัย' (Security Fees) 'ค่าธรรมเนียมป้องกันอัคคีภัย' (Fire Protection Fees) 'ค่าธรรมเนียมนาข้าว' (Paddy Fees) ซึ่งต่างจาก Paddy Tax กระทั่งถึง 'ค่าธรรมเนียมท่อก๊าซ' (Gas Pipeline Fees) เลยทีเดียว ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ค่าธรรมเนียมชื่อแปลกๆ อาจถูกคิดค้นหรือกำหนดราคาใหม่ได้ตามสถานการณ์ นอกจากนี้ประชาชนยังต้อง 'บริจาคโดยบังคับ' ให้กับหลายๆ โครงการของรัฐ ตั้งแต่โครงการปรับปรุงสาธารณูปโภค โครงการปรับสถานที่ท่องเที่ยว ปรับปรุงสถานที่ทางศาสนา สถานที่ราชการ งานกีฬานักศึกษาประจำปี หรืองานประเพณีการกุศลต่างๆ เป็นต้น

ตัวอย่างคำสั่งการจ่ายค่าธรรมเนียม

มกราคม 2538

ถึง ประธาน หมู่บ้าน ตีปอร์คาโล

เรื่อง แจ้งให้ส่งแรงงานอาสาสมัคร

ในเรื่องข้างต้นนี้ เราขอแจ้งให้ท่านทราบว่า หมู่บ้านของท่านจะต้องรับผิดชอบในการส่งแรงงานประจำเดือน 4 คนหรือเงินสด 1,200 จั๊ต เราต้องการให้ส่งคนงานมาในวันที่ 13 มิ.ย. 2538 โดยไม่มีผิดพลาดเด็ดขาด

ประธานสภาพื้นฟูกฎระเบียบแห่งเขตชเว ตองโบ

หมายเหตุ : นำค่าใช้จ่ายงานกีฬา 3,500 จั๊ต เงินบริจาค 800 จั๊ต และอีก 600 จั๊ตสำหรับการสนับสนุนกองทัพของประชาชนมาด้วย

รวมทั้งสิ้น 16,900 จั๊ต หากท่านไม่สามารถนำมาได้ ท่านต้องรับผิดชอบในเรื่องนี้

(Human Rights Yearbook 1995)

¹¹ USDA เป็นองค์กรทางการเมืองของรัฐบาลพม่าที่ก่อตั้งเมื่อปี 2536 เพื่อระดมมวลชนมาช่วยชาติ แต่จะประสงค์ที่แท้จริง คือ การดำเนินงานระดมเงินทุนสำหรับสลอร์ค มีความคาดหมายว่า USDA อาจก้าวขึ้นเป็นพรรคการเมืองใหม่ของฝ่ายทหารต่อไป

(3) คำสั่งกองทัพคือกฎหมาย

ตัวอย่างคำสั่งจากกองพล
วันที่ 30 กรกฎาคม 2538 ถึง ประธานและสมาชิกสภาหมู่บ้าน..... 1) เหตุใดแรงงานอาสาสมัครจึงยังไม่มา ? 2) ให้เดินทางมาทันที ผู้บังคับหมู่กองทหารปืนใหญ่สนับสนุน (Human Rights Yearbook 1995)

ทหารของรัฐถูกปล่อยให้สามารถกระทำการรุนแรงได้ทุกชนิดตามอำเภอใจ ไม่ว่าจะเป็นการทำร้ายร่างกาย จับกุมคุมขัง ปล้นสะดมชาวบ้าน ฆาตกรรม ช่มชู้ กระทั่งประหารชีวิต ทั้งหมดนี้อาจกระทำโดยมีข้ออ้างว่าเหยื่อเป็นผู้ขัดคำสั่งต่อรัฐ บ่อนทำลายชาติหรือเป็นผู้สนับสนุนกลุ่มต่อต้านรัฐบาล แต่บางครั้งก็อาจไม่จำเป็นต้องมีข้ออ้างใดๆ ทั้งสิ้น

ตัวอย่างคำประกาศคดีโทษ
26 ตุลาคม 2537 ถึงนาย.... ผู้ใหญ่บ้าน ท่านไม่ได้มาจ่ายค่าธรรมเนียมพลเรือนและค่ารักษาความปลอดภัยของหมู่บ้านท่าน หากท่านจะไม่ให้ก็ไม่เป็นไร แต่ชาวบ้านจาก...จะถูกลงโทษหากได้พบกับกองทหาร หากท่านไม่มา เมื่อกองกำลังเราไปถึงหมู่บ้าน เราจะทำลายล้างหมู่บ้านท่านให้สิ้นซากทีเดียว แต่เราจะไม่แจ้งให้ท่านมาจ่ายค่าธรรมเนียมอีกแล้ว ผู้บังคับหน่วยที่ 1 (Human Rights Yearbook 1995)

ทุกรูปแบบที่กล่าวมาข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นการใช้แรงงานทาส การบังคับอพยพ การบังคับจ่ายค่าธรรมเนียม ฯลฯ จะไม่มีบทลงโทษที่แน่นอนสำหรับประชาชนที่พยายามหลบหนีต่อต้าน หรือไม่สามารถปฏิบัติตามได้ โดยทหารสามารถทุบตีอย่างป่าเถื่อนหรือยิงทิ้งได้ตามสะดวก บางครั้งชนกลุ่มน้อยจะถูกจับตัวมาฆาตกรรมอย่างโหดเหี้ยม เพื่อบีบให้ยอมรับว่าสนับสนุนกองกำลังติดอาวุธ นักศึกษาที่ชุมนุมประท้วงรัฐบาลหรือแจกใบปลิวจะถูกทุบตีอย่างโหดร้าย พื้นที่หลายแห่งถูกประกาศให้เป็น Free Fire Zone หรือดินแดนที่สามารถยิงกระสุนได้ตามใจชอบ แต่ก็ดูเหมือนว่าในหมู่บ้านชนกลุ่มน้อย ค่ายทหาร หรือโครงการก่อสร้างที่ใช้แรงงานทาสบางแห่ง ก็อาจจะตกอยู่ในสภาพ Free Fire Zone เช่นกัน

มีรายงานการล่วงละเมิดทางเพศบ่อยครั้งในค่ายทหารที่มีการเกณฑ์ลูกหาบ ค่ายพักคนงาน พื้นที่รองรับการโยกย้าย หรือคุก ปกติแล้วผู้หญิงมักไม่เต็มใจบอกเล่าถึงเหตุร้ายที่เกิดขึ้น ยกเว้นแต่เป็นการข่มขืนที่เกิดในที่ไม่สามารถปกปิดหรือเก็บเป็นความลับได้ เช่น การข่มขืนหมู่ซึ่งมีพยานรู้เห็นจำนวนมาก ได้แก่ ลูกหาบคนอื่น

ชาวบ้าน หรือคนงานในแคมป์ด้วยเป็นต้น บางครั้งการข่มขืนก็อยู่ภายใต้การรับรู้หรือร่วมด้วยของผู้บังคับบัญชา กองพลนั้น แต่ก็มีรายงานถึงกลุ่มทหารที่ต้องการปกปิดความผิดของตน ด้วยการปล่อยให้เหยื่อเสียชีวิตข้างทาง หรือสังหารทิ้งเสีย ในเดือนกุมภาพันธ์ 2540 ที่ผ่านมาระหว่างปฏิบัติการกวาดล้างกองกำลังกะเหรี่ยง KNU ใน เขตมะริด-ทวาย มีรายงานยืนยันถึงการข่มขืนหมู่ต่อหน้าครอบครัว พ่อแม่และสามีหลายราย หญิงสาวชาวกะเหรี่ยง จำนวนมากถูกนำมาบำเรอในค่าย และมีกองพลหนึ่งข่มขืนลูกหาบหญิงจำนวน 13 คนและสังหารทิ้งต่อมา

นายทหารบางคนอาจนำหญิงชนกลุ่มน้อยมาบำเรอเป็นการส่วนตัว และบางครั้งการยินยอมอยู่กินกับทหาร สลอร์คก็หมายถึงว่า ครอบครัวของเธอจะไม่ถูกกระทำการรุนแรง หรือตัวเองจะปลอดภัยจากการข่มขืนซ้ำหรือข่ม ขืนหมู่ ผู้เขียนเองเคยพบหญิงชาวพม่าอินเดียซึ่งเคยถูกบังคับให้ 'เป็นเมียทหาร' ซึ่งเมื่อกองทหารนั้นจากไป เธอก็ ต้องไปทำแท้งและถูกรอครอบครัวส่งตัวมาเมืองไทยทันทีเนื่องจากหวั่นเกรงว่า อาจต้องพบกับความรุนแรงอื่นๆอีก เรื่องที่น่าเศร้าก็คือหญิงผู้นั้นได้กลายมาเป็นหญิงบริการในช่องเล็กๆ แถบชายแดน โดยที่มิได้สมัครใจและทางบ้าน ก็ยังไม่ทราบความจริง

ความรุนแรงอันรัฐบาลพม่าได้ก่อแก่ประชาชนทั้งหมดนี้ เกิดทั้งจากนโยบายของสลอร์คเอง กับการปล่อย ปล่อยเลยไม่ควบคุมเจ้าหน้าที่ให้อยู่ในแถว ทั้งยังให้อำนาจกองทัพและทหารเกินขอบเขตปกติสมควร หากจะมอง อย่างเป็นกลางว่าตัวรัฐเองก็ไม่น่าจะยินดีที่เหตุการณ์ร้ายแรงบางอย่างเกิดขึ้นโดยมีการรายงานออกสู่การรู้เห็นของ ชาวโลกเช่นนี้ สลอร์คก็ควรต้องยอมรับความจริง และดำเนินการแก้ปัญหาโดยด่วน เพราะไม่ว่าจะปฏิเสธไม่รู้เห็น อย่างไรก็ตาม ผลที่ออกมาอย่างเห็นได้ชัดก็คือ ประชาชนชาวพม่านับล้านไม่ต้องการอยู่ในประเทศของตนเอง และยินยอมที่จะเสี่ยงกับความทุกข์ยากหรืออันตรายนานา เพียงให้ได้พ้นจากเส้นเขตแดนมาเท่านั้น

.... คนพม่าต้องมาอยู่ในสภาพสกปรก น่าสังเวช เพราะประเทศเราทำร้ายเขามาก พวกเขาต้องเสี่ยงชีวิตมา ตายเอาดาบหน้าที่นี่เมืองไทย ผมเองก็ไม่อยากให้เขาต้องมาอยู่ในสภาพอย่างนี้มันเป็นงานหนักเกินไปที่หมอ ไทยต้องมาคอยดูแลคนต่างชาติ แต่จะอย่างไรก็ได้ ผมก็ไม่รู้จะทำยังไง...

(นายแพทย์จากประเทศพม่า ทำงานองค์กรพัฒนาเอกชนที่ดูแลคนงานต่างชาติ

สัมภาษณ์ขณะเยี่ยมแรงงานในสลัมซึ่งมีเด็ก 3 คนเพิ่งเสียชีวิตติดต่อกันด้วยโรคท้องเสียอย่างรุนแรง)

บทที่สาม

คำให้การของแรงงานจากพม่า ว่าด้วยความยากแค้นทารุณในบ้านเกิดตนเอง

หากมีใครสักคนถามแรงงานจากประเทศพม่าโดยสั้นๆ ว่า เหตุใดจึงต้องดั้นด้นมาทำงานถึงเมืองไทย เขาเหล่านั้นก็มักจะตอบแต่สั้นๆ เช่นกันว่าเพราะประเทศพม่าลำบากมาก คำตอบเช่นนี้ดูเหมือนจะไม่ได้มีความหมายสำคัญให้ชวนคิดแต่อย่างใด และเป็นการปิดประตูให้ผู้ถามมองถึงปัจจัยหลักแต่เพียงเรื่องของความยากจน ภาวะการว่างงาน ค่าแรงและค่าเงินที่ถูกกว่าของพม่าเท่านั้น แต่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ระดับลึกได้นำมาสู่คำอธิบายที่น่าสนใจหลายประการ ผู้เขียนพบว่าถึงที่สุดแล้วทุกคำตอบของประชาชนข้ามชาติ จะตอกย้ำยืนยันในเรื่องของความรุนแรงดังที่เคยได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 เสมอ หากที่นั่นสังเกตและต้องคำนึงถึงเป็นสำคัญก็คือ ประชาชนพม่าอาจมีวิธมองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองแตกต่างจากที่คนภายนอกมอง และในเรื่องราวเดียวกันอาจถูกตีความได้หลากหลายด้วยพื้นฐานความคิดความเข้าใจ อีกทั้งประสบการณ์ในอดีตที่ต่างกันตามแต่ละชาครวม

3.1 มุมมองของประชาชนพม่า

ประชาชนจำนวนหนึ่งเป็นกลุ่มที่มีโอกาสได้เผชิญความรุนแรงอย่างเต็มขั้นและเป็นรูปธรรมชัดเจน คนกลุ่มนี้สามารถบอกเล่าได้ถึงความโหดร้ายของบ้านเมืองจากการที่ถูกบังคับให้ต้องโยกย้ายออกจากถิ่นกำเนิด ถูกทหารข่มขู่ ถูกทุบตีทำร้าย พวกเขาอาจเคยมีประสบการณ์รู้เห็นการละเมิดทางเพศ หรือการเช่นฆ่าสังหารตามอำเภอใจ และจะมีความรู้สึกโกรธ หวาดกลัว หรือเกลียดชังอย่างรุนแรงต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ไม่ได้หมายความว่าประชาชนดังกล่าวจะสามารถตอบถึงสาเหตุแห่งการข้ามชาติของตนได้ตรงไปตรงมาเสมอไป ดังตัวอย่างของคำตอบต่อไปนี้

เด็กสาวไทยใหญ่ : ...ก็..ที่บ้านลำบาก..

นักวิจัย : ลำบากอย่างไร

เด็กสาวไทยใหญ่ : ...ไม่มีกิน

นักวิจัย : อยู่บ้านทำงานอะไร

เด็กสาวไทยใหญ่ : ...ทำไร่นานี่แหละ พม่ามันเอาไป คนเมืองเกลียดพม่า...

นักวิจัย : ทำไร

เด็กสาวไทยใหญ่ : ...เขาทำให้เราเจ็บ หนูเห็นผู้หญิงไทยใหญ่ถูกเขาฉุดไปขังคุก..

(เด็กสาวไทยใหญ่วัย 17 ปี บ้านเกิดรัฐฉาน ปัจจุบันเป็นหมอนวดแผนโบราณ)

ประชาชนกลุ่มนี้มักเป็นชนกลุ่มน้อยซึ่งอยู่ในพื้นที่สีน้ำตาล (Brown Area) ซึ่งทั้งรัฐและชนกลุ่มน้อยยังไม่สามารถครอบครองและควบคุมได้โดยสมบูรณ์ จึงเกิดการสู้รบและช่วงชิงด้วยยุทธวิธีต่างๆ อันส่งผลกระทบสู่พลเรือนท้องถิ่นโดยตรง การที่รัฐบาลสร้างแรงกดดันและปฏิบัติโหดร้ายต่อประชาชนเพื่อควบคุมมิให้สนับสนุนกอง

กำลังติดอาวุธนั้น แท้จริงแล้วก็คือการกระตุ้นให้ชาวบ้านซึ่งเป็นเพียงพลชนที่มิได้มีความเข้าใจในความขัดแย้งทางการเมือง กลับยิ่งรู้สึกต่อต้านอย่างรุนแรงมากขึ้น ดังความรู้สึกที่สะท้อนมาจากแรงงานข้ามชาติสามคนต่อไปนี้

เด็กสาวไทยใหญ่ : อยู่พม่ามันลำบาก ไม่มีงานทำ ไม่มีเงิน ก็มาหาเงินส่งให้พ่อแม่...

นักวิจัย : แล้วคิดจะกลับไปอีกไหม

เด็กสาวไทยใหญ่ : ก็อยากกลับบ้าน แต่มันเบือไอ้พวกพม่า...

นักวิจัย : เบือยังงี้ เขาทำยังงี้กับเรา

เด็กสาวไทยใหญ่ : พม่ามันเกลียดคนไทยใหญ่ ตอนนี้อยู่ที่หัวเมือง เขากำลังจะมาอยู่กับหนูที่นี้ อยู่ที่นี่มันจะฆ่าพวกเรา มีลูกสาวมันจะเอาลูกสาว หนูเรียนหนังสือไทยใหญ่ ไม่เรียนหนังสือพม่าไม่อย่างพูดภาษามัน มันข่มเหงคนไทยใหญ่ทุกอย่าง ...

(เด็กสาวไทยใหญ่ทำงานเสิร์ฟในร้านอาหารกับพี่ชาย จังหวัดชายแดนภาคเหนือ)

...อยู่เมืองพม่ามันทุกข์นัก ไม่ต้องมีสิ่งใดเป็นของตัวเอง บ้านช่องเขาก็ไม่ให้อยู่ นี่ก็มากันหมดทุกคน ลูกชายปล่อยไว้ไม่ได้มันจะเอาไปเป็นทหาร ลูกสาวก็ทิ้งไว้ไม่ได้ เมืองอยู่ไม่ได้ก็อยากมาอยู่ที่นี่ มันทุกข์จริงๆหนอ ..คนไทยใหญ่นี้ทุกข์จนไม่รู้จะบอกอย่างไร มาที่นี่จะให้อยู่อย่างไรก็ได้ ขอให้ได้อยู่ได้กินก็พอแล้ว ถ้าทำตัวดีๆเขาคงจะให้อยู่ใหม่ ...

(แรงงานหญิง ชาวไทยใหญ่ในสถานที่ก่อสร้าง ภาคเหนือ สามีและลูกชายของเธอกำลังทำงานอยู่ด้วยกัน)

..คนมอญอยู่เมืองพม่าก็ถูกรังแกครับ มาอยู่เมืองไทยก็คิดถึงอยากกลับบ้าน แต่ที่บ้านลำบากไม่มีอะไรกิน ทำงานก็ไม่ได้เงิน ผมเป็นคนธรรมดาไม่ใช่ทหารไม่มีเรื่องกับพม่าหรอก แต่ก็ลำบากทุกคน มาทำงานนี้ต้องส่งเงินไปบ้านครับ ตำรวจไทยจะจับผมก็ให้จับ อยู่ที่บ้านทหารพม่าก็จับได้ครับ

(แรงงานชาย ชาวมอญ ในสถานที่ก่อสร้าง ภาคใต้)

ประชาชนอีกกลุ่มหนึ่ง แม้จะมองเห็นถึงความอยุติธรรมในสังคมพม่าอย่างชัดเจน ก็อาจมองว่าเป็นสิ่งที่ต้องยอมรับ เป็นวิถีชีวิตที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ คนกลุ่มนี้จะสามารถระบุความทุกข์ของตนได้ว่า มาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือทหาร แต่แม้ไม่พอใจก็จะได้มองสถานการณ์อย่างเจ็บปวดเคียดแค้นดังคนกลุ่มแรก ความเคยชินกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทุกเมื่อเชื่อวัน ทำให้พวกเขาไม่ได้มองว่าตนกำลังหลีกเลี่ยงสิ่งใดที่บ้านเกิด หากมาเพราะ 'ความจำเป็นทางเศรษฐกิจ'

... อยู่ที่นี่มันไม่มีงานทำ มันไม่มีเงินต้องซื้อต้องกินคะ จะไปรับจ้างก่อสร้างขายของอย่างเมืองไทยนี้ไม่มีหรอก เปรียบเทียบเมืองไทยกับพม่าหรือคะ... คือตำรวจทหารพม่ามันไม่รักประชาชน บังคับเอา

ใช้งานเอาแต่ไม่มีค่าจ้าง อยากได้อะไรก็เรียกร้องเอา มาขอข้าวถึงหนึ่งครึ่งถึง ก็ต้องให้เขา ไม่มีก็ต้องไปหา ...

(แรงงานหญิง ชาวไทยลี้ภัย จากรัฐฉาน อาศัยขายบริการทางเพศ)

ชนกลุ่มน้อยในเขตพื้นที่สีขาว (White Area) ที่รัฐบาลควบคุมได้หมดแล้ว จะต้องเผชิญกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนในระดับของการ'กดขี่ข่มเหง' แต่อาจไม่ถึงกับเข่นฆ่าหรือทำร้ายร่างกายชัดเจนพวกเขาเหล่านี้มักจะมองสถานการณ์ดังกล่าวอย่างอดทน โดยจะมีวิธีพยายามเข้าใจสังคมของตนต่างกันไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...อำเภอเขามีงานก่อสร้าง ทำถนน งานเลี้ยง ก็ให้ชาวบ้านไปทำไม่มีเงินให้หรอก ข้าวก็ไม่เลี้ยง คนไทยใหญ่มีไร่นาก็ต้องไปทำงานให้เขา ก็ไม่มีเวลาทำไร อย่างเมืองไทยนี้หลวงมีคนทำงาน ที่นั่นนายทหารมันไม่มีคน ..ทหารพม่าไม่ได้เงินพอใช้เหมือนทหารไทยหรอกนะ เขาจะมาเอาข้าวเรา แต่แถวบ้านนี้ต้องแบ่งครึ่ง เขาขอมูไก่ก็ต้องให้ ไม่ให้ก็โดนแกล้ง เขาก็ไม่คุ้มครองเรา.. พ่อแม่บอกว่าคนไทยใหญ่ลำบากเพราะเป็นกรรมเก่า

(แรงงานหญิง ชาวไทยใหญ่ อดีตเคยเป็นแม่ค้าขายของล่องระหว่างท่าซี้เหล็ก-ประเทศจีน)

...สร้างทางรถไฟ ...อ้อ..ก็เคยได้ยินครับ แต่ทางบ้านผมไม่มีต้องไป จ่ายเงินแล้วก็ไม่ต้องไป ก็โชคดีไม่ต้องไปไกลบ้าน คนที่ไปทำงานนั้นลำบากมากครับ ต้องอยู่ในป่าแล้วก็ไกลบ้าน เมืองพม่านั้นทำงานแล้วไม่ได้เงินนะครับ ไม่ใช่มีจ้างแบบคนไทยนี้ ก็ยังดีที่ผมไม่ต้องไปไกลบ้าน กลัวเหมือนกัน ถ้าต้องไปก็มาเมืองไทยยิ่งดีกว่า ได้ค่าจ้างน้อยก็ได้

(แรงงานชาย ชาวมอญ ในสถานก่อสร้าง ภาคใต้)

อย่างไรก็ดี เหตุการณ์ดังกล่าวก็มิได้เกิดแก่ชนกลุ่มน้อยเท่านั้น หากประชาชนทุกเชื้อสายชาติพันธุ์ซึ่งมิได้มีอำนาจหรือฐานะทางสังคมสูงไปกว่าทหารของรัฐล้วนต้องประสบ ดังประสบการณ์ของสาวน้อยพม่าคนต่อไปนี้

สาวพม่า : ...ที่ไหนๆ ก็ไม่เหมือนพม่าหรอก ที่นั่นเขานึกจะเก็บเงิน(จี้ต)ก็เก็บได้เลยๆ นี่หนูอุตส่าห์ปลูกบ้านเสร็จแล้ว ทหารเขาก็เอาไป ชื่อที่ 2 หนีนปลูกบ้านเขาก็มากเขาก็เลยต้องไปเข้าบ้านอยู่เดือนละพัน รื้อไม้รื้อหลังคาไปกองไว้เหลือแต่พื้นปูน นี่หนูก็ต้องหาเงินปลูกบ้านใหม่ ..สงสัยต้องทำงานอย่างนี้ไปจนตาย แม่ไปถามที่ดินใหม่เขาว่า 4 หนีน ตาย... ตาย...

นักวิจัย : แล้วทหารเขาเอามันเราไปเลยๆได้ยังไง

สาวพม่า : ก็พม่าก็อย่างงี้แหละ เขาจะทำอะไรก็ทำ .. (หัวเราะ)

(แรงงานหญิง ลูกครึ่งพม่า ทำงานขายบริการทางเพศเพื่อปลูกบ้านที่ท่าซี้เหล็ก เธอกำลังปลูกบ้านหลังที่สอง)

กลุ่มแรงงานจากพม่าที่มักถูกตีตราว่ามาทำงานข้ามชาติด้วย ‘เหตุผลทางเศรษฐกิจ’ นั้น แม้จะนับว่าเป็นนิยามที่ตรงตัวอยู่ ก็ยังเป็นการมองผิวเผินโดยข้ามสาเหตุในเบื้องลึก ด้วยที่แท้แห่งความยากแค้นของประชาชนเหล่านี้ ก็ล้วนมีต้นตอมาจากเหตุใกล้เคียงกันกับ 2 กลุ่มข้างต้นที่กล่าวมา คือเป็นเหตุจากการกระทำของรัฐต่อประชาชนของตนเอง โดยเมื่อความรุนแรงมิได้แสดงออกในรูปเลือดตกยางออก พวกเขาเหล่านี้ก็จะไม่ได้ตระหนักว่า ตนกำลังถูกละเมิดสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์ หรือได้รับการปฏิบัติไม่เหมาะสมอย่างไร

ชาวพม่า (Burman) และประชาชนจากพื้นที่สีขาว (White Area) ที่รัฐบาลควบคุมได้โดยสมบูรณ์แล้ว มักจัดอยู่ในกลุ่มดังกล่าว ประชาชนจำนวนหนึ่งจะไม่กล่าวโทษความอดหยากของตนว่ามีสาเหตุจากรัฐบาลหรือระบบการปกครอง **ยิ่งกว่านั้นก็คือ จะไม่ได้มองว่าการที่ต้องทำงานฟรีให้กับรัฐ ภาระที่ต้องจ่ายค่าภาษีตามสะดวกและค่าธรรมเนียมข้าชากนั้น เป็นเรื่องที่ไม่สมควรจะเกิดขึ้น พวกเขาถูกขัดเกลามาให้เชื่อว่าเรื่องราวทั้งหมดเป็นสิ่งปกติที่รัฐ (หรือทหาร) ย่อมทำกับประชาชนได้** และไม่เคยรับรู้หรือมีประสบการณ์กับภาวะสงคราม หรือเหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้นในส่วนอื่นๆของประเทศเนื่องถูกปิดกั้นโดยสื่อของรัฐ นอกจากนี้ประชาชนซึ่งอยู่ภายในกำแพงความเชื่อดังกล่าวจะยังไม่มีโอกาสได้รับทราบ หรือนึกเปรียบเทียบวิถีชีวิตของตนกับประชาชนรัฐอื่นด้วย ดูเหมือนว่ารายละเอียดการทุจริตของรัฐบาล หรือการบังคับใช้แรงงานทาสในเขตเมือง (ที่ไม่ถึงกับมีการทุบตีทารุณ) จะถูกมองว่าเป็นปกติและปลื้มย่อยเยินกว่าจะนำมาเล่าหากไม่มีใครเจาะจงถาม

ประชาชนทั่วไปของพม่านั้นไม่ได้เติบโตมากับระบบความคิดและการศึกษาที่จะตระหนักถึงสิทธิความเป็นมนุษย์ของตน หลายคนไม่เคยมีความประสงค์จะเรียกร้องในสิ่งซึ่งผิดแปลกออกไป และหากเกิดความทุกข์ยากก็จะไม่โทษรัฐ เช่น เมื่อต้องส่งมอบข้าวตามกำหนดที่รัฐสั่งแล้วไม่มีเหลือพอขายตลาด ก็อาจมองว่าเป็นเพราะดินฟ้าอากาศในปีนั้นไม่ดี ทำให้ผลผลิตไม่ดี เมื่อแรงงานในครอบครัวต้องไปทำงานให้รัฐจนไม่มีเวลาไถ่ไร่นา ก็จะมองว่าครอบครัวของตนมีแรงงานไม่เพียงพอ และการปลูกข้าวให้ได้ปริมาณมากเป็นเรื่องนอกเหนือความสามารถ กรณีนี้ผู้เขียนอยากจะเปรียบเทียบกับความคิดของกลุ่มผู้ให้บริการที่ถูกสอนให้เชื่อว่าเป็นหน้าที่ของลูกสาวที่ต้องเลี้ยงดูครอบครัวทั้งหมด โดยไม่คาดหวังให้พี่ชายหรือน้องชายมาช่วยแบ่งเบาภาระ แม้ผู้หญิงที่เต็มใจมาทำงานดังกล่าวจะไม่เคยคิดโทษใคร หรืออยากเรียกร้องในสิ่งซึ่งต่างออกไปก็ตาม ก็ไม่ได้หมายความว่าเธอนิยมชมชื่นกับงานขายบริการ และไม่ได้หมายความว่าเธอไม่ต้องเผชิญกับความทุกข์ยาก หากแต่ความทุกข์ยากนั้นถูกมองว่าเป็นเรื่องปกติวิสัยอย่างยิ่ง

....เรื่องแบ่งข้าว ก็ต้องแบ่งนะค่ะ พ่อแม่หนูทำนาลำบาก ขายข้าวก็ได้นิดเดียว บางทีก็ขายไม่ได้ เรื่องหมูไก่...ก็ต้องให้ทหารเหมือนกันนะค่ะ และละค่ะ เขาขอก็ต้องหาให้ไป ทางบ้านไม่มีงานรับจ้างทำหрокคะ มันเป็นบ้านนอก หนูก็เลยมาทำงานทำเมืองไทย อ้อที่ว่าอำเภอเขาเรียกไปทำนั้นไม่ได้เงินหрокคะ ..แบบเขาจัดงานในเมืองให้คนมาเที่ยว (เชียงตุง) ก็เรียกเราไปทำเสี่ย.. ที่บ้านหนูไม่มีอะไรให้เที่ยวหрок แต่จะไปเที่ยวก็ได้ ถ้าไปก็ต้องไปบอกกล่าวลงชื่อที่ผู้ใหญ่บ้านก่อน ให้เขารู้ว่ามีใครไปใครมา จะได้ไม่มีปัญหา...

(แรงงานหญิงลูกครึ่งจีนฮ่อ-ไทยใหญ่ มาจากหมู่บ้านจีนฮ่อใกล้เมืองเชียงตุง เขตพื้นที่สีขาว)

ผู้เขียนเชื่อว่า ไม่มีมนุษย์คนใดจะชื่นชมยินดีในวิถีชีวิตแบบนี้ หากเลือกได้ ประชาชนพม่าก็ย่อมไม่เต็มใจกับการเกณฑ์แรงงานที่รัฐพยายามบอกว่าเป็นการอาสาสมัคร และไม่ต้องการเจียดเงินทองที่มีอยู่น้อยนิดมาจ่ายค่าธรรมเนียมรายสัปดาห์ แต่ทั้งหมดนั้นเสมือนเป็นหน้าที่และเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่มาแต่ไหนแต่ไร ทางแก้ปัญหาของผู้ที่ไม่คิดต่อต้านหรือพยายามเปลี่ยนแปลงสังคม ก็คือต้องพยายามไปจากสังคมนั้น เมื่อพบว่าชีวิตลำบากยากแค้นเกินกว่าจะต่อสู้ได้ ก็จะต้องล่องหนหนีจากภาวะที่เป็นอยู่และหาทางใหม่ยังชีพ นั่นคือการลงดั้นด้นไปยังดินแดนใหม่ที่ไม่ว่าจะรู้จักรู้ไม่ แม้จะรู้ว่าหนทางย่อมไม่ราบรื่นนักก็ตาม

3.2 แรงผลักดันจากบ้านเกิด: ความยากแค้นและความทารุณ

...พอมีผู้ทางมาเมืองไทย ก็มากันจนหมู่บ้านจะไม่มีคนเหลือแล้ว ไปกู้เงิน ขายทองขายบ้านกันมา ทหารก็รู้ดีว่าคนหายไปเยอะแยะแต่เขาไม่สนใจ บางทีลูกเมียของเขานั้นแหละที่เป็นนายหน้าเอง ผมได้ยินว่าแถบที่ทหารมอญกับทหารกะเหรี่ยงอยู่จะมีคนคอยดักเตือนไม่ให้ชาวบ้านของเขามาเมืองไทย บอกว่าถ้าเป็นผู้ชายจะถูกโกง ผู้หญิงจะถูกขายช่อง แต่ถึงคนจะรู้ก็ยังไม่อยากมากันอยู่ดี นี่ถ้าส่งผมกลับยังฝั่งนี้จะต้องมาอีกครับ...

(ช่างเหล็กชาวพม่า ทำงานโครงการก่อสร้างบ้านพักทางจังหวัดภาคใต้)

ในมุมมองของผู้เขียน ไม่ว่าประชาชนจากพม่าเองจะมองปัญหาของตนเองอย่างไร การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศพม่าก็เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงอันพิสูจน์ได้ และถือเป็นเหตุสำคัญในการผลักดันให้ประชาชนจากพม่าไหลบ่ามายังเมืองไทย แล้วแต่ว่าจะเป็นผลผลักดันโดยตรงหรือเป็นแรงกระตุ้นที่มองเห็นได้ยากสักหน่อยเท่านั้น

(1) ความทารุณกรรม

....ผมมีส่วนยางแต่ก็ไม่ได้ไปทำเท่าไร ต้องไปทำงานให้ทหาร เป็นลูกหาบมา 2 ครั้ง แล้วก็ไปขุดดินสร้างทางรถไฟ มีคนโดนหินเข้าตาจนบอดก็ไม่เห็นมีใครรับผิดชอบอะไร งานแบบนี้ถ้าจะไม่ไปต้องมีเงินจ่ายเขาครับ ถ้าไม่จ่าย 3,000 จีตก็ถูกจับ ผมไม่มีเงินจะจ่ายแล้วเลยมาทำงานหาเงิน แต่พอมานี้ ลูกชายมันก็ต้องรับเวรแทน...

(แรงงานพม่า เดินทางเข้าประเทศไทยเป็นครั้งที่สอง โดยลูกชายวัย 17 ปี ขอตามมาด้วย)

ประชาชนกลุ่มหนึ่งหลบหนีภาวะการละเมิดสิทธิมนุษยชนมาโดยตรง โดยมีความต้องการมาอยู่ในรัฐที่ดีกว่า บางส่วนอาจเพียงต้องการข้ามเขตแดนมา และบางส่วนอาจตั้งเป้าหมายมาเป็นแรงงาน นอกจากกลุ่มผู้ลี้ภัยตามแนวชายแดน และผู้ลี้ภัยทางการเมืองแล้ว ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดในส่วนของแรงงานมักเป็นชนกลุ่มน้อยนั่นเอง ผู้ที่ต้องพลัดถิ่นอยู่ภายในประเทศเพราะภัยจากการสู้รบหรือการบังคับกวาดต้อนของรัฐจำนวนหนึ่งก็ได้พลัดหลงมาถึงถิ่นปลายทางประเทศไทยด้วย ประชาชนอีกไม่น้อยจากประเทศพม่าต้องการหลบหนีภาวะการเกณฑ์แรงงานทาส

หรือเมื่อพบว่าตนเองกลายเป็นบุคคลไร้ที่อยู่อาศัย เพราะถูกกวาดต้อนโยกย้ายสู่พื้นที่รองรับอันเปรียบเสมือนค่ายกันกัน หรือถูกส่งไปอยู่ในที่ตึกร้าง บางครั้งความตั้งใจที่จะหลบหนีชั่วคราวจากถิ่นฐานก็ทำให้กองทหารกวาดเอาทรัพย์สินสมบัติและยึดครองผืนนาของตนไปเสียสิ้น ในกลุ่มประชาชนที่หลบหนีทุกกลุ่มย่อมรู้สึกตรงกันว่า จำต้องไปเพราะพวกตนถูก ‘รังแก’ จนไม่สามารถอยู่ได้

สำหรับบรรดาประชาชนที่หลบหนีภาวะการละเมิดสิทธิมนุษยชนมาโดยตรงนั้น มีข้ออ้างที่เกิดคือมักจะไม่ได้มาตามลำพังเพื่อคิดจะส่งเงินทองกลับบ้าน แต่มักจะอพยพเป็นครอบครัว หรือใครคนใดคนหนึ่งมาก่อนเพื่อหาหนทางพาลูกหลานญาติพี่น้องมาด้วยภายหลัง จากการศึกษาสำรวจแรงงานข้ามชาติของชุดโครงการวิจัยนี้พบว่า แรงงานจากพม่าที่เดินทางเข้ามาพร้อมกับครอบครัวมีถึงร้อยละ 30 (ดูรายละเอียดใน กุศล สุนทรธาดา และ อุมารณ ภัทรวณิชย์ 2540) ในช่วงที่ทีมวิจัยออกเก็บข้อมูลในราวกลางปี 2539 นั้น ผู้เขียนได้พบชาวไทยใหญ่ที่เดินทางเข้ามาเป็นแรงงานจากผลกระทบของการกวาดต้อนย้ายถิ่นดังกล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ซึ่งพาเอาครอบครัวอันประกอบไปด้วยเด็กเล็กและคนสูงอายุมาด้วย นอกจากนี้กลุ่มคนมอญกว่า 200 คนที่ทีมวิจัยได้สัมภาษณ์ขณะเพิ่งถูกจับจากบริเวณชายแดนจำนวนมากก็ได้เดินทางมาพร้อมกับครอบครัวเช่นกัน

..ที่บ้านไม่มีกินครับ ทำนาไม่พอกิน อยู่พม่าลำบากเป็นทุกข์ อยู่ก็อดตาย ไร่นาเขาก็เอาไปหมดแล้ว ต้องรับจ้างทำงาน ตอนนี้อยู่มาอยู่เมืองทหารมอญ ทหารพม่าก็ไม่มา แล้วผมก็เลยจะมาหางานทำ เมืองไทยล่ะครับ ..

(แรงงานชาย ชาวมอญ วัยกลางคน ติดคุกชายแดนกับภรรยา)

มีรายงานการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยกองกำลังชนกลุ่มน้อยบางกลุ่มเช่นกัน โดยเฉพาะเมื่อมีการช่วงชิงอำนาจระหว่างกลุ่มย่อยในพื้นที่เดียวกัน หรือเมื่ออยู่ในภาวะสู้รบ และผู้โชคร้ายที่สุดก็คือประชาชนธรรมดาๆ ทุกครั้งไป ประชาชนที่ตกหลุมอยู่กลางความขัดแย้งนี้มักพยายามหลีกเลี่ยงหนีหาดินแดนที่มีสันติภาพ ดังเช่น กลุ่มชาวปะหล่องที่หลบหนีแรงกดดันทั้งจากรัฐบาล ว้าแดง และชนเผ่า มายังจังหวัดเชียงใหม่ ประชาชนบางคนอาจเดินทางมาโดยลำพัง ดังชายชาวไทยใหญ่จากเมืองปั่นที่ผู้เขียนได้พูดคุยด้วยที่โรงพยาบาลทางภาคเหนือ ซึ่งบอกเล่าเรื่องราวของถิ่นกำเนิดเหมือนเป็นความสามัญอย่างยิ่งว่า

..อยู่เมืองพม่ามันไม่ไหวหรอกครับ ผมมาได้หลายปีแล้วเพราะไม่อยากเป็นทหาร ทหารรัฐบาลหรือทหารขุนส่าก็เหมือนกัน ตัวผมไม่อยากเป็นทหาร อยากอยู่ไปธรรมดา หากอยู่พม่าถ้าไม่ไปทำงานให้พม่าก็ต้องทำให้ไทยใหญ่ ผมอยากทำมาหากินเลี้ยงลูกเมียล่ะครับ...

(แรงงานชาย ชาวไทยใหญ่ รับจ้างอยู่ในโรงพยาบาล ภาคเหนือ)

แรงงานเชื้อสายพม่า (Burman) บางคนได้ให้ปากคำว่า พวกเขาหลบหนีการเกณฑ์ทหารมาโดยพาครอบครัวมาด้วย ความตั้งใจก็คือคิดว่าจะมาทำงานเมืองไทยเนื่องจากการเกณฑ์ทหารของพม่านั้นโหดร้าย และเขาต้องการ ‘อยู่เฉยๆ’ ไม่ต้องไปยิงกับใคร หากหึงครอบครัวไว้จะถูกเร่งแกล้งได้พากรรามาด้วย ส่วนแรงงานมอญ

ในที่พักคนงานก่อสร้างทางใต้ผู้หนึ่งก็กล่าวว่า เขาเดินทางมาเมืองไทยเพราะไม่ต้องการถูกเกณฑ์ไปเป็นทหาร (ผู้เขียนได้ชักต่อจึงเข้าใจว่า คำว่า ‘ทหาร’ ที่แท้แล้วหมายถึงลูกหาบในกองทัพนั่นเอง แต่ผู้เล่าไม่สามารถสื่อคำได้ชัดเจนเพียงอธิบายว่าเป็นการทำงานรับใช้ทหารแต่ไม่ต้องถือปืน) ตนต้องการจะส่งเงินไปที่บ้าน แต่ไม่ได้มีแผนการแน่นอนว่าจะอยู่อย่างไรต่อไป จะกลับบ้านเมื่อไร

สถานการณ์เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2540 มีผู้ลี้ภัยชาวกะเหรี่ยงหลบหนีเข้ามาในเขตแดนไทยจำนวนมาก เจ้าหน้าที่ไทยในแม่สอดคาดว่าลูกหาบ 700-800 คนซึ่งถูกบังคับใช้งานในการโจมตีกองกำลังกะเหรี่ยง KNU ก็จะต้องพยายามหนีทัพเข้ามาเช่นกัน และคนกลุ่มนี้จะเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมาย ไม่ถือเป็นผู้ลี้ภัยที่รัฐตั้งจุดรองรับไว้ที่อำเภออุ้มผาง จังหวัดตากแต่อย่างใด (The Nation, February 20, 1997) หากในความเข้าใจของผู้เขียนก็คือไม่ว่าจะเป็นชาวกะเหรี่ยงหรือบุคคลเชื้อชาติอื่น แม้ได้หลบหนีความโหดร้ายมายังเมืองไทยแล้ว ก็ย่อมได้ชื่อว่าเป็นผู้ลี้ภัยเช่นเดียวกัน ซึ่งการผลักดันหรือจับกุมส่งกลับ ก็เพียงแต่จะทำให้พวกเขาต้องพยายามดิ้นรนข้ามแดนมาอีกให้จงได้หากยังมีชีวิตอยู่ เพราะไม่มีทางเลือกเหลืออยู่มากนักในสถานการณ์ของประเทศพม่าปัจจุบัน

(2) ความยากแค้นและการถูกกดขี่

ประเทศพม่าเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรแต่ประชาชนยากจนที่สุด และความยากจนหรือปัญหาเศรษฐกิจนั้น ก็เป็นเหตุมาจากการบริหารประเทศของสลอร์คซึ่งดำเนินการละเมิดสิทธิประชาชนของตนเหมือนเป็นเรื่องปกติธรรมดา ทั้งยังส่งผลสะท้อนให้ความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศคุกรุ่นไม่รู้จบนั่นเอง

....คนที่จะมาทำงานเขามีความจำเป็นทางเศรษฐกิจใช้ไหม เขามาจากพื้นที่สีขาวส่วนใหญ่ ไกลถนน ไกลเมือง แต่ก็ยังลำบาก ใครจะอยากมาวิ่งหนีตำรวจอย่างนี้ แรงงานมาทำงานส่งเงินกลับบ้าน เงินนี้ก็กลายเป็นค่าภาษีค่าธรรมเนียมนั่นแหละ...

(ตัวแทนชาวกะเหรี่ยง จาก NDF-National Democratic Front)

ประชาชนจะประสบปัญหาความยากไร้ได้จากมุมต่างๆ กัน การดิ้นรนผลิตพืชผลให้ได้ตามโควตาหรือต้องเจียดเงินไปซื้อจากแหล่งอื่นมามอบให้รัฐบาลเป็นความลำบากทาง ‘เศรษฐกิจ’ ประการหนึ่ง การหารายได้จากงานรับจ้างทั่วไปไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะส่วนใหญ่่งานก่อสร้างจะควบคุมโดยรัฐและรัฐก็จะใช้แรงงานเกณฑ์ การอพยพ ผู้คนออกสู่พื้นที่รองรับเป็นการตัดวงจรการเกษตรในขณะนั้น และทำให้ประชาชนต้องลงมือเพาะปลูกในฤดูกาลใหม่ในพื้นที่ที่จัดให้ซึ่งอาจไม่อุดมสมบูรณ์เหมือนกับแหล่งเก่า ในส่วนชาวประมงผู้ถูกโยกย้ายออกจากถิ่นฐานก็ต้องประสบกับปัญหารุนแรง เมื่อพบว่าหมู่บ้านใหม่อยู่ห่างจากชายทะเล และตนก็ไม่เคยชินกับการเพาะปลูกใดๆ นอกจากนี้แล้วประชาชนยังต้องเผชิญกับค่าภาษี ค่าธรรมเนียม และเงินบริจาคหลากหลายมากมาย รวมถึงต้องเผชิญกับข้าราชการซึ่งหาทางออกให้กับปัญหาเศรษฐกิจของตนด้วยการคอร์รัปชันทุจริตอีกด้วย การเกณฑ์แรงงาน แม้จะไม่ได้มีการทำร้ายทรมานแรงงานต้องหวาดกลัวหลบหนี ก็นับเป็นสาเหตุสำคัญลำดับต้นๆ ที่ส่งผลให้ประชาชนไม่

มีโอกาสทำงานของตนและไม่มีรายได้เพียงพอมาเลี้ยงครอบครัว ประชาชนที่หลบหนีการเกณฑ์แรงงานทาสจะมองว่าตนเดินทางมาเมืองไทย เพื่อหาหนทางใหม่ในการอยู่รอด

จากนโยบายการบริหารประเทศที่ให้ความสำคัญกับกองทัพและความมั่นคงมากกว่าการพัฒนาอื่นๆ ทำให้ปัญหาสังคมทวีคูณความรุนแรงขึ้น แม้โครงการพัฒนาพื้นที่ชายแดนของสโลว์คซึ่งประกาศว่าเป็นความร่วมมือกันระหว่างกระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานอื่น ก็ยังอยู่ภายใต้การควบคุมของกองทัพโดยงบประมาณทั้งหมดก็มีได้พุ่งเป้าไปยังการพัฒนาอื่นใดนอกจากการสร้างถนนด้วยแรงงานทาสเพื่อนำกองทหารเข้าสู่ชายแดนเท่านั้น การรู้รบอันยาวนานและแนวปฏิบัติกดขี่ต่อชนกลุ่มน้อย ทำให้ประชาชนที่ต้องพลัดถิ่นอยู่ภายในประเทศ ต้องรับผลกระทบจากการด้อยพัฒนาทางการสาธารณสุขและการศึกษา แม้ชนกลุ่มน้อยซึ่งถูกทอดทิ้งจากการบริการของรัฐจะพยายามฝึกบุคลากรสาธารณสุขหรือก่อตั้งโรงเรียนในเขตที่กลุ่มตนมีอิทธิพลครอบครองอยู่ การดำเนินงานก็เป็นไปอย่างกระหน่ำกระแท่น ทั้งด้วยขาดกำลังคนและทุนสนับสนุน และด้วยการเฝ้าปราบปราม บังคับโยกย้าย หรือต้องตกอยู่ในวงล้อม

ประชาชนจำนวนมากต้องเสียชีวิตในครอบครัวไปเนื่องจากการสู้รบภายใน หมู่บ้านบางแห่งอาจเหลือเพียงเด็ก ผู้หญิง และคนชราเป็นส่วนใหญ่ เมื่อชายฉกรรจ์ถูกเกณฑ์เป็นแรงงานและถูกหาบหรือออกไปร่วมสู้รบกับกองกำลังเชื้อชาติเดียวกัน สถานการณ์ทางประชากรทั่วประเทศพม่าไม่ต่างจากประเทศกัมพูชาคือ มีผู้พิการ หญิงหม้ายและเด็กกำพร้าจากสงครามจำนวนนับไม่ถ้วน (Article 19, 1996) ผู้คนในหลายท้องถิ่นถูกปล้นเอาวิถีชีวิตอันเรียบง่ายของสังคมเกษตรไปโดยไม่รู้เนื้อรู้ตัวเพียงเมื่อคำสั่งโยกย้ายมาถึง เพราะระบบครอบครัว เครือญาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น ถูกสั่นคลอนอย่างหนักด้วยการอพยพโดยคำสั่งรัฐและแรงกดดันทางอ้อมทั้งหลาย เด็กๆ ในประเทศพม่าจึงต้องออกมาทำงานหนักในภาวะเศรษฐกิจเร้นแค้น หลายๆ ครอบครัวเริ่มยังชีพด้วยการให้ลูกหลานไปจับมือนักท่องเที่ยวย้ายรูป ซึ่งจะได้ค่าตอบแทนมากกว่าการใช้แรงงานของผู้ใหญ่หลายเท่า และรัฐบาลก็ได้ตอบปัญหาเรื่องเด็กกำพร้าและเด็กข้างถนนโดยการนำตัวไปฝึกทหารตั้งแต่ยังไร้เดียงสา

สังคมที่อ่อนแอผลักดันให้ผู้คนกระจัดกระจายจากถิ่นที่อยู่ และอาชีพค้าแรงงานก็บังเกิดขึ้นในการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด ตัวนายหน้า โดยเฉพาะนายหน้ารายย่อยชาวพม่าที่เป็นเพียงหญิงหม้ายวัยกลางคน หรือชายหนุ่มหัวหน้าครอบครัวก็คือประชาชนที่ต้องการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของตน โดยจะจัดการหางานให้กับกลุ่มคนที่มีความประสงค์คล้ายคลึงกัน ต่างกันตรงที่ว่าบุคคลหนึ่งมีโอกาสหาผลประโยชน์หรือเอาเปรียบได้มากกว่าเท่านั้น

....ใครก็รู้ว่าคนพม่าลำบาก ผมอยากให้เมืองไทยยอมให้เราทำงานได้ครับ แต่ก็นั่นแหละ.. ถ้าอนุญาตอีกหน่อยก็คงไม่มีคนเหลือในพม่าเลยมั้ง แล้วทางนั้นเขาก็คงไม่ยอมเพราะไม่มีใครอยู่ให้รับแก้อีก ผมมาครั้งนี้ก็ไม่กลับแล้วครับ นี่ผมกลัวถูกส่งกลับ.. ลูกชายมันถูกไฟเผาเท้าสองข้างเดินไม่ได้ ถ้าหายดีก็อยากจะหนีไป ถ้าต้องตายอยู่เมืองไทยก็ไม่เป็นไรครับ.. บางทีชาติหน้าจะดีกว่านี้... จะได้เกิดอยู่ที่นี้...

(แรงงานพม่า ผู้อยู่ในอุบัติเหตุรถบรรทุกชนคนงานจากระนองไปถูกไฟไหม้)

บทที่สี่ ปลายทางประเทศไทย

คำให้การของผู้ถืออาวุธชาวกะเหรี่ยง

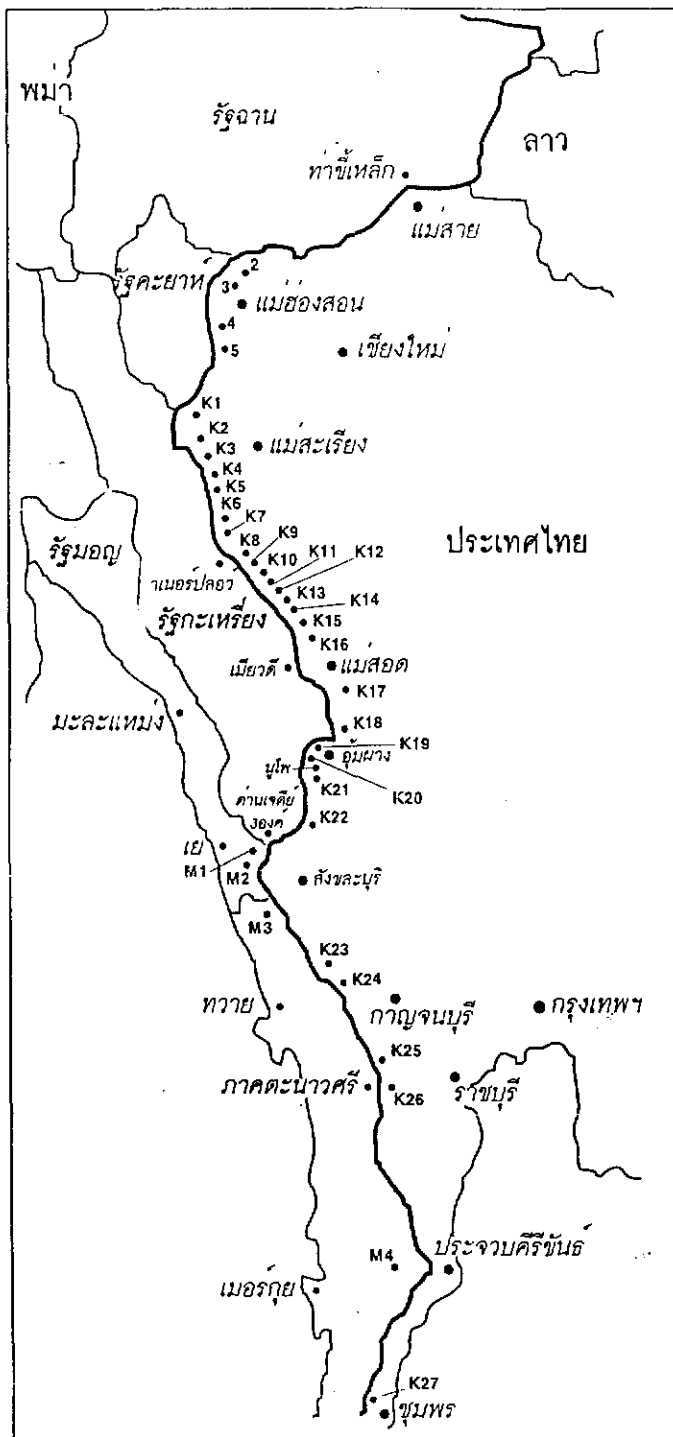
มันยากที่จะรักศัตรูในสนามรบ ถ้าเรายังซังกวาก็ต้องตายแน่นอน แต่ผมก็พยายามปฏิบัติตามคำสอนของพระเจ้ามากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ผมเป็นทหารแต่ก็เคยช่วยชีวิตทหารสโลว์ไว้ได้คนหนึ่ง เขาอายุแค่ 14 ปี และถูกทหารKNPP (กะเหรี่ยง) จับได้ขณะไม่มีอาวุธ ทหารกะเหรี่ยงสงสัยว่าเขาจะเป็นสายลับหรือหน่วยข่าวกรอง แล้วก็ซ้อมเขาปางตาย ..เขาเกือบจะตายอยู่แล้วตอนที่หน่วยของผมแจ้งมา ผมรีบไปดูแล้วขอเขาว่าเราไม่ควรจะฆ่าเด็กอายุน้อยขนาดนี้ และถ้าส่งมาให้ผม เราอาจจะได้ข้อมูลอะไรดีๆ จากเขาก็ได้ ทหารสโลว์เด็กๆ แบบนี้เห็นทีพม่าเสมอ ผมสอบสวนเด็กคนนี้โดยละเอียดตลอดเวลาที่เขาพักอยู่กับผม แล้วก็ป็นจริงอย่างที่คิด คือเขาไม่รู้เรื่องอะไรเกี่ยวกับงานการข่าวเลย ไม่เคยได้รับการฝึกฝนนอกเหนือไปจากการเป็นทหารธรรมดา วันหนึ่งเขาก็ปล่อยให้เขาไปไหนก็ได้ตามแต่ใจจะต้องการ เขาไม่กลับไปบ้านแน่นอน จะกลับได้อย่างไรเพราะเขาหนีทัพ เขาจะอยู่กับ KNPP ก็ได้ แต่เขาก็หนีการเป็นทหารมาแท้ๆ ผมคิดว่าเขาคงไม่อยากอยู่ในค่ายผู้ลี้ภัยเช่นกัน เพราะฉะนั้นเมื่อเราปล่อยเขา มีเพียงที่เดียวที่เขาจะไป....

4.1 ประเภทของแรงงานข้ามชาติจากพม่า

ประชาชนจากพม่าที่ก้าวข้ามพรมแดนมาสู่ประเทศไทย อาจแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม

1. **กลุ่มซึ่งตั้งใจมาเป็นแรงงาน** มีทั้งผู้ที่มีจุดหมายจะส่งเงินให้ครอบครัวหรือรวบรวมเงินก้อนกลับบ้าน กับผู้ที่ต้องการหลบหนีความยากแค้นมายังประเทศไทยซึ่งทราบสู่ทางการทำงานอยู่ก่อน จึงมุ่งตรงมาเพื่อทำงานทำกลุ่มหลังนี้มักไม่วางแผนอนาคตแน่นอนนัก หากจะคอยดูสถานการณ์บ้านเกิดว่า สมควรจะไปอยู่หรือควรรับครอบครัวที่เหลืมาประเทศไทยด้วยกัน
2. **กลุ่มซึ่งตั้งใจจะอพยพหนีภัยและไม่พบค่ายหรือที่พักพิงรองรับ** จึงกระจัดกระจายมาเป็นผู้ใช้แรงงานในที่สุด ดังเช่นชาวไทยใหญ่ที่อพยพเข้ามาทางเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอนร่วมสองหมื่นในปี 2539 แม้งค์กรไทยใหญ่พลัดถิ่น (VDS - Volunteers for Displaced Shans) จะพยายามเรียกร้องว่า ประชาชนกลุ่มนี้เป็นผู้ลี้ภัยจากการข่มเหงของรัฐบาลพม่าซึ่งมิได้มีความตั้งใจเข้ามาเป็นแรงงานผิดกฎหมาย ฝ่ายไทยก็คงยังไม่จัดพื้นที่รองรับให้เหมือนกับชาวกะเหรี่ยง กะเหรี่ยง หรือมอญซึ่งเดินทางเข้ามาด้านฝั่งตะวันตก โดยอ้างว่าผู้ลี้ภัยดังกล่าวคือแรงงานลักลอบเข้าเมืองโดยทั่วไป ฝ่ายผู้นำชนกลุ่มน้อยอื่นๆ มองว่า หากรัฐไทยตั้งค่ายรองรับชาวไทยใหญ่เมื่อใด ก็จะเป็นการดึงประชาชนให้เดินทางมาได้นับแสนทีเดียว เนื่องจากรัฐน่านเป็นรัฐขนาดใหญ่ที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง และชาวไทยใหญ่ก็มองประเทศไทยว่าเป็น 'เมืองคนไทย' ด้วยกันที่รุ่มเย็นกว่า ผู้นำชนกลุ่มน้อยพลัดถิ่นคนหนึ่งตั้งข้อสังเกตว่า ดูเหมือนประเทศไทยจะต้องการแรงงานไทยใหญ่ราคาถูกซึ่งสามารถกลมกลืนกับประชาชนไทยได้เป็นอย่างดี การไม่ตั้งพื้นที่พักพิงให้เป็นการเปิดทางให้ผู้ลี้ภัย

แผนที่ 6 ก. : สถานที่ตั้งค่ายพักผู้ลี้ภัยจากพม่า และจำนวนผู้ลี้ภัย มีนาคม 2540

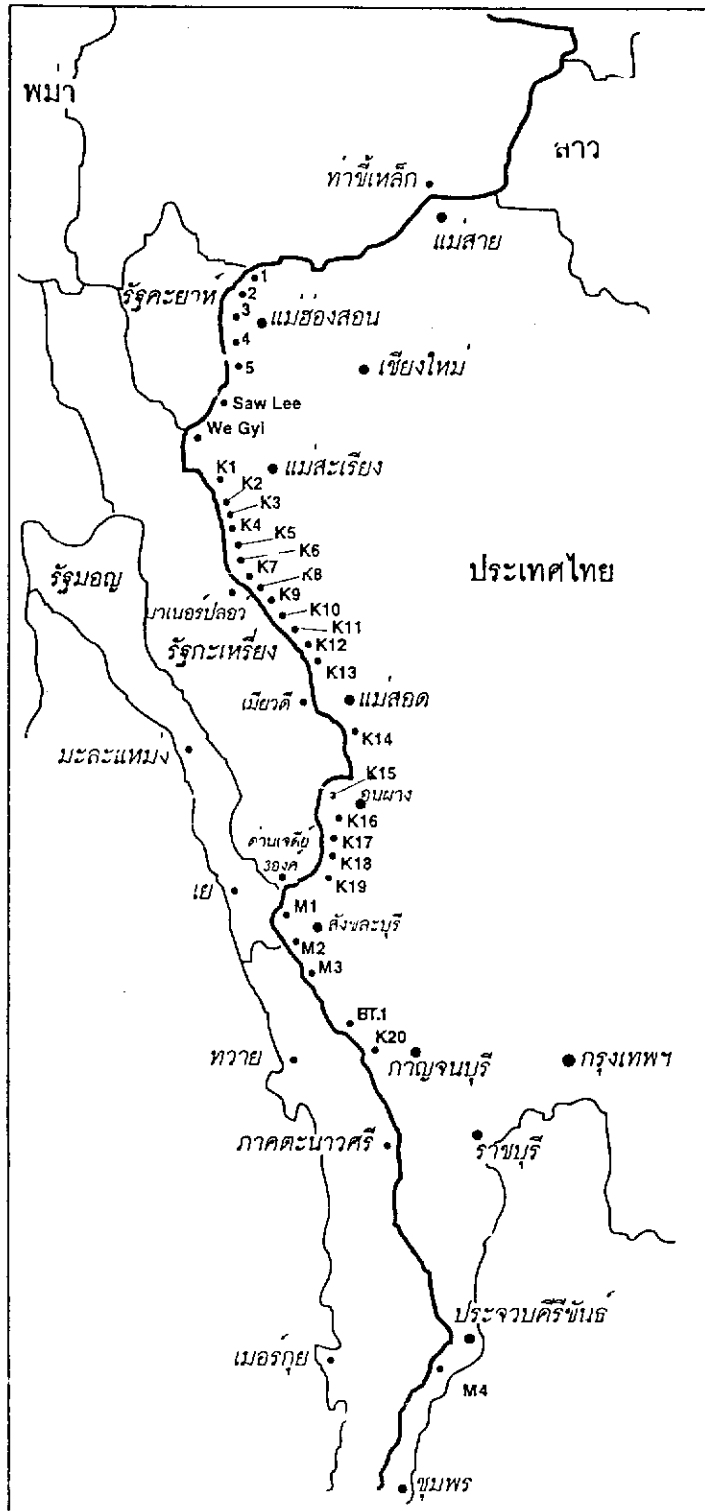

		+ / (-)	
		Feb. '97	
<u>KARENNI</u>			
Camp 2 (site 1)	6,710	(7)	
Camp 3	2,434	22	
Camp 4 (site 2)	178	(2)	
Camp 5	1,671	36	
	10,993	49	
<u>KAREN</u>			
K1 Mae Ye Hta	1,620	28	
K2 U Da Hta	1,726		
K3 Khlo Pa	1,722	179	
K4 Mae Sa Guep	1,918	(37)	
K5a Mae Kong Kha	3,013		
K5b Ban Sala	1,720		
K6 Huai Heng	0		
K7 Mae Ra Ma Luang	4,737	70	
K8 Mae Ta Waw	0		
K9 Mae Salit	0		
K10 Shoklo	6,866	30	
K11 Mae Plu So	0		
K12 Kler Kho	0		
K13 Kamaw Lay Kho	0		
K14 Mae La	26,166	570	
K15 Don Pa Kiang	0	(3,678)	
K16 Wangka	9,132	2,556	
K17 Mawker	8,741	76	
K18 Ta Per Poo	2,399		
K19 Tay Lur Kee			
K20 Klor Tor	Nu Po	10,304	(1,305)
K21 Ber Krung			
K22 Htee Lai Pah	889	(1,404)	
K23 Tho Kah	2,200	83	
K24 Phu Muang	2,500		
K25 Ban Huay Sut	2,670	(906)	
K26 Ban Bo Wi	1,330	1,330	
K27 Chumporn	282		
	89,935	(2,408)	
<u>MON</u>			
M1 Halochanee	4,410		
M2 Bee Ree	2,533		
M3 Tavoy	2,118		
M4 Pra Chuab	2,483		
	11,544		
TOTAL	112,472	(2,359)	

แหล่งข้อมูล : คาดประมาณโดยองค์กรพัฒนาเอกชน
ที่ทำงานกับผู้ลี้ภัยจากพม่า เมื่อมีนาคม 2540

รัฐบาลไทยได้ให้คำจำกัดความ "ผู้ลี้ภัย" ในที่นี้ว่าเป็นผู้หลบหนีการสู้รบจากประเทศพม่า เพื่อหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงกลับเป็น
ภาษาอังกฤษว่า "refugee" แผนที่แสดงแต่จำนวนผู้ลี้ภัยที่ทางรัฐไทยได้จัดพื้นที่รองรับให้เท่านั้น ยังคงมีอีกจำนวนหนึ่งที่พยายาม
ข้ามเส้นพรมแดนมาแต่ถูกสกัดกั้นให้อยู่ในประชิดชายแดนในเขตพม่า หรือทะยอยเข้ามาและกระจายตัวไปเป็นแรงงาน เนื่องจาก
ไม่มีพื้นที่รองรับ ในขณะที่จำนวนผู้ลี้ภัยตามแนวชายแดนเพิ่มขึ้นเกือบ 4 หมื่นคนในระยะ 2 ปีที่ผ่านมา จำนวนแรงงานข้ามชาติจาก
ประเทศพม่าได้เพิ่มขึ้นเป็นแสนคน

แผนที่ 6 ข. : สถานที่ตั้งค่ายพักผู้ลี้ภัยจากพม่า และจำนวนผู้ลี้ภัย ธันวาคม 2537

KARENNI

Camp 1	515
Camp 2	1,595
Camp 3	1,359
Camp 4	204
Camp 5	1,301
Saw Lee	159
	<u>5,133</u>

KAREN

We Gyi	839
K1 Ka Htee Hta	2,899
K2 Mae Paw Moo Hta	2,705
K3 Mae Po Hta	891
K4 Kler Thay Lu	802
K5 Mae Ta Waw	6,429
K6 Mae Salit	3,535
K7 Kholu	8,499
K8 Klay Mo Hta	3,224
K9 Kler Kho	3,565
K10 Kamaw Lay Kho	3,813
K11 Mae La	6,274
K12 Don Pa Kiang	2,907
K13 Wangka	4,389
K14 Mawker	5,306
K15 Bawnatah	669
K16 Hti Mae Po Hta	1,648
K17 Meteroke	1,128
K18 Hti Hta Baw	1,650
K19 Hti Lay Pa	634
K20 Tho Kah	518
	<u>62,324</u>

BURMESE/TAVOYAN

BT.1 Don Aw See	740
	<u>740</u>

MON

M1 Halochanee	4,047
M2 Bee Ree	1,416
M3 Pa Yaw	2,200
M4 Pra Chuab	1,247
	<u>8,910</u>
TOTAL	<u>77,107</u>

เรียกผู้ลี้ภัยตามแนวชายแดนเป็นเพียง ‘ผู้หลบหนีจากการสู้รบภายในประเทศ’ มิใช่ ‘ผู้ลี้ภัยสงคราม’ ซึ่งสมควรได้รับสถานะ ‘refugee’ และอยู่ภายใต้การดูแลของ UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees)¹³ อย่างไรก็ดี รัฐบาลไทยก็ได้ให้ความช่วยเหลือตามแนวนุญธรรมควบคู่ไปกับกฎหมายภายในประเทศ โดยจัดพื้นที่พักพิงชั่วคราวเพื่อรอการส่งกลับให้ชนกลุ่มน้อยเฉพาะบางกลุ่มในบริเวณชายแดน และอนุญาตให้องค์กรพัฒนาเอกชนบางกลุ่มเข้าไปให้ความช่วยเหลือ เช่น พื้นที่รองรับผู้ลี้ภัยชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พื้นที่พักพิงชั่วคราวผู้ลี้ภัยชาวกะเหรี่ยงตามแนวชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอนตอนล่าง จังหวัดตาก จังหวัดกาญจนบุรี และแต่เดิมเคยมีพื้นที่พักพิงสำหรับชาวมอญ ซึ่งหลังจากที่พรมมอญใหม่ (NMSP) ได้ลงนามรับการสู้รบกับรัฐบาลพม่าแล้ว ก็ได้มีการส่งกลับผู้ลี้ภัยทั้งหมดในปี 2538-2539 รวม 18,000 คน ซึ่งประชาชนเหล่านี้มิได้กลับคืนสู่ถิ่นฐาน หากยังคงรวมตัวกัน ณ ค่ายในเขตชายแดนฝั่งพม่า ภายใต้ความคุ้มครองของทหารมอญผู้นั้นเอง

ตั้งแต่ปี 2538 เป็นต้นมา ผู้ลี้ภัยชาวกะเหรี่ยงในเขตจังหวัดตากได้ถูกกลุ่ม DKBA (กะเหรี่ยงพุทธ) ภายใต้การสนับสนุนของสลอร์ค ข้ามเขตแดนเข้ามาข่มขู่ จับกุม ลักพาและเผาค่ายหลายต่อหลายครั้ง และบางครั้งก็มุ่งเป้าไปยังองค์กรพัฒนาเอกชนซึ่งเข้ามาช่วยเหลือด้านสุขภาพให้กับผู้ลี้ภัยด้วย¹⁴ ในปี 2540 พื้นที่พักพิงชั่วคราวห้วยกะโหลกซึ่งตั้งอยู่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ถูกลอบเผาในเวลาไล่เลี่ยกันกับที่พักพิงอีก 2 แห่งในอำเภอใกล้เคียง โดยสลอร์คสามารถปฏิเสธความรับผิดชอบได้โดยอ้างว่า DKBA ไม่ใช่ทหารของรัฐบาล ทั้งยังเสนอให้ไทยตั้งพื้นที่พักพิงลึกเข้าไปในประเทศอีก 10 กิโลเมตรเป็นการแก้ปัญหา เหตุการณ์นี้ส่งผลให้ผู้ลี้ภัยราว 16,000 คนต้องไร้ที่อยู่ บางคนกระจัดกระจายสู่หมู่บ้านกะเหรี่ยงไทยแถบใกล้เคียง และมีรายงานว่ามียาหน้าชักชวนให้ลงมาทำงานในจังหวัดอื่น ซึ่งผู้ลี้ภัยจำนวนหนึ่งตัดสินใจรับข้อเสนอแม้แต่เดิมจะไม่เคยเดินทางไกลจากชายแดนเลย ทั้งนี้เนื่องจากค่ายพักพิงไม่ปลอดภัยสำหรับตนแล้วนั่นเอง

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ทางของไทยได้มีความพยายามสกัดกั้นและผลักดันผู้ลี้ภัยบางกลุ่มกลับ เช่น ชนกลุ่มน้อยอื่นที่ไม่ใช่ชาวไทยใหญ่จากรัฐฉานที่เดินทางเข้ามาทางด่านจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย เป็นต้น สถานการณ์ช่วงสามเดือนแรกของปี 2540 ที่มีผู้ลี้ภัยหลังไหลเข้ามาเพิ่มอีกเป็นจำนวนหมื่น ดูเหมือนว่ารัฐบาลไทยในขณะนั้นไม่ต้องการรับการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากพม่าอีก ไม่ว่าจะด้วยเกรงปัญหาความมั่นคงหรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศก็ตาม แม้จะมีการเปิดที่พักพิงชั่วคราวแห่งใหม่ที่อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เพื่อรองรับผู้อพยพชาวกะเหรี่ยงที่หลังไหลเข้ามาใหม่ในต้นปีนี้ กองทัพก็ได้ดำเนินการสกัดกั้น และผลักดันกลุ่มชาวกะเหรี่ยง ซึ่งทะลักเข้ามาบริเวณชายแดนอย่างต่อเนื่องจนเป็นข่าวเผยแพร่ทั่วไป เหตุผลของรัฐบาลไทยก็คือเพื่อป้องกันการตั้งกองกำลังในประเทศไทย เป็นการรักษาความมั่นคงเพื่อมิให้มีการสู้รบในเขตแดนไทย และเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศว่ารัฐ

¹³ สาส์นกลุ่มกะเหรี่ยงได้ขอให้ไทยอนุญาต UNHCR เข้ามาดูแลผู้ลี้ภัยชาวกะเหรี่ยงทั้งหมดกว่า 9 หมื่นคน หากรัฐบาล (โดยกองทัพ) ได้ปฏิเสธโดยมองว่าจะทำให้การตัดสินใจใดๆ เกี่ยวกับผู้ลี้ภัยยุ่งยากขึ้นทั้งยังสร้างความตึงเครียดแก่สถานการณ์ชายแดน และจะมีผลต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทย-พม่า

¹⁴ มกราคม 2539 กลุ่ม DKBA โจมตีที่พักพิงชั่วคราว ‘ไซไกร’ ที่อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก และตามจับตัวกลุ่มนายแพทย์ รวมทั้งผู้วิจัยเรื่องโรคมาลาเรีย ภายใต้การสนับสนุนของมหาวิทยาลัยมหิดลและออกซ์ฟอร์ด แม้บุคคลดังกล่าวจะสามารถหลบหนีไปได้ คลินิกและโรงพยาบาลของ MSF ก็ถูกทำลายสิ้น

ไทยมิได้สนับสนุนกองกำลังฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลสโลว์ค แม้ขณะที่เขียนรายงานอยู่รัฐบาลจะอนุญาตให้ผู้ลี้ภัยพักพิงได้ในบางส่วนในกาญจนบุรี ราชบุรีและประจวบคีรีขันธ์ ก็ยังคงมีความพยายามที่จะเร่งเจรจาส่งกลับโดยเร็ว¹⁵

กรณีการพยายามผลักดันผู้ลี้ภัยกลับถิ่นฐานหรือไม่ยอมรับรองให้ที่พักพิงนั้น นอกจากในประเด็นมนุษยธรรมและการละเมิดสิทธิผู้ลี้ภัยดังที่มีการวิพากษ์วิจารณ์กันมากพอสมควรแล้ว ผู้เขียนมองว่าประชาชนเหล่านี้ล้วนมีความต้องการที่จะกลับบ้าน และสามารถที่จะตัดสินใจในการคืนถิ่นของตนได้เอง หากทราบและมั่นใจว่าสถานการณ์ปลอดภัยเพียงพอ แต่ในสภาพความรุนแรงของประเทศพม่าที่ไม่ปล่อยให้พลเมืองอยู่ได้อย่างสงบนั้น หากมีการผลักดันกลับเมื่อฤดูการสู้รบสิ้นสุดและกองทัพไทยเลิกตีมังกรกำลังบริเวณชายแดน ผู้ลี้ภัยก็ย่อมพยายามหาหนทางเล็ดลอดข้ามพรมแดนมาอีกตราบเท่าที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยอาจจะค่อยๆทยอยเข้ามาในรูปแบบของแรงงานคล้ายกับกรณีชาวไทยใหญ่ที่ได้กล่าวมา ซึ่งหากไม่มีช่องทางกระจายตัวเข้าสู่การทำงานแล้วประชาชนที่ยากแค้นจนตรอกบางคนอาจก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมหรือปัญหาสังคมขึ้นมาได้ ทั้งนี้เพราะพวกเขาได้สูญเสียที่ดิน บ้านช่อง ทรัพย์สิน ตลอดจนวิถีชีวิตสามัญของตนไปแล้วและไม่มีทางเลือกเหลืออยู่มากนัก

ในส่วนของแรงงานจากพม่าที่มีอยู่หลายแสน แต่เดิมรัฐบาลได้ผ่อนผันให้ทำงานได้ในบางพื้นที่โดยท้องถิ่นจะให้นายจ้างพาไปลงทะเบียน และทำบัตรผู้ใช้แรงงานจากประเทศพม่า (บัตรสีม่วง) แต่มาตรการดังกล่าวยังเต็มไปด้วยความสับสนและใช้ในพื้นที่เท่านั้น ประชาชนจากพม่าส่วนใหญ่ยังคงอยู่อย่างหลบซ่อนและทำงานอย่างผิดกฎหมาย หลายนายจ้างคนดินรนเพื่อจะหา 'บัตรสี' อย่างน้อยหนึ่งใบเพื่อความอุ่นใจในการอยู่ในประเทศไทย¹⁶ แม้โดยแท้จริงแล้วบัตรดังกล่าวเป็นเพียงรูปแบบการควบคุมของรัฐต่อประชาชนที่ไม่ได้รับสัญชาติไทยกลุ่มต่างๆ มิได้ให้สิทธิหรือมีผลคุ้มครองเลยก็ตาม กระทั่งปัจจุบันที่มีการผ่อนผันให้แรงงานมาจดทะเบียนเพื่อขอใบอนุญาตทำงานชั่วคราว จากตัวเลขคาดประมาณ 7 แสนรายของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ก็มีผู้มาจดทะเบียนเพียง 282,511 คนเท่านั้น ซึ่งในจำนวนนี้เป็นแรงงานจากประเทศพม่า 246,679 คนด้วยกัน (ศูนย์ควบคุมแรงงานต่างชาติ กรมการจัดหางาน 7 มีนาคม 2540) ยังคงมีแรงงานจากประเทศพม่าอีกหลายแสนคนที่มีได้จดทะเบียนดังกล่าว ทั้งนี้อาจด้วยจุดอ่อนหรือความหละหลวมของมาตรการของรัฐ ซึ่งนายจ้างจำนวนมากไม่เห็นด้วย ไม่ทราบ หรือไม่กระตือรือร้นที่จะนำคนงานของตนมารายงานตัวด้วยเหตุผลต่างกันไป¹⁷

¹⁵ ชาวกะเหรี่ยงราว 3,000 คนได้เข้ามาในเขตพุน้ำร้อน กาญจนบุรีเพื่อรวมกับกลุ่มแรกราว 1,500 คนหลังจากที่ค่ายกองพลที่ 4 ของ KNU ถูกตีแตก กองทัพได้แยกชายวัย 15-60 ปีจากครอบครัวและผลักดันออกสู่พื้นที่สู้รบ โดยให้กลุ่มที่เลือกกว่า 2,000 คนย้ายลึกเข้ามาบริเวณพม่า นอกจากนี้ ในส่วนของผู้ลี้ภัยที่ด่านบ้องตี้ อำเภอไทรโยค ก็ได้มีการแยกชายชาวกะเหรี่ยงออกจากครอบครัวเพื่อส่งกลับเช่นกัน โดยผู้หญิงและเด็กจะถูกนำไปยังท่ามะพลีในเขตประเทศพม่า ตรงข้ามจังหวัดราชบุรี ซึ่งภายหลังได้เดินทางข้ามกลับมาและพักพิงอยู่ในพื้นที่รองรับผู้อพยพส่วนนี้กว่า 3,000 คน ขณะที่เขียนรายงานอยู่ ยังคงมีการสู้รบและมีชาวกะเหรี่ยงทยอยเข้ามาเรื่อยๆ

¹⁶ ดูรายละเอียดเรื่องบัตรสีต่างๆ ได้ในรายงาน 'สถานะของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย' โดย กฤตยา อาชวนิจกุล และพรสุข เกิดสว่าง ซึ่งเป็น 1 ใน 14 รายงานของชุดโครงการวิจัยนี้.

¹⁷ มาตรการผ่อนผันนี้ดำเนินใน 43 จังหวัดในกิจการ 6 ประเภท โดยจะให้นายจ้างพาแรงงานมารายงานตัวและเสียค่าประกัน 1,000 บาท ค่าตรวจสุขภาพ 500 บาท และค่าจดทะเบียนเพื่อรับอนุญาตทำงานปีละ 1,000 บาท โดยแรงงานจะได้รับระยะเวลาผ่อนปรนไม่เกิน 2 ปี กำหนดการรายงานตัวดังกล่าวมีระยะเวลา 90 วันถึง 29 พ.ย. 2539 และได้ขยายเวลาดำเนินการจดทะเบียนตามรายชื่อที่ร้องขอถึงมีนาคม 2540 ดูรายละเอียดด้านปัญหาเพิ่มเติมได้ใน 'ความซับซ้อนและความสับสนเรื่องคนข้ามชาติในประเทศไทย' กฤตยา อาชวนิจกุล, วรณา จารุสมบัติ และอัญชลี วรวัชรรัตน์ ซึ่งเป็น 1 ใน 14 รายงานของชุดโครงการวิจัยนี้.

อย่างไรก็ตามมาตรการดังกล่าวก็เป็นเพียงการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของรัฐบาล ซึ่งมีจุดประสงค์จะควบคุมสถานการณ์แรงงานและแก้ปัญหาความมั่นคงของชาติ โดยหวังจำกัดจำนวนและสกัดกั้นผู้เข้ามาใหม่ โดยมองข้ามการแก้ปมเรื่องสิทธิมนุษยชน สังคม อาชญากรรม ปัญหาเด็กเกิดไร้สัญชาติ ฯลฯ ไป และยังไม่มีข้อกำหนดเรื่องค่าแรง การเสียภาษีหรือสวัสดิการแรงงานให้ชัดเจน ผลหลังการดำเนินการก็คือรัฐไม่สามารถคลี่คลายปัญหาที่ตนประสบได้ตามคาดหมาย และประชาชนจากพม่าก็ต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียนตัวเองโดยไม่ทราบว่าจะได้รับผลดีอย่างไร ที่สำคัญก็คือการจดทะเบียนดังกล่าวมิได้เป็นการแก้ปัญหาหลากหลายที่ตัวแรงงานต้องประสบ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการกดค่าแรง ปัญหาสุขภาพ ความรุนแรงหรือการละเมิดสิทธิในรูปแบบต่างๆ การออกใบอนุญาตทำงานชั่วคราวมิได้เป็นการให้สิทธิใดๆ แก่ตัวแรงงานต่างชาติ ประชาชนเหล่านี้ยังคงดำเนินชีวิตเช่นพลเมืองชั้นสามดั้งเดิมคือหลบซ่อนและเกรงกลัวตำรวจ ถูกเอาเปรียบและถูกละเมิดสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์ซ้ำแล้วซ้ำเล่า

4.3 ความรุนแรงที่ปลายทาง

...ฉันไม่มีเงิน ก็เลยขายบ้าน เอาลูก 2 คนเล็กฝากกับญาติไว้ก่อน ลูก 2 คนโตมาด้วยกัน ก็มีกันอยู่เท่านี้เพราะผัวกับลูกอีก 3 คนของฉันตายไปแล้ว ฉันไม่เคยรู้จักคนมาทำงานเมืองไทยเลยแต่ก็คิดว่าเสี่ยงมา คนนำส่งคิดค่าจ้างเป็นทอง 2 บาท เขาจะหักจากค่าแรงที่หลัง แต่ตอนนี้เจ็บตัวอยู่อย่างนี้จะไปทำงานได้อย่างไร ถ้าทำได้ก็ยังไม่กลับหรอก บ้านก็ขายไปแล้ว...

(ผู้หญิงชาวอมู ถูกไฟลวกกว่า 30% จากอุบัติเหตุไฟไหม้รถบรรทุกหลักถนนคนงาน
จากระนองไปภูเก็ต ขณะสัมภาษณ์ยังอยู่ในโรงพยาบาลและพูดไม่ค่อยถนัดนัก)

คนข้ามชาติหลายคนทราบดีอยู่แล้วว่า ประเทศไทยมิได้เป็นดินแดนไร้ปัญหา แต่บางครั้งพวกเขาก็ต้องเผชิญกับสถานการณ์ซึ่งไม่คาดฝันมาก่อน ซึ่งอาจเปรียบเทียบกับสิ่งที่ตนหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ตนหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่เกิดจากความกลัว การเสนอรายงานเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนและความรุนแรงที่เกิดขึ้นในถิ่นปลายทาง มิได้หมายความว่าประเทศไทยเป็นดินแดนที่มีแต่ความโหดร้ายไร้มนุษยธรรมแต่อย่างใด ในความเป็นจริงนั้นก็มีแรงงานจำนวนมากน้อยที่โชคดี สามารถเดินทางเข้าสถานที่ทำงานได้อย่างราบรื่น ได้นายจ้างที่ดี และรอดพ้นจากการถูกจับกุมมาได้ตลอด หากประเด็นสำคัญก็คือเนื่องจากประชาชนเหล่านี้ อยู่ในสถานะของบุคคลเข้าเมืองผิดกฎหมาย และส่วนใหญ่ทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาต จึงอาจถูกละเมิดสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์ได้ง่ายอย่างยิ่ง

(1) ความรุนแรงจากนายหน้าค้าแรงงานและนายจ้าง

นายหน้าค้าแรงงานอาจล่อลวงประชาชนทั้งจากบริเวณชายแดน ที่พักพิงผู้ลี้ภัย หรือจากสถานที่ทำงานหนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง โดยฝ่ายแรงงานเองไม่ได้ตกลงยินยอมหรือเห็นด้วยในเงื่อนไข เช่น ไม่ได้มีความเต็มใจจะออกมาทำงาน ไม่ได้เต็มใจจะเดินทางไปไกลจากครอบครัวที่ยังคงพักอยู่ค่ายบริเวณชายแดน ไม่ได้ต้องการจะทำงาน

ประเภทดังกล่าว หรือให้ทำงานผิดกฎหมาย เช่นตัดไม้เถื่อน ขนยาเสพติด ทั้งนี้หมายถึงการล่อลวงโดยให้คำมั่นสัญญาเกี่ยวกับค่าแรงซึ่งมิได้เป็นความจริง หรือตั้งหนี้สินเป็นค่าหัวนำส่งในราคาสูง โดยให้นายจ้างรับผิดชอบจ่ายเพื่อซื้อตัวแรงงาน และหนี้สินนี้อาจทบดอกเบี้ยผูกพันจนแรงงานไม่สามารถใช้คืนได้หมด และไม่มีโอกาสได้รับค่าเหนื่อยของตน จนไม่ต่างอะไรกับการเป็นแรงงานทาสนั่นเอง

ทุกคนบอกว่าอยากกลับบ้าน อยู่ที่ไหนก็ลำบาก อยู่พม่า อยู่เกาะ อยู่คุกก็ลำบาก ผมงกับเมีย มาเจอเบียร์ (นายหน้า) ที่ลอคคานี (Halockhani) เขามีบัตรประชาชนไทย พุดมอญก็ได้ พุดไทยเก่ง เจอกันครึ่งชั่วโมง ก็ให้ผมนอนที่ลอคคานี 4 คืนรวมๆ กัน 60 คน แล้วให้คนมอญ 2 คนพาเดินมา 3 วันถึงนี้ เราต้องจ้างคนนำทางคนละ 10 บาท 60 คนเขาก็ได้ 6 พันบาท คนนำทางอยู่ 2 วันก็ไป ให้ผมคอยที่นี้เดือนกว่าไม่เห็นหน้าเบียร์ มีแต่เมียพายเรือเอาข้าวมาส่งที่เกาะ คนที่เกาะนี้รวมกันได้ 5-6 ร้อยคน มีคนเป็นไข้ตายไปด้วย หิว..ไม่มีอะไรกิน กลุ่มผมไม่อด แต่กลุ่มอื่นเขาทั้งข้าวสารไว้ให้แล้วก็หายไปเลย มันมีหลายกลุ่มครับ บางกลุ่ม 10 คน บางกลุ่มก็ 5 คน จ่าย 2-3 พันเหมือนกัน ถ้าไปพาจากบ้านในพม่ามาก็ 4-5 พัน นายหน้ามันหนีไปแล้ว ไปเขตพม่าหรือไทยก็ได้นี่ ถ้าเข้าเขตมอญทหารมอญก็จับ คนที่พาส่งจริงก็มี หลอกก็มี ที่เอามาทั้งในป่า 20 วันไม่ให้ข้าวกินก็มี ส่วนใหญ่พวกผมก็มาที่ลอคคานีแล้วก็เลี้ยงเอาแหละครับ คนไหนพูดดีกว่าคนอื่นก็ไปด้วยเขา เดินหาเอา

(คำให้การของชายชาวมอญ ซึ่งถูกนายหน้าทั้งไว้บริเวณเกาะกลางทะเลสาบแถบชายแดน 35 วัน

สัมภาษณ์ในห้องประชุมสถานีตำรวจชายแดนซึ่งใช้เป็นที่คุมขังชั่วคราวของแรงงานนับร้อย)

แรงงานส่วนใหญ่มักอดทนต่อการถูกเอารัดเอาเปรียบโดยไม่ปริปากบ่น เนื่องจากทราบว่าตนเข้าเมืองและทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาต จึงไม่มีทางเลือกมากนัก บุคคลที่เข้าประเทศมาใหม่จะไม่ทราบอัตราค่าแรงที่แน่นอน และบางครั้งนายจ้างอาจจะไม่จ่ายเงินเท่าที่ตกลง หรือจัดไว้เป็นบัญชีแต่ไม่ยอมให้จริง มีรายงานสอดคล้องกันหลายจังหวัดที่ผู้เขียนไปเก็บข้อมูลว่า นายจ้างบางรายเรียกตำรวจมาจับคนงานของตนเพราะไม่ต้องการจ่ายค่าแรง ในขั้นที่เรียกว่าโซคร้ายที่สุดที่แรงงานจากพม่าอาจพบเจอก็คือสภาพการทำงาน เช่น ทาส ทำงานหนักโดยไม่ได้รับค่าแรง ให้ทำงานเสี่ยงอันตรายโดยได้ค่าแรงแต่เพียงน้อยนิดหรือไม่ได้เลย ถูกบังคับให้ขายบริการโดยไม่เต็มใจและอาจมีการทุบตีทำร้ายหรือสร้างหนี้ผูกพันไว้ตลอด¹⁸ บางคนต้องขาดอิสระเพราะนายจ้างเกรงว่าตนจะมีความผิดในการเก็บแรงงานต่างชาติไม่จดทะเบียนไว้ และใช้วิธีทำให้ต้องอยู่แต่ในสถานที่ทำงานเพื่อมิให้หนีหนี หรือหลบหนีในกรณีทำงานแล้วไม่ได้เงิน เป็นความจริงที่แรงงานจากพม่าจำนวนมากถูกกดขี่ด่าว่า ทุบตีทำร้าย หรือถูกละเมิดทางเพศ โดยไม่สามารถป้องกันตัวได้เลย

¹⁸ ดูรายละเอียดความรุนแรงที่เกิดแก่การค้าหญิงข้ามชาติได้ในหัวข้อ 5.1 และ 8.3 'เส้นทางชีวิตของแรงงานหญิงจากประเทศเพื่อนบ้านสู่การค้าบริการทางเพศในประเทศไทย' โดย กฤตยา อาชวนิจกุล และพรศุข เกิดสว่าง ซึ่งเป็น 1 ใน 14 รายงานของชุดโครงการวิจัยนี้.

...ถ้าเก็บเงินได้ผมจะพาลูกเมียกลับบ้าน เขาว่าให้มากริดยางได้วันละ 400 แต่พอมาจริงก็บอกว่า 200 (ต่อคู่สามีภรรยา) ผมเสียค่ารถ 2,000 มาที่นี่ คิดว่าเงินดีกว่าระนองก็ไม่จริง ตอนนี้อยู่ในหมู่บ้านได้แค่ วัน 70 บาท กินอยู่ไม่พอ ค่าตำรวจเดือนละ 500 ก็ยังเก็บเงินไม่ได้ .. ก็ทำงานมายังไม่ได้เงินเลยนี่ครับ ต้องรอกริดยางก่อน ตอนนี้อยู่คนเดียวไปเรื่อยๆ ออกไปข้างนอกไม่ได้ครับ ตลาดไม่เคยไป.. กลัว ตำรวจ ทุกวันเห็นแต่ต๋นยางแต่เล็กไม่ได้ครับ ยังไม่มีเงิน ไม่มีค่ารถค่าเรือกลับบ้าน

(แรงงานชาย ชาวมอญ พักอยู่กับลูกเมียในสวนยาง)

เมื่อมีการผ่อนผันจดทะเบียนแรงงานในปี 2539 ที่ผ่านมา นายหน้าได้เข้ามาอาสาดำเนินการให้ในราคาสูง หลังจากพ้นกำหนดรับการรายงานตัว ก็ยังคงรับเดินเรื่องให้โดยคิดราคาประมาณ 7,000 บาท และอาจคิดเป็นหนี้ ผูกพันรวมกับค่าหัวนำส่งแรงงานต่อไป เป็นการยากที่ประชาชนจากประเทศพม่าจะรู้เท่าทันถึงการหาผลประโยชน์ของ นายหน้า หรือการเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง นอกจากจะมีความรู้สึกต้องเจียมตัวในฐานะคนเข้าเมืองผิด กฎหมายแล้ว แรงงานเหล่านี้มักจะไม่มีโอกาสได้รับข่าวสารจากทางราชการ หรือทราบถึงกำหนดกฎหมายของ ประเทศไทยได้ด้วยตนเองเลย

(2) ความรุนแรงอันเกิดจากเจ้าหน้าที่รัฐไทย

...บางครั้งตำรวจจะมา หลวงพี่ก็จะไล่ให้เขาหลบออกไปที่อื่นก่อน ส่งสารคนทำงานสะสมเงินทอง เหนื่อยยากทั้งปี แม้แต่สมบัติส่วนตัวหม้อไหก็เอาของเขาไปหมด ถือว่าไม่ถูกต้อง ผู้หญิงกะเหรี่ยงหนี มาบวชชีที่นี่ก็มี ถูกเจ้าหน้าที่ทำมิดีมิร้ายมาร้องห่มร้องให้ เงินทองติดตัวจะนำไปให้ญาติพี่น้องที่ลำบาก ทางพม่า ก็ถูกจับถอดเสื้อผ้าค้นหาจนหมด เรื่องอย่างนี้เป็นเรื่องไม่ถูกต้องจริงๆ ...

(พระภิกษุวัดจังหวัดชายแดน ที่วัดมีชาวกะเหรี่ยงและมอญมาขออาศัยจำนวนหนึ่ง)

เจ้าหน้าที่ที่อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับคนข้ามชาติได้แก่ ตำรวจ ตำรวจตระเวนชายแดน ทหาร ตำรวจตรวจ คนเข้าเมือง เป็นต้น มีรายงานถึงการหาผลประโยชน์ในทางมิชอบของเจ้าหน้าที่กับแรงงานอยู่เสมอ ตั้งแต่การริด ไทในข้อหาของการเข้าเมืองผิดกฎหมาย โดยแรงงานอาจถูกจับกุมและถูกขู่เรียกเอาเงินเป็นการส่วนตัว ทั้งที่ใน ความเป็นจริง แรงงานส่วนใหญ่จะต้องถูกหักค่าคุ้มครองจากค่าจ้างที่ได้รับเป็นรายเดือนอยู่แล้ว การริดไทราย สะดวกนี้มักดำเนินไปควบคู่กับการทำร้ายร่างกายและจับกุมคุมขังหากแรงงานไม่สามารถจ่ายได้ ประชาชนจากพม่า จะมีสิทธิถูกจับได้ตลอดเวลาในข้อหาลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย ก่อนที่จะมีการประกาศจดทะเบียนแรงงาน ใน จังหวัดชายแดนที่แรงงานจากพม่าเดินอยู่ดาดดื่น เจ้าหน้าที่ที่อาจยกกำลังมาจับกุมเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งตามแต่ สะดวกซึ่งแรงงานจะต้องเสียค่าไถ่ตัวเองออกมาหรือตกเป็นหนี้นายจ้างหรือนายหน้าต่อไป

...ตำรวจมาตอนเช้ามืด จับคนงานไม่มีบัตรไป 160 คน แก่แก่ไม่ได้ช่วยอะไร บางที่เขาไปไล่ตัวให้ ผม พาลูกเมียวิ่งหนีไปได้ ถ้าถูกจับแล้วมีเงินจ่าย 2,500 ก็จะได้ปล่อยตรงนั้นเลย แต่ส่วนใหญ่ก็ไม่มีกัน ตอนนั้นผมไม่ได้ทำงานมา 20 วันแล้วครับ ของ (อุปกรณ์ก่อสร้าง) ยังไม่มาส่ง ก็ไม่มีเงิน..ต้องยืมนายหัว ก่อน แก่แก่... เขายังไม่รับหากคนงานใหม่หรอกครับ งานก็ไม่ค่อยมีแล้วจับคนงานไปเขาก็ไม่เสียหาย

(แรงงานชาย ชาวมอญ ค่ายพักคนงานก่อสร้างโรงแรมใหญ่ในจังหวัดภาคใต้)

ในปี 2538 มีกรณีตัวอย่างของชาวมอญผู้ถูกผู้สูญเสียแขนทั้งสองและดวงตาจากกับระเบิดถูกจับกุมขณะเดินทางเข้ารักษาตัวที่กรุงเทพฯ เขาและครอบครัวต้องอยู่ในห้องกักของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองถึง 2 เดือนจึงถูกปล่อยตัวหลังจากมีการเรียกร้องจากฝ่ายนานาชาติ (Article 19, 1996) ผู้เขียนเองเคยได้พบหญิงสาวไทยใหญ่คนหนึ่ง ในโรงพยาบาลจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งประสบอุบัติเหตุมอเตอร์ไซด์ล้มคว่ำในอำเภอหางไสล ไม่สามารถขยับตัวได้และสูญเสียความทรงจำ เธอถูกส่งตัวเข้าโรงพยาบาลใกล้สถานที่เกิดเหตุและใช้เวลาไม่กี่ชั่วโมงเพื่อรักษาให้ฟื้นคืนอันตราย แล้วจึงถูกย้ายเข้าที่คุมขังอีกเป็นเวลาหลายวันกว่าจะพ้นโทษ โดยองค์กรพัฒนาเอกชนได้เข้าช่วยเหลือให้ได้รับการรักษาตามควร ขณะที่พบนางหญิงสาวยังไม่สามารถเดินและพูดได้ตามปกติ จำไม่ได้ว่าตนมาจากที่ใด มาได้อย่างไรและกำลังจะนั่งมอเตอร์ไซด์ไปที่ใด ทราบแต่ชื่อพ่อแม่และเพื่อนของตน และแจ้งว่าอยากให้ส่งกลับบ้านซึ่งจะต้องผ่านไประหว่างแม่ฮ่องสอน ชาวไทยใหญ่ในโรงพยาบาลแห่งนั้นพยายามช่วยสื่อสารภาษา แต่ก็พบว่าเธอไม่สามารถตอบคำถามได้มากนัก แม้จะมีท่าทางว่าพยายามคิดอย่างหนักก็ตาม

มีรายงานมากมายเกี่ยวกับการทุบตีทำร้าย ข่มขู่ ใช้งานหนัก กระทั่งการข่มขืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจและตำรวจตรวจคนเข้าเมืองในบางพื้นที่ ตัวอย่างที่ตกเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ได้แก่ กรณีที่ตำรวจตระเวนชายแดนไทยมาสุราษฎร์ฯ ข่มขืนหญิงในค่ายฮาลอคคานี และยิงผู้ลี้ภัยชายที่เข้าช่วยเหลือเมื่อปลายปี 2537 นอกจากนี้ ผู้เขียนได้มีโอกาสพูดคุยกับคนงานชาวกะเหรี่ยงในการควบคุมของตำรวจตรวจคนเข้าเมืองแห่งหนึ่งซึ่งถูกนำตัวมาขังอิฐปูนที่สำนักงาน ชายดังกล่าวมีท่าทางกระปรกระเปลี้ยและซีดเซียวอย่างเห็นได้ชัด เจ้าหน้าที่ไม่กล้าพูดคุยตอบคำถามใดๆ ในช่วงแรก แต่กลับถามว่าตนจะถูกส่งกลับไปหรือไม่ เพราะกลัวทางทหารพม่าจะเอาโทษให้ติดคุก และคุกพม่านั้นหนักกลัวมาก ชาวกะเหรี่ยงคนดังกล่าวเล่าว่า ถูกจับมาได้สิบห้าวันแล้วและเป็นไข้หนาว เมื่อกำลังจะเล่ารายละเอียดต่อเจ้าหน้าที่ที่ควบคุมก็เดินมาขัดจังหวะและอ้างว่าต้องพาตัวกลับไปยังห้องกัก เนื่องจาก 'ได้รับอนุญาตให้ออกมาช่วยงานนิดเดียวเท่านั้น' หากต้องการพูดคุยจะต้องขอแก่ผู้บังคับบัญชาอีกทอดหนึ่งซึ่งทีมวิจัยก็ได้รับอนุญาต โดยมีข้อแม้ว่าเจ้าหน้าที่ระดับสูงจะต้องอยู่ร่วมด้วยตลอดการสนทนา ด้วยเหตุผลว่าคนงานเหล่านี้มักโกหกและอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้

ในสถานที่กักขังจะมีการหาผลประโยชน์ได้แทบทุกขั้นตอน และมีแรงงานบางคนพอใจที่จะอยู่ในที่คุมขังบางแห่งเนื่องจากกลายเป็นแหล่งที่จะทำงานเก็บเงินได้มากที่สุด หัวหน้าห้องคุมขังจะมีสิทธิเก็บเงิน 'ค่าธรรมเนียมแรกเข้า' จากผู้มาใหม่ หรือเป็นนายหน้าระหว่างนักโทษและเจ้าหน้าที่ในการซื้อของหรือเก็บเงินพิเศษต่างๆ โดยหักส่วนแบ่งของตนไว้และมอบให้เจ้าหน้าที่ต่อไป อดีตทหารมอญคนหนึ่งถูกคุมขังอยู่หลายเดือน และพบว่าตนอาจทำเงินกับ 'อาชีพรักหัวหน้ห้อง' ได้มากกว่าออกมาขายแรงงานข้างนอก แต่มีใช้ทุกคนจะมีโอกาสเช่นนี้ และนักโทษธรรมดาทั่วไปก็ล้วนคือเหยื่อที่ต้องรับเคราะห์ต่อธุรกิจในห้องขังดังกล่าว ล่าสุด (เดือนมกราคม 2540) ผู้เขียนได้

มีโอกาสสัมภาษณ์บุคคลที่ถูกจับกุมทั้งที่มีใบอนุญาตทำงานตามมาตรการผ่อนผัน โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจได้กวาดจับรวมไปกับแรงงานอื่นๆ จำนวนมาก และยึดใบอนุญาตนั้นไปโดยเจ้าตัวไม่ทราบเหตุผล หลังจากที่ถูกคุมขังและส่งกลับเพื่อผลักดันออกช่องทางชายแดน นายหน้าค้าแรงงานก็ได้เข้ามาเสนอตัวเพื่อจะจ่ายค่า 'ปล่อยตัว' ซึ่งเจ้าหน้าที่แห่งนั้นคิดเป็นเงิน 300 บาทโดยค่าปล่อยตัวนี้จะถูกรวมเข้ากับค่านำส่งและคิดเป็นหนี้ผูกพันต่อไป

ข้อมูลของการละเมิดสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์ ตั้งแต่ระดับเบาที่สุด จนถึงกระทั่งการเสียชีวิตในที่คุมขังได้รับการยืนยันและตรวจสอบได้ใกล้เคียงกัน เหตุการณ์ดังกล่าวอาจไม่ได้เกิดขึ้นในทุกหนทุกแห่งหรือเป็นพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ทุกคน หากความจริงที่ต้องยอมรับก็คือ เรื่องเหล่านี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงแม้จะเป็นบางที่ บางเวลา ก็เป็นความรุนแรงที่ไม่สมควรที่มนุษย์จะกระทำต่อมนุษย์ด้วยกัน

(3) ความรุนแรงอันเกิดจากชาตินิยมของคนไทย

คนไทยถูกปลูกฝังให้เกลียดและรังเกียจพม่าจากเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ ความรังเกียจนี้อาจแสดงออกในรูปแบบของการไม่ยอมให้ความช่วยเหลือ ไม่อยากดูแลและรับภาระ จนกระทั่งไปถึงการดูถูกเหยียดหยาม และทำร้ายร่างกาย จากการสัมภาษณ์ประชาชนไทยในเขตชนบทชายแดน พบว่าความเกลียดชังนี้โยงกับบทเรียนในชั้นประถมและภาพที่มาจากละครอิงประวัติศาสตร์กรณี 'พม่าเผายุทธยา' มากกว่าจะมาจากความเดือดร้อนที่แรงงานก่อขึ้นเองในปัจจุบัน ซึ่งเมื่อใดที่ชาวพม่ากระทำผิดกฎหมายหรือก่ออาชญากรรม ก็แทบจะได้รับการประชาทัณฑ์ก่อนถึงมือตำรวจเสียด้วยซ้ำ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นบางฉบับได้กระตุ้นแนวคิดชาตินิยมให้ประชาชนไทยเกิดความรู้สึกรุนแรงมากขึ้น นอกเหนือไปจากการมองว่าชาวพม่าจะ 'เข้ามาแย่งงาน'

การวิวาทระหว่างคนไทยกับแรงงานเชื้อสายพม่าแท้ในภาคใต้ มักรุนแรงกว่าเหตุในภาคเหนือซึ่งมักใช้แรงงานชนกลุ่มน้อยอย่างกะเหรี่ยงหรือไทยใหญ่ เหตุการณ์หนึ่งในจังหวัดภาคใต้เมื่อปี 2538 เป็นตัวอย่างที่ดี เมื่อมีชาวพม่าก่อคดีฆาตกรรมและขโมยมอเตอร์ไซด์รับจ้างคันหนึ่ง หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นได้กระพือข่าวให้เกิดความแค้นเคืองมากขึ้นในหมู่ชาวไทย จนทำให้เกิดเหตุรุนแรงขึ้นเมื่อคนงานชายพม่าคนหนึ่งเรียกมอเตอร์ไซด์รับจ้างตามปกติ แต่คนขับกลับพามาที่คิวมอเตอร์ไซด์แล้วรุมสกรัมทำร้ายพม่าเคราะห์ร้ายคนนั้นจนถึงแก่ชีวิต โดยกลุ่มผู้ทำร้ายรู้ว่าชาวพม่าผู้นั้นไม่ได้เกี่ยวข้องกับคดีดังกล่าวแต่อย่างใด หากเป็นเพียงการระบายความโกรธแค้นใน 'เชื้อชาติ' เท่านั้น

อีกเหตุการณ์หนึ่งเมื่อปี 2538 ที่รถบรรทุกขนประชาชนจากพม่า 75 คนเกิดไฟไหม้ โดยคนงานซึ่งแอบอยู่ใต้ผืนผ้าใบถูกไฟคลอกจนต้องเข้าโรงพยาบาลไปกว่า 50 คน ทีมวิจัยได้ลงไปสังเกตการณ์และเก็บข้อมูลพบว่า ประชาชนไทยหลายคนที่ยินยอมดูการให้ปากคำของแรงงานซึ่งถูกไฟคลอก ได้กล่าวสมน้ำหน้าและแสดงความพอใจกับสิ่งที่เกิดขึ้น จนกระทั่งเมื่อได้ยินว่าผู้ปวยนั้นเป็น 'ชาวมอญ' มิใช่ 'พม่า' ก็ได้แสดงความเห็นใจมาแทนที่ว่า 'มอญหรือกะเหรี่ยง' หรือ ถ้าอย่างนั้นก็ไม่เป็นไร นำสงสาร' สังเกตได้ว่าประชาชนที่สามารถแยกแยะระหว่างพม่าและชนกลุ่มน้อยได้จะมีแนวคิดเดียวกัน เช่น มองว่าหากเป็นกะเหรี่ยงก็พอจะรับให้ทำงานได้ แต่พม่าไม่ควรจะให้เข้ามา เป็นต้น แต่บางคนที่ไม่ทราบประเทศพม่าประกอบไปด้วยผู้คนหลายชาติพันธุ์ ก็จะรังเกียจหรือดูถูกแรงงานจากพม่าทั้งหมด แม้ว่าตนจะมีความจำเป็นต้องจ้างมาทำงานก็ตาม

จากการสอบถามความคิดเห็นเรื่องของหญิงบริการจากประเทศพม่าซึ่งกำลังเพิ่มจำนวนมากขึ้นนั้น ผู้เขียนพบว่าประชาชนไทยบางคนทั้งหญิงและชายดูจะมีความเห็นอกเห็นใจน้อย บางคนกล่าวว่าน่าจะให้คนพม่าเข้ามาแทนที่หญิงบริการไทยทั้งหมด ต่อเมื่อทราบว่าหญิงบริการส่วนใหญ่มักเป็นชาวไทยใหญ่จากรัฐฉาน จึงค่อยมีความสงสารบ้างเกิดขึ้น นับว่าการสอนประวัติศาสตร์แบบชาตินิยมของไทยได้ปลูกฝังความคิดดังกล่าวอย่างลงรากลึก กล่าวได้ว่าเป็นความรู้สึกที่ปราศจากเหตุผลโดยสมควรต่อมนุษย์ผู้ไม่ได้มีส่วนรู้เห็นกับสงครามในประวัติศาสตร์เลย แม้แต่น้อย และเป็นอารมณ์รุนแรงที่มีได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ฝ่ายใดทั้งสิ้น

...ผมรู้ครับว่าคนไทยไม่ค่อยชอบคนพม่า... ก็ไม่มีใครอยากจะจากพ่อแม่มาไกลขนาดนี้หรอกครับ ผมยอมรับว่าประเทศไทย คนไทยจะทำอะไรก็ได้เพราะพวกผมเข้ามาผิดกฎหมาย ผมไม่บ่นหรอกครับ แต่... ถ้าพม่าสุขสบายดีก็คงไม่มีใครมา.. ถ้าบ้านผมดีแล้วก็ไม่ต้องผลักดันหรอกครับ ทุกคนคงจะรีบกลับไปอยู่กับพี่น้อง ไปทำงานที่บ้านเกิดกันทั้งนั้น..

(แรงงานชาย-ชาวพม่า อยู่ในประเทศไทยมา 8 ปี)

บทที่ห้า บทส่งท้าย

.... ได้ฟังเรื่องความทุกข์ร้อนของพวกเขาดีมาก ประเทศพม่านั้นลำบากยากแค้น หากบ้านเรดีกว่า เขา ก็ต้องอยากมาพึ่งบุญหรือทำมาหากินเป็นธรรมดา ยิ่งบ้านเมืองเขามีความโหดร้าย สู้รบกันหาความสงบ ไม่ได้ คนก็อยากมาอยู่เมืองไทยที่ร่มเย็นกว่า คนไทยก็น่าจะช่วยเหลือบ้างตามสมควร การจะบีบให้ไม่ มานั้นคงเป็นไปไม่ได้ แต่จะดูแลควบคุมอย่างไรก็แล้วแต่ทางการเถอะ เมื่อเขามาแล้วก็ไม่ควรจะไปทำ ร้ายเขาซ้ำสอง

(พระภิกษุวัดจังหวัดชายแดน ที่วัดมีคณกะเหรี่ยงและมอญมาขออาศัยจำนวนหนึ่ง)

หากมองให้เป็นเรื่องปกติธรรมดา สาเหตุของคนข้ามชาตินั้นเกิดจากการที่มนุษย์ได้วาดเส้นบางๆ ขึ้นบน แผนที่ เมื่อไม่พอใจชีวิตที่เป็นอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐหนึ่ง การก้าวข้ามเส้นพรมแดนสู่การปกครองของอีก รัฐอาจก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในชีวิตขึ้นได้มากมาย โดยรัฐปลายทางจะพบว่า กระบวนการย้ายถิ่นอันเป็น ธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์นั้น สามารถก่อปัญหาซับซ้อนวนวายให้แก่การจัดการการปกครองได้มีใช้น้อย เมื่อ มองประเด็นข้ามชาติเป็นเรื่องธรรมชาติ ประชาชนจากพม่าก็คือบุคคลซึ่ง 'หลบหนี' หรือ 'หลีกเลี่ยง' การละเมิด สิทธิแห่งความเป็นมนุษย์โดยผู้ปกครอง ณ ถิ่นบ้านเกิดมายังประเทศไทย ซึ่งไม่ว่าจะได้เผชิญความเลวร้ายจาก ถิ่นต้นทางมาแล้วหนักหนาสาหัสเพียงไหน ก็ได้หมายความว่าพวกเขาพร้อมที่จะต้องประสบกับความรุนแรงอีก และไม่ได้หมายความว่า ประเทศไทยจะปฏิบัติต่อประชาชนเหล่านี้ได้อย่างไรก็ได้เนื่องจากถือว่าสถานการณ์ในถิ่น ต้นทางโหดร้ายกว่า

รัฐไทยสมควรให้ความคุ้มครองประชาชนจากพม่าในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง ซึ่งย่อมมีศักดิ์ศรีของความ เป็นมนุษย์เท่าเทียมกับประชาชนคนไทย และการคุ้มครองประชาชนของรัฐอื่นนั้นจะต้องไม่ก่อความเดือดร้อน ให้แก่ประชาชนของรัฐตน แต่สถานการณ์ที่ประชาชนจากพม่าต้องประสบกับความรุนแรงรูปแบบต่างๆ ในประเทศ ไทยนั้นไม่ได้ก่อประโยชน์ใดๆ ให้แก่ประชาชนไทยเลย การกดค่าแรงงานต่างชาติมิได้ทำให้คนมีโอกาสในการ ทำงานที่ดีขึ้น มาตรการการควบคุมและสกัดกั้นแรงงานหลบหนีเข้าเมืองไม่ได้เป็นการแก้ปัญหาให้แก่แรงงานไทย การผลักดันผู้ลี้ภัยกลับหรือกระบวนการหลายรูปแบบที่กำลังดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาคนข้ามชาติ อาจก่อให้เกิด ความพอใจแก่ผู้กุมผลประโยชน์บางฝ่ายบางคนเท่านั้น ในขณะที่อาจเป็นการสร้างปัญหาให้แก่ประชาชนไทยใน ระยะยาว

ไม่มีผู้ใดหยุดยั้งการข้ามชาติได้หากแรงผลักดันจากถิ่นต้นทางรุนแรงและต่อเนื่อง ดังนั้นไม่ว่ารัฐบาลไทยจะ ยอมรับให้ UNHCR เข้าดำเนินการต่อผู้ลี้ภัยหรือไม่ก็ตาม สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือรัฐบาลจะต้องปฏิบัติต่อพวกเขาเช่น มนุษย์คนหนึ่ง และเป็นมนุษย์ที่ได้รับความทุกข์แสนสาหัส การปล่อยให้กองกำลังจากการสนับสนุนของรัฐบาลพม่า เข้ามาก่อความไม่สงบในค่ายพักพิงผู้ลี้ภัยหลายต่อหลายครั้งนั้น แสดงถึงความละหุหลวมในการปกป้องชายแดน

อันส่งผลให้รัฐถูกละเมิดอธิปไตย และประชาชนไทยก็ตกอยู่ในอันตรายไม่ต่างไปจากผู้ลี้ภัยนั่นเอง มุมมองที่ว่า การรับรองผู้ลี้ภัยจะชักนำให้เกิดความไม่สงบในประเทศไม่น่าจะเป็นการชี้เหตุและผลที่ถูกต้อง เพราะประเทศไทยย่อมมีสิทธิที่จะให้ที่พักพิงแก่ผู้ลี้ภัย และรัฐก็ย่อมมีหน้าที่ปกป้องรักษาอธิปไตยซึ่งรัฐต้นทางไม่มีความชอบธรรมใดๆ ที่จะละเมิด ทั้งนี้ความมั่นคงของรัฐมิได้หมายถึงความมั่นคงทางการทหารแต่เพียงอย่างเดียว หากหมายถึงประโยชน์สุขของประชาชนไทยในทุกระดับ โดยเฉพาะประชาชนรากหญ้า

แน่นอนว่า ประเทศไทยไม่อาจอ้าแขนรับดูแลประชาชนจากพม่า หรือต้องแบกภาระอันเกิดจากการกระทำของรัฐบาลพม่าต่อพลเมืองของตนได้ตลอดไปเช่นกัน ดังนั้นนอกจากการแก้ไขปัญหาละเมิดสิทธิมนุษยชนแล้ว ประเทศไทยซึ่งเป็นรัฐที่ต้องรับผลกระทบจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศพม่ามากที่สุด ควรใช้ความกล้าหาญมุ่งแก้ไขที่รากเหง้า โดยดึงแรงสนับสนุนจากนานาชาติและรับเจรจาให้พม่าแก้ไขปัญหามาภายใน เปิดทางและกดดันให้สลอร์คได้รับรู้ถึงความลำบากและความห่วงใยในปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในประเทศพม่าอย่างจริงจัง

กฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับการเข้าเมือง ควรได้รับการทบทวนอีกครั้งเพื่อกำหนดสถานะของประชาชนข้ามชาติให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน มาตรการการจดทะเบียนแรงงานที่จะได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายนั้น จะต้องปรับให้รัดกุม รอบคอบ ทัวถึง และเป็นจริงได้ โดยคำนึงถึงการประสานประโยชน์ของทุกฝ่ายรวมทั้งของตัวแรงงานต่างชาติด้วย การจดทะเบียนควรนำมาซึ่งสิทธิและหน้าที่ตามสมควรของแรงงาน เช่น การกำหนดค่าแรงขั้นต่ำ สวัสดิการ โดยแรงงานต่างชาติดาจต้องเสียภาษีเช่นเดียวกับแรงงานไทย เป็นต้น และที่สำคัญก็คือ การทำให้สิทธิและหน้าที่นั้นเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่จริง คือบุคคลข้ามชาติจะต้องตระหนักและเข้าใจสิ่งที่รัฐประกาศหรือกำหนดไว้บนแผ่นกระดาษด้วย

หากประชาชนจากพม่าได้ชื่อว่าเป็นบุคคลที่อยู่ในประเทศไทยได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ไม่ว่าจะด้วยสถานะคนเข้าเมือง หรือการผ่อนผันให้อยู่ได้ชั่วคราวตามแต่รัฐจะกำหนด นอกจากพวกเขาจะได้ตระหนักในการปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อจะได้รับความคุ้มครองจากฝ่ายต่างๆ แล้ว องค์กรพัฒนาเอกชนก็จะสามารถเข้ามามีบทบาทแบ่งเบาภาระของรัฐได้มากขึ้น เมื่อแรงงานสามารถรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลและดูแลกันและกันในรูปแบบขององค์กรที่ถูกต้อง ก็จะช่วยคลี่คลายปัญหาความรุนแรงที่ดำรงอยู่ส่วนหนึ่งได้ด้วยตนเอง ในปัจจุบันแรงงานต่างชาติดียังคงมีสังคมแคบๆ เฉพาะกลุ่มที่ทำงานเดียวกัน โดยสถานที่ที่พวกเขาจะได้พบปะสังสรรค์ภายนอกและแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลกลับกลายเป็นที่คุมขังของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองเท่านั้น

ชาวไทยหลายคนยังคงไม่อยากสนใจกับปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศพม่า ทั้งด้วยเข้าใจว่าไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อประเทศไทย และทั้งด้วยความรังเกียจเกลียดชัง นำแปลกที่ความรู้สึกรุนแรงอันถูกเพาะบ่มด้วยการสอนประวัติศาสตร์แนวชาตินิยมนั้น กลับสามารถแยกแยะได้ด้วยผลประโยชน์ ผู้รังเกียจประชาชนพม่าที่ทำงานหนัก เนื้อตัวสกปรกอยู่ตามสถานที่ก่อสร้าง กลับยินดีต้อนรับนักธุรกิจหรือนักนำพม่าในเครื่องบินเหมาเที่ยวอันสวยงาม เรื่องเล่าในประวัติศาสตร์ทำให้คนไทยจำนวนหนึ่งกลับมุ่งฝังใจเกลียดคำว่า ‘คนพม่า’ มากกว่าจะเด็นเคียงกับความโหดร้ายในสงคราม ซึ่งหากจะพิจารณาให้ถี่ถ้วนแล้ว ตำนานแห่งการทารุณกรรม การเข่นฆ่าสังหาร และทำลายบ้านเผาเมืองอันเป็นที่มาแห่งความเกลียดชังระหว่างเชื้อชาตินั้น คือสิ่งที่รัฐบาลพม่ากำลังปฏิบัติต่อพลเมืองของตนเองอยู่ในปัจจุบัน อันส่งผลให้พวกเขาต้องหลั่งไหลมายังประเทศไทยนั่นเอง

ประเทศไทยเป็นอย่างนี้เอง... ผมไม่เคยนึกเคยฝันมาก่อนว่าต้องมาเมืองไทย ผมไม่เคย
ข้ามมาเลยนะ ไม่เคยนึกภาพตัวเองมาอยู่นี่ด้วยซ้ำ นี่..ไม่รู้ว่าต้องอยู่นานเท่าไร ผมเป็นนักเรียน ผม
ชอบเรียนหนังสือ ตอนนี่ผมอยากเรียนหนังสือมากที่สุด...

(เด็กชายกะเหรี่ยงวัย 15 ปี ขณะสัมภาษณ์เพิ่งเดินทางมาถึงพื้นที่รองรับ
บ้านห้วยสุด อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี ได้ 1 วัน)

พ่อหนูถูกยิงตายนานแล้ว แม่หนูถูกตำรวจจับ เขาจับเด็กๆ ไปด้วย หนูก็ถูกจับกับแม่ แล้วเขาก็ปล่อยเด็กๆ กลับมาก่อน ไ้หัวล้านเพื่อนหนูมันไปอยู่กับแม่มันในคุก หนูก็อยากอยู่ แต่พี่สาวบังคับให้หนูกลับ แม่บอกว่าที่พม่าลำบากมาก แต่บางทีก็คิดถึงบ้านแล้วก็กลัวตำรวจ หนูไม่กลัว.. แต่อยู่ที่นี่หนูไม่ได้ไปไหนเลย หนูไปเยี่ยมแม่ที่คุกแต่เขาไม่ให้เจอ ตอนนี้หนูรอพี่สาวอยู่ถ้าเขากลับมาก็จะได้กินข้าว....

(เด็กหญิงชาวมอญวัย 7 ขวบ แม่ถูกจับไปพร้อมกับคนงานอีก 160 คน
ขณะสัมภาษณ์เธออยู่ในความดูแลของพี่สาววัย 14 ปีซึ่งเป็นช่างเหล็ก)

เอกสารอ้างอิง

- ABSDF (All Burma Students' Democratic Front). **Dawn News Bulletin**. Vol.6 No.6, January 1997.
- Amnesty International. **Amnesty International Report 1995**. London: Amnesty International. 1995.
- Amnesty International. **Myanmar, Human Rights Violations against Ethnic Minorities**. London : Amnesty International. August 1996.
- Amnesty International. **Myanmar, Kayin (Karen) State: The Killings Continue**. London: Amnesty International. April 1996.
- Asian Human Rights Commission. **Human Rights Solidarity**, Vol.12, November 1996.
- Burma Action Group UK. **Burma: The Alternative Guide** (2nd edition) London: Burma Action Group. 1996.
- ERI and SAIN. **Total Denial**. Earth Rights International and Southeast Asian Information Network. 1996.
- Green November 32. **Exodus: An Update on The Current Situation in Karenni**. Mae Hong Son: Green November 32. 1996.
- Human Rights Watch /Asia Report. **Burma: Children's Right and the Rule of Law**. Vol.9 No.1 (C). January 1997.
- Human Rights Watch/Asia Report. **Burma : The Rohingya Muslims, Ending a Cycle of Exodus?** Vol.8 No.9 (C). 1996.
- Human Rights Documentation Unit, The National Coalition Government of Burma. **Human Rights Year Book 1995**. 1996.
- Images Aia. **No Childhood at All : A Report about Child Soldiers in Burma**. Chaingmai: Images Asia. 1996.
- Martin Smith. **Fatal Silence : Freedom of Expression and the Right to Health in Burma**. London: Article 19. 1996.
- Martin Smith. '*Burma at the crossroads*'. **Burma Debate**. Vol.3 No.6/ November-December 1996.
- Ministry of Interior. **The Administration of Refugee Work by the Thai Government**. Peper presented in a seminar on the Status of Thai Immigration Law in the Post-Cold War Period with Respect to Displaced Persons. 1996.
- Mon Unity League. '*The Mon people: a noble past, an uncertain future*'. **Burma Debate**. Vol.3 No.6 / November - December 1996.
- SHRF. **Uprooting the Shan**. Chiang Mai : The Shan Human Rights Foundation. 1996.

US. Embassy Rangoon. '*Country commercial guide: Burma*'. **Burma Debate** Vol.3 No.4 July/August 1996.

..... '*Examining the Case of Myanmar*' (*Proceeding from the Committee on the Application of Conventions and Recommendations of ILO*) **Burma Debate**, Vol.3 No.4/ July-August 1996.

..... '*Terror in Shan State*' : **The Irrawaddy**, Vol.4 No.14, September 30, 1996.

หนังสือพิมพ์รายวัน

BJ Lee. (1997). '*Industrail takes shape around capital*', **The Nation**, January, 1997.

Ralph Bachoe and Prasong Charasdamrong (1997) '*Escape to Thailand*'. **Bangkok Post**. January 5, 1997.

Simrin Singh. '*The New Rangoon: Is it going bust*'. **The Nation**, January 17, 1997.

ภาคผนวก

กลุ่มชาติพันธุ์หลักและกองกำลังหรือแนวร่วมต่อต้านรัฐบาล (ข้อมูลจาก Human Rights Yearbook 1995 และปรับเปลี่ยน)

ชาติพันธุ์	ประชากร	ศาสนาหลัก	กองกำลังติดอาวุธ
ฉิ่น	750,000 - 1,500,000	คริสต์, ถิ่นผี	Chin National Front (CNF)
คะฉิ่น	500,000 - 1,500,000	คริสต์, ถิ่นผี	Kachin Independence Organization (KIO), Kachin Defence Army, New Democratic Army
กะเหรี่ยง	2,600,000 - 7,000,000	คริสต์, พุทธ, ถิ่นผี	Karen National Union (KNU)
กะเหรี่ยง (คะยาห์)	100,000 - 200,000	คริสต์, ถิ่นผี	Karenni National Progressive Party KNPP, Karenni Nationalities People's Liberation Front (KNPLF)
คะยาน	60,000 - 100,000	คริสต์, ถิ่นผี	Kayan New Land Party, Kayan National (Home) Guard
(ป่าดง) จิงโกแกง	70,000 - 100,000	พุทธ, เต้า	Myanmar National Democratic Alliance Army
ลาหู่	170,000 - 250,000	คริสต์, ถิ่นผี	Lahu National Organization
มอญ	1,000,000 - 4,000,000	พุทธ	New Mon State Party (NMSP) The Mon Army (Mergui region)
นากา	70,000 - 100,000	คริสต์, ถิ่นผี	National Socialist of Nagaland
ปะหล่อง	300,000 - 400,000	พุทธ	Palaung State Liberation Party Palaung State Liberation Front (PSLF)
ปะโอ	580,000 - 700,000	พุทธ	Pao National Organization Pa-O People's Liberation Organization Shan State Nationalities Liberation Organization
ราไคน์ (ยะไข่)	1,700,000 - 2,500,000	พุทธ	National United Front of Arakan (NUFA)
โรฮิงยา	690,000 - 1,400,000	มุสลิม	Arakan Rohingya Islamic Front Rohingya Solidarity Alliance
ไทใหญ่	2,200,000 - 4,000,000	พุทธ	Mong Tai Army (MTA), Shan State Army (SSA) Shan State National Army (SSNA) Shan United Revolution Army (SURA)
ทวาย	500,000	พุทธ	Tavoyan Liberation Front (TYF)
ว้า	90,000 - 300,000	ถิ่นผี	United Wa State Party (UWSP) (Myanmar National Solidarity Party)

หมายเหตุ: จำนวนคาดประมาณรวมถึงการผสมผสานแต่ละชาติพันธุ์ซึ่งแยกแยะได้ยาก ตัวเลขซ้ายมือเป็นของรัฐบาล และขวามือเป็นของชนกลุ่มน้อย
ซึ่งมักรวมกลุ่มอื่นในท้องที่เข้าด้วย

กองกำลังที่ลงนามรับการยิงต่อสู้กับรัฐบาลสโลว์

ชื่อ	ชาติพันธุ์	กำลังพล	วันที่ลงนาม
1. Myanmar National Democratic Alliance	จีนโกแกง	2,000	31 มี.ค. 2532
2. Myanmar National Solidarity Party (MNSP)	ว้า	15,000	9 พ.ค. 2532
3. National Democratic Alliance Army (NDAA)	ไทยใหญ่	2,000	30 มิ.ย. 2532
4. Shan State Army (SSA)	ไทยใหญ่	2,000	13 ก.ย. 2532
5. New Democratic Army (NDA)	คะฉิ่น	100	15 ธ.ค. 2532
6. Kachin Defence Army (KIA 4th Brigade)	คะฉิ่น	900	11 ม.ค. 2534
7. Pa-O National Organization (PNO)	ปะโอ	500	18 ก.พ. 2534
8. Palaung State Liberation Party (PSLP)	ปะหล่อง	800	21 เม.ย. 2534
9. Kayan National (Home) Guards	ปาดอง	200	27 ก.พ. 2535
10. Kachin Independence Organization (KIO)	คะฉิ่น	5,000	1 ต.ค. 2536
11. Karenni Nationalities People's Liberation Front (KNPLF)	กะเรนนี่	300	9 พ.ค. 2537
12. Kayan New land Party	ปาดอง	200	26 ก.ค. 2537
13. Shan State Nationalities Liberation Organization	ปะโอ	700	9 ต.ค. 2537
14. Karenni National Progressive Party (KNPP)	กะเรนนี่	ไม่ยืนยัน	21 มี.ค. 2538
15. New Mon State Party (NMSP)	มอญ	ไม่ยืนยัน	29 มิ.ย. 2538

หมายเหตุ 1. ได้มีการละเมิดสัญญาระหว่าง Karenni National Progressive Party (KNPP) และรัฐบาลเพียง 3 เดือนหลังจากการลงนาม
2. มกราคม 2539 กองทัพ MTA หรือ Mong Tai Army มีของขุนสำประมาณ 15,000 คนได้ยอมวางอาวุธพร้อมกับการเข้ามอบตัว
ของขุนล่า รวมกำลังฝ่ายต่อต้านรัฐบาลที่ตกลงยุติการสู้รบแล้วประมาณ 50,000 กำลังพล ซึ่งนอกจาก KNPP ที่ยังดำเนินการต่อสู้
ต่อไปแล้ว ยังคงมีส่วนย่อยแยกออกไปตั้งกองกำลังอิสระใหม่

กองกำลังที่ยังคงจับอาวุธต่อต้านรัฐบาลอยู่

1. Karen National Union (KNU) (กะเหรี่ยง)
2. National Socialist Council of Nagaland (นากา)
3. Rohingya Solidarity Alliance (โรฮิงยา)
4. Chin National Front (ฉิน)
5. National Unity Party of Arakan (ราไคน์)
6. All Burma Students' Democratic Front

ฝ่ายตรงข้ามและแนวร่วมต่อต้านรัฐบาลสโลว์ที่สำคัญ

1. NDF (National Democratic Front) เป็นการรวมตัวของชนกลุ่มน้อยต่างๆ เช่น ว้า คะฉิ่น ลาหู่ อารกัน ฉิน มอญ ฯลฯ โดยมี KNU เป็นหลัก ปัจจุบันลดบทบาทลงเนื่องจากมีการรวมตัวเป็น DAB และหลายกลุ่มลงนามรับการยิงสู้รบกับสโลว์
ค อย่างไรก็ตามได้มีความพยายามจะถิ่ตัวขึ้นมามีบทบาทใหม่อีกครั้ง
2. DAB (Democratic Alliance of Burma) การรวมตัวของชนกลุ่มน้อยภายใต้การนำของนายพลโบเมียะแห่ง KNU โดยมี
NDF ร่วมกับกลุ่มตัวแทนประชาชนจากการเลือกตั้ง 2533 กลุ่มประชาธิปไตย และ ABSDF
3. ABSDF (All Burma Students' Democratic Front) คือกลุ่มนักศึกษาพม่าซึ่งหลบหนีไปยังชายแดนหลังจากการเรียกร้อง
ประชาธิปไตยปี 2531 ปัจจุบันดำเนินงานทางการเมือง โดยเหลือกองกำลังติดอาวุธอยู่ส่วนหนึ่งร่วมกับชนกลุ่มน้อย และได้
รวมพลังที่เคยแตกแยกกันไปเข้าด้วยกันอีกครั้ง
4. NCGUB (National Coalition Government of the Union of Burma) รัฐบาลพลัดถิ่นซึ่งก่อตั้งโดยตัวแทนประชาชนที่ได้
รับการเลือกตั้งเมื่อปี 2533